

Aamuvalmennuksesta oppitunnille

Joensuun Yhteiskoulun lukio ja Joensuun Urheiluakatemia opiskelun ja urheilun yhdistäjänä

Itä-Suomen yliopisto

Yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden
tiedekunta

Historia- ja maantieteiden laitos

Suomen historian pro gradu -tutkielma

Elokuu 2012

Kalle Turpeinen

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, TUTKIMUSTIEDOTE

Tekijä: Kalle Turpeinen

Opiskelijanumero: 170674

Tutkielman nimi: Aamuvalmennuksesta oppitunnille. Joensuun Yhteiskoulun lukio ja Joensuun Urheiluakatemia opiskelun ja urheilun yhdistäjänä

Tiedekunta/oppiaine: Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, Suomen historia

Sivumäärä: 88 sivua + 6 liitettä

Aika ja paikka: elokuu 2012, Joensuu

Pro gradu – tutkielma käsittelee lukio-opiskelun ja urheilun yhdistämistä Joensuussa. Tutkielmassa tarkastellaan miten Joensuun Yhteiskoulun lukio ja Joensuun Urheiluakatemia ovat luoneet urheilun ja opiskelun mahdollistavan yhteistyöverkoston. Laajempaan viitekehyksenä on urheilulukioiden ja urheilupainotteisten lukioiden, sekä näiden pohjalta syntyneen urheiluakatemiajärjestelmän, kehitys.

Tutkimustehtävään vastataan monipuolisen lähdeaineiston avulla. Tutkielman lähteinä on käytetty arkistolähteitä, kirjallisuutta, digitaalisia lähteitä, Internet-lähteitä, haastattelua sekä kyselytutkimusta. Arkistolähteitä ja kirjallisuutta on käytetty pääosin lukioiden kehitystä ja Joensuun Yhteiskoulun lukiota koskevana lähteinä. Urheiluakatemioiden lähdeaineisto on koostunut pääosin Internet-lähteistä ja digitaalisista lähteistä. Haastattelulla on pyritty paikkaamaan muiden lähteiden jättämiä aukkoja. Kyselytutkimuksen avulla on selvitetty lukiolaisien urheiluvalmennettavien kokemuksia urheilun ja opiskelun yhdistämisestä. Tutkielmassa hyödynnetään sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia menetelmiä.

Joensuun Yhteiskoulun urheilevat opiskelijat suorittivat osana lukio-opintojaan urheiluvalmennusta, jota annettiin Joensuun Urheiluakatemian valmennusryhmissä. Lukiolaiset kokivat valmennuksen laadukkaaksi, ja se sopi hyvin heidän muuhun harjoitteluunsa. Suurimmalla osalla urheilu ei haitannut opintoja, vaan urheilun ja opiskelun yhdistäminen koettiin onnistuvan hyvin, mikäli itse niin haluaa. Valmennettavien suurin syy valita Joensuun Yhteiskoulun lukio opiskelupaikakseen oli juuri urheiluakatemian tarjoama urheiluvalmennus, mutta välttämättä sen ei koettu vaikuttavan heidän lukion jälkeisen jatko-opiskelupaikkansa valintaan.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
1.1 Urheilun ja liikunnan merkityksestä	4
1.2 Tutkimustehtävä	5
1.3 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmä.....	6
1.4 Tutkimusperinne.....	9
2. Urheilu jalkautuu koulutuksen kentälle – erakoitumisesta urheiluakatemiaan	12
2.1 Lukiot profiloituivat omille painotusalueilleen.....	12
2.2 Urheilulukiot ja urheilupainotteiset lukiot	16
2.3 Urheiluakatemit	22
3. Lukio-opiskelun ja urheilun yhdistäminen Joensuussa – urheilupainotteisesta yhteiskoulusta urheiluakatemiaan	30
3.1 Joensuun Yhteiskoulun lukio	30
3.1.1 Yli sata vuotta koulun historiaa.....	30
3.1.2 Kehitys kohti urheilupainotteisuutta	34
3.1.3 Urheilupainotteisuus koulun opetussuunnitelmassa.....	40
3.2 Joensuun Urheiluakatemia	42
3.2.1 Perustaminen ja toiminnan koordinointi	42
3.2.2 Opiskelu ja urheilu	45
3.2.3 Urheilijat lajeittain ja oppilaitoksittain.....	48
4. Urheiluvalmennuksessa olevat lukiolaiset	51
4.1 Taustatiedot	51
4.2 Lajit ja menestys.....	53
5. Akatemian arkea.....	58
5.1 Harjoittelu, valmennus ja kilpaileminen	58
5.2 Opiskelun ja urheilun yhdistäminen.....	68
5.3 Tulevaisuus ja jatko-opinnot	75
6. Päätelmät	80
Lähteet	84
Liitteet	

1. Johdanto

1.1 Urheilun ja liikunnan merkityksestä

Urheilu on mahdollisesti eräs eniten kansoja ja ihmisiä yhdistäviä asioita koko maailmassa. Urheilua seurataan, harrastetaan, siitä puhutaan ja se herättää ihmisissä tunteita. Miten urheilusta on tullut näin suuri, suorastaan ihmiselämää määrittävä asia? Mikä urheilu ja liikunnan merkitys ihmisille oikein on?

Hannu Itkonen määrittää liikunnan merkitystä muun muassa seuraavasti:

”Traditionaalisesta liikunnasta on luettavissa yksi opetus. Toteutetaanpa liikkeitä hevosin, hevos- tai ihmisvoimin, on niillä aina oma kytkentänsä yhteiskuntaan. Liikuntaa ja urheilua hyödyntäen on myös haluttu muuttaa maailmaa. Kansallistunteen virittäminen, puolustuskyvyn lisääminen, kansanterveyden vaaliminen ja sosiaalisen sekä psyykkisen hyvinvoinnin turvaaminen ovat olleet ja ovat nykyäänkin osa urheilun ja liikunnan värikästä maailmaa. Voitaisiinpa oikeastaan ihmetellä, kuinka huippu-urheilun mediavirrat hukuttavat alleen kaikkea muuta liikettä.”¹

Urheilulla ja liikunnalla on yksilölle fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin lisäävää vaikutusta. Urheilulla on yksilöllisten vaikutusten lisäksi myös yhteisöllisiä vaikutuksia. Tämän tutkielman kirjoitushetkellä ovat käynnissä Lontoon kesäolympialaiset. Itkosen viittaama huippu-urheilun mediavirta näyttää jälleen parhaat voimansa, kun olympiaurheilua saa eri lähteistä helposti yliannostuksen urheilun suurkuluttajakin. Kesäolympialaiset ovat urheilun suurin tapahtuma, jossa maailman parhaat urheilijat ovat paikalla kamppailemassa keskenään urheilijan suurimmasta unelmasta: olympiakullasta. Olympiakisojen aikana urheilun vaikutusvalta ihmisiin nähden näkyy ehkä selvimmin, mitä koskaan. Kuten Itkonen toteaa, urheilulla on haluttu muuttaa maailmaa. Olympiakisat ovat aina olleet myös hyvä maailmanpolitiikan näyttämö. Vuoden 1936 Berliinin olym-

¹ Itkonen 1996, 11.

pialaisista oli tulla lähes vain ja ainoastaan kansallissosialistien ja Adolf Hitlerin näytös. Vuonna 1980 Moskovassa estradille nousi puolestaan Neuvostoliitto ja sosialismi. Kun Yhdysvallat boikotoi Moskovan olympialaisia vastalauseena Neuvostoliiton sotatoimille Afganistanissa (ja toisaalta myös sosialistista yhteiskuntajärjestelmää vastaan), vastasi Neuvostoliitto samalla mitalla neljä vuotta myöhemmin Los Angelesin olympialaisissa.²

Joka tapauksessa on kiistatonta, ettei urheilulla olisi vaikutusta ihmisten elämään. Urheilun harrastaminen on osa monien ihmisten vapaa-aikaa. Mikäli omassa lajissaan tavoittelee menestystä, vie urheilu lähes kaiken vapaa-ajan. Urheilijalle nuoruusvuodet ovat aikaa, jolloin luodaan pohja taidollisesti ja fyysisesti tulevalle, aikuisiän mahdolliselle menestykselle. Nuorella urheilijalla on toinen asia, joka vie myös suuren osan hänen ajastaan, ja se on opiskelu. Näiden kahden yhdistäminen nuoren urheilijan elämässä on asia, joka ei järjesty itsestään, vaan se vaatii selvitystä, järjestelyä, valintoja ja tukea.

1.2 Tutkimustehtävä

Pro gradu – tutkielmassani tutkin urheilun ja lukio-opiskelun yhdistämistä Joensuussa. Tutkimustehtävänäni on selvittää, miten hyvin urheilu ja lukio-opinnot voidaan yhdistää. Tutkimukseni tarkastelee Joensuussa toimivan urheilupainotteisen lukion, Joensuun Yhteiskoulun lukion, urheilevia opiskelijoita, jotka kuuluvat Joensuun Urheiluakatemia valmennusryhmiin.

Joensuun Urheiluakatemia valmennusryhmissä on valmennettavia kaupungin eri oppilaitoksista, mutta rajasin tutkimukseni koskemaan ainoastaan lukiolaisia. Tein tämän rajauksen sen vuoksi, että Joensuun Urheiluakatemia syntyi alun perin Joensuun Yhteiskoulun lukion ja sen urheilupainotteisuuden rakentamalle pohjalle. Tutkin tässä tutkielmassani urheilulukioiden ja urheilupainotteisten lukioiden kehitystä yleisemminkin, joten tutkimuksen kohdistaminen ainoastaan lukiolaisia koskeväksi oli luonnollinen valinta. Valintaa puoltaa vielä sekin, että

² ”Yle Urheilu”. < http://yle.fi/urheilu/kesaolympialaisten_historia/5236408>; < http://yle.fi/urheilu/1936_berliini/5236483>; < http://yle.fi/urheilu/1980_moskova/5236573>; < http://yle.fi/urheilu/1984_los_angeles/5290105>. 2.8.2012.

osana tutkimustani tein kyselytutkimuksen Joensuun Urheiluakatemia urheiluvalmennettaville. Valitsin tutkimusjoukoksi ainoastaan lukiolaiset, koska edellä mainittujen syiden lisäksi ainoastaan heille tehtävä kyselytutkimus oli helpompi toteuttaa, koska he opiskelevat samassa oppilaitoksessa, ja minun oli mahdollista tehdä kyselytutkimus paikan päällä. Näin sain suuremman vastausprosentin kyselyyn, ja kun opiskelijoita ei tarvitse tavoittaa eri oppilaitoksista, oli siten käytännönkin kannalta helpompi rajata tutkimus ainoastaan lukiolaisia koskevaksi.

Taustoitan aihettani tutkimalla aluksi suomalaisten lukioiden erikoistumista omille painotusalueilleen, urheilulukioita ja urheilupainotteisia lukioita osana tätä kehitystä sekä urheiluun painottuneiden oppilaitosten kehityksen myötä syntynyttä urheiluakatemiajärjestelmää. Tämän jälkeen tutkimus kohdistuu Joensuuhun. Tutkin Joensuun Yhteiskoulun lukion historiaa ja kehitystä urheilupainotteiseksi lukioksi, ja sen pohjalle syntynyttä Joensuun Urheiluakatemiaa. Joensuun Yhteiskoulun lukion ja Joensuun Urheiluakatemia osalta työni jakaantuu yhtäältä tutkimukseen siitä, miten urheilun ja koulunkäynnin yhdistäminen on Joensuussa muotoutunut aluksi lukion sisäisellä painottumisella urheiluun sekä sittemmin urheiluakatemia myötä. Toisaalta tutkin myös sitä, miten tämä yhdistäminen toimii nykypäivän näkökulmasta, eli millaisia kokemuksia Joensuun Urheiluakatemia valmennusryhmiin kuuluvilla lukiolaisilla on urheiluakatemiaa ja sen suomista mahdollisuuksista.

Tutkimuskysymyksiäni ovat: Miten urheilulukiot ja urheilupainotteiset lukiot Suomessa syntyivät? Mitä ovat urheiluakatemit? Miten Joensuun Yhteiskoulun lukio kehittyi urheilupainotteiseksi lukioksi? Mikä on Joensuun Urheiluakatemia ja miten se palvelee urheilun ja opiskelun yhdistämistä? Miten Joensuun Yhteiskoulun lukion urheiluvalmennettavat kokevat urheilun ja opiskelun yhdistämisen?

1.3 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni pohjana olen käyttänyt useita erilaisia lähteitä. Painamattomina lähteinä olen käyttänyt Joensuun kaupunginarkiston lähteitä Joensuun Yhteiskoulun lukiosta; lukion vuosikertomuksia sekä johtokunnan ja urheilulukioitoimikunnan pöytäkirjoja. Olen myös käyttänyt Joensuun kaupungin koulutuslautakunnan pöytäkirjoja.

Painamattomia lähteitä ovat myös Joensuun Yhteiskoulun lukion urheiluvalmennettaville tehty kyselytutkimus. Ajatus kyselytutkimuksesta heräsi jo syventävien opintojen maisteriseminaarivaiheessa, lähes heti sen jälkeen, kun olin aiheeni valinnut. Kyselytutkimuksen tavoitteena on selvittää opiskelun ja urheilun yhdistämiseen liittyviä kysymyksiä Joensuussa.

Tutkimuksen toteutusta suunnittelin yhdessä Joensuun Yhteiskoulun lukion liikunnanopettajan ja Joensuun Urheiluakatemia koordinaattorin Kimmo Hyppösen kanssa. Tapasimme hänen kanssaan muutaman kerran, jolloin sain häneltä ensinnäkin materiaalia Joensuun Urheiluakatemian. Tapaamisten toinen anti oli suunnitella kyselytutkimuksen kysymyksenasettelua ja käytännön toteutusta. Hyppönen toi keskusteluissa esiin sen, että Joensuun Yhteiskoulun lukio ja Joensuun Urheiluakatemia olisivat kiinnostuneita tutkimuksen tuloksista, koska he voisivat saada niistä hyötyä ja kehittämisideoita myös itselleen. Pyrinkin kysymyksenasettelussa ottamaan myös heidän intressinsä huomioon. Kimmo Hyppösen lisäksi suunnittelin tutkimuksen kysymyksenasettelua myös pro gradu – tutkielmani ohjaajan, lehtori Arto Nevalan kanssa. Pohjaa kyselytutkimukselleni rakensin näiden keskustelujen lisäksi myös Kimmo Hyppöseltä saadun, keväällä 2012 toteutetun Joensuun Urheiluakatemia palautekyselyn avulla. Lisäksi tarkastelin muutamia Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisessä tiedekunnassa tehtyjen pro gradu – tutkielmien pohjana käytettyjä kyselytutkimuksia. Näiden materiaalien, sekä Hyppösen ja Nevalan kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen kyselytutkimuksen kysymykset muotoutuivat lopulliseen muotoonsa. Kysymykset ovat liitteessä 6.

Tutkimuksessa oli melko paljon kysymyksiä. Pohtiessani sitä, mitä haluan tutkimuksella selvittää, täytyi minun selvittää itselleni niin sanotut ”pääkysymykset”, joiden kautta voisin tehdä tarkentavia lisäkysymyksiä. Koko tutkimuksen pääkysymys oli: ”Miten hyvin opintojen ja urheilun yhteensovittaminen onnistuu?” Tätä suurta kysymystä täytyi kuitenkin lähestyä tarkentavien lisäkysymysten kautta, jotta annetuilla vastauksilla olisi validiteettia. Lisäkysymyksiä täytyi tehdä niin urheilusta kuin opiskelustakin.

Erityisesti urheilusta minua kiinnostivat seuraavat asiat:

- Kuinka korkealla tasolla lukiolaiset kilpailevat?
- Kuinka paljon he harjoittelevat, ja kuinka korkealle tähtäävää harjoittelu on?
- Kuinka hyvin Joensuun Urheiluakatemia palvelee lukiolaisten harjoittelua?

- Mitä tavoitteita lukiolaisilla on urheilu-urallaan?

Opiskeluun liittyvistä kysymyksistä halusin selvittää seuraavia asioita:

- Mitkä syyt vaikuttivat siihen, että vastaajat valitsivat opiskelupaikakseen juuri Joensuun Yhteiskoulun lukion?
- Millainen vaikutus urheilulla on heidän opiskeluunsa?
- Mitkä asiat vaikuttavat lukion jälkeen mahdollisen jatko-opiskelupaikan valintaan? Vaikuttaako urheilu jatko-opiskeluun?

Kyselytutkimus toteutettiin Joensuun Yhteiskoulun lukiolla toukokuussa 2012. Halusin toteuttaa tutkimuksen paikan päällä saadakseni korkeamman vastausprosentin kuin esimerkiksi sähköpostikyselyllä. Kysely toteutettiin mikroluokassa, jossa valmennettavat vastasivat *Typala*-palautejärjestelmässä oleviin kysymyksiin. *Typala* on Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun omistama järjestelmä, jota muun muassa on käytetty Joensuun Urheiluakatemiaan palautekyselyihin. Ohjelman avulla vastaukset oli mahdollista kerätä sekä tilastoida, mikä helpotti tutkimuksen toteutusta ja vastausten luettavuutta huomattavasti.

Muina tutkimuslähteinä olen käyttänyt haastattelua, digitaalisia lähteitä, Internet-lähteitä sekä tutkimuskirjallisuutta. Joensuun Yhteiskoulun lukion ja Joensuun Urheiluakatemiaan vaiheisiin liittyen haastattelin Joensuun Yhteiskoulun lukion entistä rehtoria ja liikunnanopettajaa Eero Oksavaa. Valitsin Oksavan haastatteluun siksi, että hän on ollut yksi keskeisiä tekijöitä Joensuun Yhteiskoulun lukion urheilupainotteisuuden takana, ja toisaalta myös avainhenkilö Joensuun Urheiluakatemiaan perustamisessa. Oksava toimi koulun liikunnanopettajana ja rehtorina 1980-luvulta 2000-luvulle. Ennen opettajanuraansa hän oli myös oppilaana Joensuun Yhteiskoulussa 1950- ja 1960-luvuilla, joten muistikuvia koulun historiasta on pitkältä aikaväliltä. Haastattelu toteutettiin Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampuksella toukokuussa 2012. Oksavan haastattelusta sain vahvistuksen monille muista lähteistä hieman epäselväksi jääneille kysymyksille sekä tämän lisäksi uutta tietoa aiheeseen liittyen.

Digitaalisista lähteistä olen käyttänyt Joensuun Urheiluakatemiaa koskevia asiakirjoja, tilastoja ja vuosikertomuksia. Joensuun Urheiluakatemiaan aineistot olen saanut digitaalisessa muodossa koordinaattori Kimmo Hyppöseltä, jonka hallussa pääosa urheiluakatemiaa koskevasta

aineistosta on. Näistä lähteistä olen tutkimuksessani käyttänyt urheiluakatemia perustamista koskevia hankesuunnitelmia, urheilijoita koskevia tilastoja sekä urheiluakatemia toimintakertomuksia. Internet-lähteinä olen käyttänyt oppilaitosten www-sivuja, oppilaitosten sivuilla olevia opetussuunnitelmia, Opetushallituksen sivuja, koulutukseen liittyviä yleisiä sivuja sekä Suomen Olympiakomitean sivuja. Suomen Olympiakomitea koordinoi suomalaista urheilulukio- ja urheiluakatemiajärjestelmää, joten sen sivujen kautta on löytynyt tietoa näitä koskien. Tutkimuskirjallisuutta olen käyttänyt tutkiessani koulutushistoriallisia kysymyksiä liittyen lukioden erikoistumiseen ja urheilupainotukseen, Joensuun Yhteiskoulun lukion historiaan sekä urheilun ja koulutuksen yhdistämiseen.

Tutkimusmenetelmänäni olen käyttänyt kvalitatiivista ja kvantitatiivista metodologiaa. Kvalitatiivisella, eli laadullisella sisällönanalyysillä olen tutkinut lukioden erikoistumista ja urheilupainotteisuutta, sekä näitä koskevia kysymyksiä Joensuun Yhteiskoulun lukioon ja Joensuun Urheiluakatemiaan liittyen. Tietoa Joensuun Yhteiskoulun lukiosta ja Joensuun Urheiluakatemian saanut käyttämistäni arkistolähteistä, tutkimuskirjallisuudesta, digitaalisista lähteistä sekä Internet-lähteistä. Myös tekemääni Eero Oksavan haastatteluun olen soveltanut laadullista sisältöanalyysia. Haastattelu rakentui tiettyjen haastattelukysymysten varaan, joiden lisäksi tein joitain jatkokysymyksiä. Tekemääni kyselytutkimukseen Joensuun Yhteiskoulun lukion urheiluvalmennettaville sovelsin laadullista ja määrällistä menetelmää. Kyselytutkimus koostui monivalintakysymyksistä, sekä näihin liittyvistä ja myös erillisistä sanallisista vastauksista. Monivalintakysymyksiin on sovellettu kvantitatiivista, eli määrällistä otantaa, jolla selvitin valmennettavien mielipiteiden suhteellista osuutta toisiinsa nähden. Sanallisia vastauksia analysoin laadullisesti, mutta myös niistä olen kerännyt ja luokitellut vastauksia eri kategorioihin ja analysoinut näitä myös määrällisesti.

1.4 Tutkimusperinne

Suomessa on tutkittu koulutusta ja urheilua omina teemoinaan paljon, mutta näiden yhdistämistä melko vähän. Merkittävä kannustin tutkimusaiheeni valinnalle oli lähteä kääntämään tätä lähes kyntämätöntä sarkaa. Kouluja, koulutusta ja koulutushistoriaa koskevaa tutkimusta löytyy Suomesta paljon. Olen käyttänyt aiheesta julkaistua tutkimusta lähteenäni tässä työssä. Monet oppilaitokset ovat kirjoittaneet oman historiateoksensa tai historiikkinsa, niin myös Joensuun Yhteiskoulun lukio, joka on julkaissut myös oman 100-vuotisen historiikkinsa *Sata*

vuotta – eikä suotta! Joensuun yhteiskoulu 1907–2007. Teoksen artikkeleita olen käyttänyt lähteenä kyseistä oppilaitosta käsittelevässä kappaleessa.

Opiskelun ja urheilun yhdistämistä koskevaa tutkimusta löytyy melko niukasti. Ehkä merkittävin päänavaus aiheeseen on Timo Metsä-Tokilan koulutussosiologian alaan kuuluva väitöskirja *Koulussa ja kentällä. Vertaileva tutkimus huipulle tähtäävän urheilun ja koulutuksen yhdistämisestä*. Tutkimuksessaan Metsä-Tokila analysoi nuorten urheilijoiden mahdollisuuksia yhdistää huipulle tähtäävä urheilutoiminta sekä opiskelu toisen asteen ja korkea-asteen opinnoissa. Tutkimuksessa on mukana kahdeksan maata, joiden järjestelmiä Metsä-Tokila vertailee keskenään. Metsä-Tokilan tutkimuksesta olen käyttänyt omassa tutkielmassani lähteenä enimmäkseen Suomea koskevaa osiota.

Urheilun ja opiskelun yhdistämisestä voi tehdä eri alojen tutkimusta, mutta ehkä lähimmin aihe kuitenkin liittyy liikuntatieteisiin. Suomen ainoassa liikuntatieteellisessä tiedekunnassa Jyväskylän yliopistossa ei ole kuitenkaan aiheesta tehty yhtään väitöskirjaa. Aiheeseen liittyen on tehty muutamia pro gradu – tutkielmia. Jukka Leivon pro gradu – tutkielma *Urheilulukiolaisen koulutus-, ammatti- ja urheilu-uran yhteensovittaminen* on lähimpänä omaa tutkimusaiheeni. Tutkielmassaan Leivo on kyselytutkimuksen avulla selvittänyt urheilulukioilaisten koulumenestystä, jatko-opintoja, ammattia, urheilumenestystä sekä koulutuksen ja urheilun yhteensovittamista. Antti Jokinen on tutkinut urheilun ja opiskelun yhdistämistä yliopistossa tutkielmassaan *Urheilijoiden kokemuksia yliopisto-opiskelun ja huippu-urheilun yhdistämisestä*. Jokinen on selvittänyt haastattelututkimuksen avulla Jyväskylän yliopistossa opiskelevilta huippu-urheilijoilta heidän kokemuksiaan opintojensa yhdistämisestä urheilun kanssa. Tomi Gröhn ja Tomi-Pekka Riihivuori ovat tutkineet urheiluakatemiaita tutkielmassaan *Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää. Urheilun ja opiskelun yhdistäminen korkea-asteella*. Tämäkin tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena, jonka avulla Gröhn ja Riihivuori tutkivat eri urheiluakatemioiden urheilijoiden kokemuksia urheiluakatemioista ja niiden järjestämistä palveluista. Olen tarkastellut näiden opinnäytetöiden osalta etenkin niihin kuuluvia kyselytutkimuksia ja näiden kysymyksenasettelua. Tehdyistä kyselytutkimuksista olen ottanut ideoita oman kyselytutkimukseni toteuttamiseksi.

Urheilun ja opiskelun yhdistämiseen liittyvää tutkimusta on siis olemassa niukasti, mutta tälle on olemassa varmasti syynsä. Urheilijoiden opiskelu liittyy Suomessa yleisesti urheilulukioi-

hin, urheilupainotteisiin lukioihin tai urheilijoiden ammattioppilaitoksiin. Nämä ovat verrattain nuori ilmiö Suomessa, koska oppilaitosten urheilupainotukset ovat vasta muutaman kymmenen vuotta vanha ilmiö. Opiskelun ja urheilun yhdistämisen edistämiseksi maahan perustettu urheiluakatemiajärjestelmä on ilmiönä vielä nuorempi, sillä ensimmäiset urheiluakatemioiden perustettiin 2000-luvun alussa. Kokemukset näistä järjestelmistä ja asioista ovat vielä melko tuoreita, ainakin historian tutkimuksen näkökulmasta katsottuna. Tutkimusta on vähän, koska kokemuksia, ja sitä kautta tuotettua tutkimusmateriaalia on myös vähän. Niukat lähteet täytyy tutkijan pyrkiä löytämään ja käyttämään tehokkaasti. Näistä ohuista tietovarannoista on kaivettava tieto irti. Loppu täytyy tutkijan tuottaa itse johtopäätöksin ja mahdollisin jatkokokymyksin.

2. Urheilu jalkautuu koulutuksen kentälle – erakoitumisesta urheiluakatemiaan

2.1 Lukiot profiloituivat omille painotusalueilleen

Suomalainen lukio on toisen asteen yleissivistävää koulutusta 16–19-vuotiaille nuorille tarjoava oppilaitos. Lukio-opinnot koostuvat pakollisista opinnoista sekä valinnaisista opinnoista, joita ovat syventävät ja soveltavat (koulukohtaiset) kurssit. Opiskelija on suorittanut lukion, kun hän on hyväksytysti suorittanut vaadittavan määrän opinto-ohjelmaan sisältyviä kursseja. Tämän jälkeen opiskelija osallistuu ylioppilastutkintoon, jonka hyväksytysti suoritettuaan valmistuu ylioppilaaksi. Lukion suorittaminen antaa kelpoisuuden hakea korkea-asteen opintoihin ammattikorkeakouluun tai yliopistoon. Lukion opetussuunnitelman perusteet määrittelee opetushallitus, mutta lukiot vastaavat kuitenkin itse peruskoulun tavoin käytännön järjestelyistä, kurssien sisällöstä ja oppimateriaaleista. Lukioiden opintosisällöt eivät ole identtisiä, vaan lukiot voivat valita painotuksensa suhteellisen vapaasti.³

Lukiota on uudistettu useaan kertaan. Lukiot siirtyivät kurssijärjestelmään 1980-luvulla. Vuonna 1994 toteutettiin viimeisin mittava uudistus, siirtyminen luokattomaan lukioon. Luokattomassa lukiossa opiskelija voi suorittaa lukio-opintonsa haluamassaan tahdissa. Suurin osa suorittaa lukion perinteisesti kolmessa vuodessa. 1990-luvun alussa lisättiin lukio-opiskelijoiden valinnaisuutta muutenkin. Vuoden 1993 tuntijakopäätöksellä jaettiin lukio-opinnot pakollisiin, sekä valinnaisiin syventäviin ja soveltaviin opintoihin, jolloin valinnaiset oppimäärät kasvoivat kymmenestä prosentista yli kolmannekseen lukion vähimmäissuoritusmäärästä (lukiossa on suoritettava vähintään 75 kurssia). Lukiolaiset saivat tuolloin myös mahdollisuuden suorittaa ylioppilaskirjoitukset hajautetusti useammassa osassa, sekä suorittaa osan opinnoistaan muissa nuorisoasteen oppilaitoksissa. Nykyisin lukion voi suorittaa osittain tai kokonaan myös etäopiskeluna. Näiden päätösten myötä katsottiin lukiolaisten opintojen yksilöllistyneen sekä kestoltaan että sisällöiltään.⁴

³ Metsä-Tokila 2001a, 224–225.

⁴ Metsä-Tokila 2001a, 225; Järvinen 2002, 22.

Koulutuksen yksilöllistämisen taustalla piilee suomalaisen koulutuspolitiikan suunnanmuutos, joka alkoi 1980-luvun puolivälin aikoihin ja voimistui 1990-luvun alkuvuosina. Taustalla vaikuttavat kansainväliset suuntaukset koulutusajattelun yhtenäistymisestä, jossa globaalit ideat koulutuksen järjestämisestä ja toimintaperiaatteista ovat alkaneet aiempaa selvemmin vaikuttaa kansallisiin koulutusta koskeviin ratkaisuihin. Yhtenä merkittävänä pontimena on nähty Margaret Thatcherin Englannissa 1980-luvulla ajama uusliberalistinen ajattelu, joka kyseenalaisti hyvinvointivaltion idean ja merkityksen. Alettiin vaatia julkisten palveluiden karsimista, yksityistämistä ja tehostamista. Ylikansallisten vaikutteiden ohella koulutuspolitiikan suunnanmuutokseen Suomessa ovat vaikuttaneet myös kansalliset tekijät, kuten työnantajaleirin tyytymättömyys koulutustuloksiin, ja halu kaventaa valtion roolia koulutuksen järjestämisessä. Tällaisten ajatusten myötä koulutusajattelussa on alettu siirtyä humanististen ja yleissivistävien arvojen sijaan kohti yhteiskunnallista hyötyä korostavia arvoja. Koulutus on alettu nähdä välineenä, jota kehittämällä ja hyödyntämällä voidaan edistää esimerkiksi työllisyyttä tai maan taloudellista kilpailukykyä.⁵

Ihanteeksi uudessa koulutusideologiassa muodostuivat individualismi ja oletus yksilön kyvyistä tehdä rationaalisia valintoja. Ideaaliksi on muodostunut järjestelmä, jossa oman parhaansa tiedostavalla yksilöllä on oikeus valita sopivaksi katsomansa koulutusreitit, oppilaitokset ja oppimisen sisällöt. Selvimpänä esimerkkinä uudesta koulutusajattelusta ovat erikoislukiot, jotka yleistyivät voimakkaasti 1990-luvulla.⁶

Erikoislukiot ovat oppilaitoksia, joille opetusministeriö (vuoteen 1991 asti valtioneuvosto) on myöntänyt erityisen koulutustehtävän, mikä on merkinnyt lupaa poiketa valtakunnallisesta lukion tuntijaosta sekä oppilasvalinnan kriteeristä. Erikoislukiot voidaan jaotella eri luokituksiin, mutta yleisesti ne painottuvat joko taiteisiin, urheiluun, kansainväliseen ylioppilastutkintoon valmentaviin IB-lukioihin, tieteisiin (esimerkiksi luonnontieteet tai tekniikka) sekä kieleen. Erikoislukiot voidaan jaotella myös sen mukaan, noudattavatko erityisen tehtävän opetussuunnitelmaa kaikki vai ainoastaan osa koulun oppilaista. Ensin mainitut ovat vahvasti painottuneita erikoislukioita.⁷

⁵ Järvinen 2002, 18–19.

⁶ Järvinen 2002, 22.

⁷ Järvinen 2002, 22.

Ensimmäiset erikoislukiokokeilut tehtiin 1960- ja 1970-luvuilla. Lukioiden erikoistuminen alkoi vuonna 1967 Savonlinnan taidelukiosta, jonka jälkeen aloitti Kuopion musiikkilukio 1968. Valtioneuvosto myönsi lopulta oikeuden taideaineiden opetuksen painottamiseen neljälle lukiolle: Kaustisen lukiolle, Savonlinnan taidelukiolle, Kuopion musiikkilukiolle sekä Matedojan lukiolle (Oulu). Lukusuunnitelman yhtenäistämisen jälkeen 1970- ja 1980-luvulla valtioneuvosto määräsi näille neljälle lukiolle vuonna 1981 erityisen tehtävän taideaineisiin. Myöhemmin lukiolainsäädännön, tuntijaon ja opetussuunnitelmien perusteiden muutosten myötä uusia lupia myönnettiin lisää. Vuonna 1985 käynnistettiin urheilulukiokokeilu. Liikuntaan painottuneille lukioille ei myönnetty suoraan erityistä tehtävää, vaan toiminta käynnistettiin kokeiluna kuudessa lukiossa⁸. Vuonna 1990 järjestettiin kokeilu myös kansainväliseen ylioppilastutkintoon valmentavasta koulutuksesta Helsingin Suomalaisessa Yhteiskoulussa ja Matlidens gymnasiumissa. Myöhemmin kokeilu laajennettiin kolmeen muuhun lukioon ja kahteen normaalikouluun, joiden lisäksi Helsingin Kansainvälisellä koululla on oikeus antaa IB-tutkintoon (Kansainvälinen ylioppilastutkinto) valmentavaa opetusta. Vuoden 1994 lukio-uudistuksen aikaan kokeilulupia oli myönnetty kaikkiaan jo 37 lukiolle.⁹

Tällä hetkellä Suomessa on yhteensä 72 erityislukiota. Nämä oppilaitokset ovat jakautuneet seuraaviin painotusalueisiin:

- luonnontieteet, kielet ja taideaineet: 31 lukiota
- urheilulukiot: 12 lukiota
- kansainväliseen ylioppilastutkintoon johtava koulutus (IB-linjat): 14 lukiota
 - o joista Reifepüfung-tutkintoon johtava koulutus: 1 lukio
- Steinerkoulut: 14 lukiota¹⁰

Heikki Blom on esittänyt erikoislukioiden toiminnan tavoitteet ja odotukset seuraavasti:

”Erityisen tehtävän tai sen luonteisen urheilulukiokokeilun myöntämisen keskeisenä periaatteena oli turvata urheilullisesti ja taiteellisesti lahjakkaiden oppilaiden mahdollisuudet kehittää lahjakkuuksiaan tilanteessa, jossa tuntijaon ja opetussuunnitelman perusteiden takia ei voitu riittävän laajasti painottaa näitä ainei-

⁸ Urheilulukiokokeilusta lisää kappaleessa 2.2.

⁹ Järvinen 2002, 22; Blom 1994, 295; Kaarninen & Kaarninen 2002, 323.

¹⁰ ”Erityislukiot”. <<http://www.koulutusnetti.fi/?file=189>>. 31.7.2012.

den opintoja lukiossa. Tällaisella koulutuksella tuli olla joko alueellista tai valtakunnallista merkitystä. (KH 1974; KH 1984).

Lukioasetuksessa (719/84) oli tarkoin säännelty se, kuinka monta vierasta kieltä koulussa voitiin tarjota oppilaille ensimmäisenä ja toisena vieraana kielenä ja valinnaisaineena. Kielilukioiden erityisen tehtävän avulla haluttiin turvata ja vahvistaa etenkin harvinaisempien A-kielten: ranskan, saksan ja venäjän opiskelumahdollisuuksia. (VN 1985b)

Kansainvälisen ylioppilastutkinnon (IB) työryhmä esitti muistiossaan (1990) syitä IB-tutkinnon järjestämiseksi Suomessa. Tällaisina syinä ja samalla myös eräänlaisina toiminnan tavoitteina esitettiin ne uudet tarpeet, joita ihmisten kanssakäyminen ja maastamuutto asettaa myös kouluopetukselle. Tehtävänä oli tarjota englanninkielistä opetusta ulkomaalaisille sekä ulkomailta palaaville suomalaisille ja myös pysyvästi Suomessa asuville oppilaille. Samalla pyrittiin IB-opetuksen avulla mahdollistamaan myös opetus englannin kielellä. (IB 1990)”¹¹

Erikoislukioiden toiminnan yksi kulmakivistä on lahjakkaiden oppilaiden valinta koulutukseen. Toinen erikoislukoiden tavoite oli turvata harvinaisten kielten opetus. Monilla erityislukioilla on oikeus poiketa oppilaaksiottoa koskevista säännöistä ja määräyksistä. Oppilasvalinnassa käytetään yleensä peruskoulumenestyksen lisäksi pääsykoetta ja haastattelua tai näitä molempia. Esimerkiksi kielilukioissa vaatimuksena on ollut harvinaisissa pitkissä kielissä niiden hallinta ja opintomenestys. Urheilulukiot ovat valinneet opiskelijansa muun muassa urheilun lajiliittojen antamien pisteiden, erilaisten testien, lukion antamien pisteiden ja peruskoulumenestyksen perusteella. IB-opintoihin pyrkineet hakijat on pisteytetty lisäämällä lukuaineiden keskiarvoon harrastuneisuutta ja kykyä osoittavat pisteet. Kouluihin on hakenut enemmän hakijoita kuin on ollut paikkoja, jolloin koulut ovat voineet valita hakijoista parhaimman oppilasaineksen.¹²

Vielä 1980-luvulla, kun lukio-opiskelussa ei ollut samanlaista valinnanvapautta kuin nykyisin, erityisen tehtävän saaminen oli oppilaitoksille käytännössä ainoa vaihtoehto

¹¹ Blom 1994, 296.

¹² Blom 1994, 301–302; Kaarninen & Kaarninen 2002, 324.

profiloitua opetustarjontansa suhteen. Tilanne muuttui vuonna 1988, kun opetettavien kielten lukumäärän rajoitukset kumottiin. Erityisen tehtävän lupa menetti osan merkitystään, kun enää ei kielilukioilla ollut erityistä tarvetta turvata harvinaisten kielten opetusta. Kun 1990-luvulla lukion tuntijako muuttui aikaisempaa valinnaisemmaksi, erityinen tehtävä ei keskittynyt enää mihinkään lahjakkuuden ulottuvuuteen, vaan lupia ryhdyttiin myöntämään esimerkiksi ympäristökasvatukseen ja yrittäjyyteen. Erikoislukioiden vuoksi opiskelu lukiossa muuttui entistä enemmän harrastuksia painottavaksi.¹³

Nykyään erityisen tehtävän saaneet lukiot voivat profiloitua haluamaansa suuntaan syventävien kurssien määrällä ja painotuksella sekä soveltavilla kursseilla niin, että ne tukevat oppilaitoksen suuntautumista ja omaksuttua toiminta-ajatusta. Tämän myötä ovat yleistyneet niin sanotut painotetut lukiot, jotka eroavat erikoislukioista siten, että niissä valinnaisia opintojaksoja opiskellaan pakollisten lisäksi. Ainoastaan itse erikoislukioissa opiskelijan on mahdollista korvata valtakunnallisen tuntijaon pakollisia kursseja erityisen tehtävän mukaisilla opintojaksoilla.¹⁴ Yksi erikoislukioiden painotusalueista on urheilu, ja osana erikoislukioiden kehitystä Suomeen syntyivät myös urheilulukiot ja urheilupainotteiset lukiot.

2.2 Urheilulukiot ja urheilupainotteiset lukiot

Suomessa ovat perinteisesti kilpaurheilu ja koulujärjestelmä olleet toisistaan erillään. Huippu-urheilijoiden kasvattaminen on perinteisesti ollut urheiluseurojen vastuulla. Urheilijoiden opiskelumahdollisuuksiin alettiin kiinnittää järjestelmällisesti huomiota 1960-luvulla ulkomailta, lähinnä Ruotsista ja Neuvostoliitosta saatujen esimerkkien mukaisesti.¹⁵

Neuvostoliitossa oli käytössä Suomen tapaan oppivelvollisuus. Siihen kuului kahdeksanvuotisen peruskoulun suorittaminen. Tämän jälkeen opintoja saattoi jatkaa toisen asteen kouluissa, jotka vastasivat suomalaista lukiota, ammatillisissa kouluissa tai toisen asteen erikoiskouluissa. Varsinaisen koulun ohella lapset ja nuoret saattoivat käydä jo pienestä pitäen urheilukoulua, joiden tarkoitus oli taata nuorille laadukas valmennus, ja sitä kautta maan menestys kan-

¹³ Järvinen 22–23; Kaarninen & Kaarninen 2002, 324.

¹⁴ Järvinen 22–23.

¹⁵ Metsä-Tokila 2001b, 516.

sainvälisissä urheilukilpailuissa, erityisesti olympialaisissa. Urheilukoulujen huippu oli urheilijoiden sisäoppilaitokset, joihin kerättiin lupaavimmat urheilijat ympäri maata, ja niissä tuotettiin tehokkaasti mestaritason urheilijoita. Näissä urheilukouluissa ei varsinaisesti yhdistetty urheilua ja opiskelua, vaan tämä tapahtui urheilupainotteisissa päiväkouluissa¹⁶. Niissä urheilijat koottiin samalle luokalle ja heille myönnettiin useita erivapauksia, kuten opintojen suorittamiseen liittyen. Koulun opetus järjestettiin siten, että se myötäili urheilijan harjoitteluaikataulua. Ensimmäiset urheilupainotteisten koulujen kokeilut aloitettiin toisen maailmansodan jälkeen, mutta eri variaatioiden kautta virallinen kokeilu aloitettiin vasta 1970-luvulla.¹⁷

Ruotsissa koulujärjestelmä on hyvin samankaltainen Suomeen verrattuna. Se jakautuu Suomen tavoin esiopetukseen, peruskouluun, toisen asteen ja korkea-asteen oppilaitoksiin. Ruotsissa aloitettiin 1960-luvulla keskustelu valtiotasolla maan huippu-urheilun edellytyksistä. Ruotsalaiset poliitikot kantoivat huolta siitä, että useat nuoret urheilijat lopettavat koulunsa kesken urheiluharrastuksen viedessä niin paljon aikaa. Urheilujärjestöjen mukaan niiden ja yhteiskunnan tulee kantaa vastuunsa urheilijoiden uranjälkeisestä elämästä. Tähän tarjottiin ratkaisuksi tarjota nuorille urheilijoille opiskelumahdollisuus ja samalla harjoitella ammattitaitoisen valmentajan alaisuudessa. Urheilulukioiden opiskelumahdollisuuksia pohtineen kahden komitean työn myötä Ruotsissa aloitettiin urheilulukiokokeilut 1970-luvun alussa. Lopulta urheilulukiot vakinaistettiin vuonna 1982.¹⁸

Kansainvälisen kilpaurheilun kehityksen myötä 1960-luvulle tultaessa keskusteltiin siitä, miten urheilijan elämä poikkeaa ”tavallisen” kansalaisen elämästä. Asiaa tutkittiin Suomessakin. Urheilijoita tutkittaessa selvisi muun muassa se, että koulutus on perhe-elämän ja lomien vieton jälkeen kolmanneksi merkittävin tekijä, jonka suhteen urheilijat olivat joutuneet uhraamaan edistyäkseen urheilijana. Pauli Vuolle tutki urheilijoiden elämää väitöskirjassaan (1977). Hänen mukaansa urheilijoiden valmistuminen venyi normaalia pidemmäksi, ja koulutusura kesti siten muita pidempään. Hänen tutkimuksessaan olleista urheilijoista kolmannes oli sitä mieltä, että urheilu vaikutti haitallisesti heidän opiskeluunsa. Vuolteen mukaan Suomessa olivat rajoitetut mahdollisuudet yhdistää urheilu- ja koulutustavoitteet keskenään.

¹⁶ Neuvostoliitossa oppilaat kävivät oppivelvollisuuteen perustuen koulua. Tämän lisäksi he saattoivat käydä myös urheilukoulua, jossa itse urheilun harjoittaminen tapahtui.

¹⁷ Metsä-Tokila 2001a, 137–148.

¹⁸ Metsä-Tokila 2001a, 177, 178, 181, 216.

Yleensä oppilaitosten valintajärjestelmät eivät ottaneet huomioon hakijan urheilullisia ansioita. Tuolloin urheilijoille suunnattujen oppilaitosten ympärillä oleva keskustelu oli käynnissä. Ensimmäiset urheilulukiohankkeet olivat olleet myönteisiä kokemuksia.¹⁹

Urheilulukioiden perustamiselle luotiin pohjaa lukion kehittymisellä ensin kurssimuotoiseksi ja lopulta luokattomaksi. Nämä uudistukset tehtiin vasta 1980- ja 1990-luvuilla. Ensimmäiset kokeilut kurssimuotoisesta lukio-opiskelusta aloitettiin kuitenkin jo 1950-luvun alussa Helsingissä. Myöhemmin 1970-luvun alussa Helsingissä kokeiltiin luokatonta lukiota Alppilan yhteislyseossa ja Mäkelänrinteen yhteiskoulussa. Mäkelänrinteen lukiossa motiivina oli tarjota urheilijoille mahdollisuus harjoitella enemmän ja suorittaa lukio normaalia pidemmässä ajassa.²⁰

1960-luvun lopulla aloitettiin Suomen ensimmäiset erikoislukiokokeilut, kun Savonlinnassa aloitti taidelukio 1967 ja Kuopioon perustettiin musiikkilukio 1968. Näiden kokeilujen yhteydessä heräsi ajatus myös urheilulukiosta kahdessa oppilaitoksessa: Kuortaneen ja Mäkelänrinteen yhteiskouluissa. Urheilulukiosta neuvoteltiin kouluhallituksen²¹ kanssa, joka kuitenkin suhtautui asiaan kielteisesti. Kuortanella lisättiin koulun opetussuunnitelmaan vapaaehtoista liikuntaa asteittain. Tämä oli ensimmäinen askel kohti urheilulukiota. Pian tämän jälkeen koulu teki suunnitelman Kuortanen Urheiluopiston kanssa, jonka mukaan koulu voisi käyttää urheiluopiston tiloja valmennukseen, ruokailuun ja asumiseen. Lukiossa jaettiin vielä liikuntaryhmät teho- ja yleisryhmiin, joista ensin mainitulla oli ylimääräistä liikuntaa aluksi kaksi, myöhemmin 4–5 tuntia viikossa. Kuortaneen liikuntalinja sai julkisuutta ja innostus liikuntapainotteisuudesta levisi muihinkin kouluihin.²²

Helsingissä Mäkelänrinteen lukion rehtori Rainer Pelkonen alkoi ajaa urheilulukiohanketta. Asia esitettiin kouluhallitukselle, jonka kanta oli kuitenkin kielteinen. Useiden yritysten ja neuvottelujen jälkeen kouluhallitus kuitenkin taipui hyväksymään vuonna 1970 koulun liikuntapainotteisen lukusuunnitelman, joka koski aluksi keskikoulua, myöhemmin lukiota. Mäke-

¹⁹ Metsä-Tokila 2001a, 227–228.

²⁰ Metsä-Tokila 2001a, 229–230.

²¹ ²¹ Kouluhallitus oli Opetushallituksen edeltäjä. Kouluhallitus toimi vuoteen 1991 asti, jolloin se yhdistettiin Ammattikasvatustahallituksen kanssa Opetushallitukseksi. Lähde: ”Opetushallituksen historia”. <<http://www.oph.fi/opetushallitus/historia>>. 9.5.2012.

²² Metsä-Tokila 2001a, 230–231; Kaarninen & Kaarninen 2002, 324.

länrinteen yhteiskoulussa kokeilu ajoittui samaan aikaan luokattoman lukiokokeilun kanssa, jossa liikuntalinjat olivat mukana heti alusta lähtien. Kuortaneen tavoin Mäkelänrinteen kokeilu sai huomiota, ja pyrkijöitä liikuntalinjalle oli paljon. Liikuntaa opettivat koulun vaki-naisten opettajien lisäksi lajikohtaiset tuntiopettajat. Heti Kuortaneen ja Mäkelänrinteen jäl-keen kokeilusta kiinnostuttiin Sotkamossa, jossa Hiihtoliitto näki mahdollisuuden antaa maan lupaavimmille hiihtäjille mahdollisuuden opiskella ja harjoitella yhtä aikaa. Sotkamon urhei-lupainotteisessa lukiossa aloitti opintonsa 12 ensimmäistä opiskelijaa syksyllä 1976.²³

Kokemuksen ensimmäisistä urheiluun painottuneista lukioista olivat positiivisia. Urheilupai-notteisia lukioita alkoi syntyä ympäri maata, ja vuonna 1982 lupia oli myönnetty jo 23 kappa-letta. Suurimmassa osassa näistä lukioista opiskelijoista sai valita 5–7 ylimääräistä liikunta-kurssia. Kun yli kymmenen vuotta oli kulunut ensimmäisten kokeilujen alkamisesta, koulu-hallituskin viimein heräsi. Se asetti vuonna 1982 työryhmän, joka alkoi selvittää urheiluun painottuneiden lukioiden asemaa, tarvetta ja toiminnan tavoitteita. Työryhmä päätyi ehdotta-maan erityisten urheilulukioiden perustamista. Työryhmän mukaan urheilua, ja sen osaamista ja oppimista on tuettava erityisjärjestelyin. Urheiluharrastus vie niin paljon aikaa, etteivät il-man mahdollisuutta poiketa vallitsevasta lukusuunnitelmasta urheilijan opinnot edisty halutul-la tavalla.²⁴

Työryhmä pyysi lajiliittoja kartoittamaan vaihtoehtoja urheilulukioiden sijaintipaikkakunniki-si. Kiinnostusta urheilulukioiden saamiseksi oli koko maassa. Työryhmä ehdotti urheiluluki-oiden olevan luokattomia, koska urheilijat saattoivat olla poissa koulusta pitkiä aikoja. Kokei-luun osallistuville lukioille asetettiin tiettyjä ehtoja. Niillä tuli olla koulun opettajiston ulko-puolista valmennustietoutta käytettävissään. Harjoittelupaikkojen tuli sijaita koulun lähellä. Lukiolla täytyi olla lisäksi aiempia näyttöjä laajennetusta urheilutoiminnasta. Lajeiksi urheilu-lukioihin valittiin sellaisia lajeja, joissa suomalaiset urheilijat olivat aiemmin saavuttaneet menestystä. Koulut hakivat kokeilulupaa, ja vuonna 1985 opetusministeriö myönsi alustavat luvat kuudelle lukiolle²⁵. Yhden lukuvuoden suunnittelun jälkeen urheilulukiot aloittivat toi-mintansa syksyllä 1986 yhtä aikaa ammattiopistojen kokeilun kanssa. Kouluissa täytyi tehdä

²³ Metsä-Tokila 2001a, 231–232.

²⁴ Metsä-Tokila 2001a, 233–234.

²⁵ Ensimmäiset kokeiluluvat myönnettiin seuraaville lukioille: Kastellin lukio (Oulu), Kuortaneen lukio, Mäke-länrinteen lukio (Helsinki), Sammon lukio (Tampere), Sotkamon lukio ja Vörå samgymnasium.

vielä runsaasti suunnittelutyötä. Koulujen täytyi selvittää esimerkiksi, miten tarjota asunnot ulkopaikkakuntalaisille opiskelijoille. Koulut laativat luokattomat tuntijaot yhteistyössä lajiliittojen kanssa. Kokeiluluvat myönnettiin viideksi vuodeksi ja siinä ajassa koulujen täytyi tehdä lopulliset suunnitelmansa urheilulukio toiminnan harjoittamisesta. Urheilulukioihin muodostuivat omat opetusohjelmansa. Urheilulukio kokeilussa valmennusryhmiin hyväksytyillä oppilailla oli mahdollisuus suorittaa yleensä 16–20 kurssia liikuntaa ja valmennusta.²⁶

Ennen urheilulukio kokeilun käynnistymistä 1985 valtioneuvosto oli vahvistanut uuden tuntijaon lukioille. Uuden tuntijaon mukaan urheilupainotteisten lukioiden ei tarvinnut enää hakea erityistä lupaa toiminnalle. Vain varsinaiset urheilulukiot tarvitsivat erityisen luvan. Uudistuksen jälkeen urheilupainotteisiksi lukioiksi suuntautuminen oli mahdollista kaikille lukioille. Vuonna 1990 urheilulukio kokeilua laajennettiin. Aluksi esitettiin, että kaikki urheilupainotteiset lukiot otettaisiin mukaan kokeiluun. Halukkaita oli kuitenkin niin paljon, ettei kaikille voitu myöntää kokeilulupaa. Opetusministeriö myönsi lopulta luvan kuudelle uudelle lukiole. Uusien ja vanhojen urheilulukioiden kokeilukausi määrättiin kestäväksi kevääseen 1994, jonka jälkeen opetusministeriö vakinaisti nämä 12 urheilulukiota ja antoi niille erityisen tehtävän statuksen.²⁷

Nykyään Suomessa on 13 erityisen tehtävän urheilulukiota. Vuoden 1994 vakinaistettujen lukioiden jälkeen joukkoon on liittynyt Pohjois-Haagan yhteiskoulu vuonna 2007. Urheilulukioiden urheiluvalmennuksen laadusta vastaavat lajiliitot ja toimintaa koordinoi valtakunnallinen seurantaryhmä Suomen Olympiakomitean johdolla. Urheilulukioissa opiskelee noin 2000 urheilijaa yli 40 lajissa.²⁸

Urheilulukioita ovat:

- Aurajoen lukio, Turku
- Kastellin lukio, Oulu
- Kuopion klassillinen lukio
- Kuortaneen lukio

²⁶ Metsä-Tokila 2001a, 234–236.

²⁷ Metsä-Tokila 2001a, 238, 240, 246.

²⁸ ”Urheilijoiden opiskelumahdollisuudet Suomessa”. < http://www.noc.fi/huippu-urheilu/tukipalvelut/opinto-ja_uraohjaus/urheilijoiden_opiskelumahdollisu/>. 31.7.2012.

- Mäkelänrinteen lukio, Helsinki
- Ounasvaaran lukio, Rovaniemi
- Pohjois-Haagan yhteiskoulu, Helsinki
- Porin suomalaisen yhteislyseon lukio
- Salpausselän lukio, Lahti
- Sammon keskuslukio, Tampere
- Sotkamon lukio
- Voionmaan lukio, Jyväskylä
- Vöörä samgymnasium, Vöyri²⁹

Samanaikaisesti urheilulukiokokeilun kanssa aloitettiin 1986 urheilijoiden ammatillisen koulutuksen kokeilu. Vuodesta 1990 lähtien toiminta vakinaistettiin. Suomessa on nykyisin 11 erityisen tehtävän saanutta urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestäjää. Tämän lisäksi Suomessa toimii 13 urheiluopistoa, joissa urheilijat voivat opiskella itselleen urheiluun liittyviä opistotason opintoja.³⁰

Varsinaisten urheilulukioiden mukana maahamme vakiintui myös urheilupainotteisia lukioita. 1970-luvulla lukioiden kiinnostus urheilua kohtaan kasvoi Kuortaneen ja Mäkelänrinteen lukioista saadun esimerkin myötä. Kuten ylempänä on mainittu, lukioiden täytyi hakea kokeilulupa urheilupainotukselleen. 1980-luvun alussa maassa toimi jo yli 20 urheiluun painottunutta lukiota. Vuonna 1985 valtioneuvosto vahvisti uuden tuntijaon, jonka myötä lukioiden ei tarvinnut enää hakea poikkeuslupaa läänin- ja kouluhallitukselta toimiakseen urheiluun painottuvana lukiona. Tämä tapahtui samoihin aikoihin varsinaisen urheilulukiokokeilun kanssa, jonka myötä kiinnostus urheilupainotteisia lukioita kohtaan väheni. Osa lukioista vaihtoikin suuntautumistaan muihin aineisiin.³¹

²⁹ ”Urheilijoiden opiskelumahdollisuudet Suomessa”. < http://www.noc.fi/huippu-urheilu/tukipalvelut/opinto-ja_uraohjaus/urheilijoiden_opiskelumahdollisu/>. 31.7.2012.

³⁰ ”Urheilijoiden opiskelumahdollisuudet Suomessa”. < http://www.noc.fi/huippu-urheilu/tukipalvelut/opinto-ja_uraohjaus/urheilijoiden_opiskelumahdollisu/>. 31.7.2012.

³¹ Metsä-Tokila 2001, 252–253.

Urheilupainotteisilla lukioilla ei ole yhteneväisiä oppilasvalintaperusteita. Osassa kouluissa käytetään sovellettua valintaa, toisissa valinta tapahtuu yhteisvalinnassa peruskoulun päästötodistuksen perusteella. Urheilujärjestöjen ja lajiliittojen yhteistyö urheilupainotteisten lukioiden kanssa ei ole yhtä systemaattista kuin varsinaisten urheilulukioiden kanssa. Ne toimivat ilman ylimääräisiä resursseja ja ulkopuolisten valmentajien palkat maksetaan koulun omasta budjetista. Kuitenkin nykyinen lukioiden tuntijako mahdollistaa urheilupainotteisissa lukioissa järjestettävän lähes yhtä paljon liikuntaa ja valmennusta kuin varsinaisissa urheilulukioissa. Osa urheilupainotteisista lukioista on profiloitunut paikallisiksi urheilulukioiksi. Esimerkiksi pesäpalloon erikoistuneet koulut tekevät yhteistyötä paikallisten pesäpallojoukkueiden kanssa. Jotkut urheilupainotteisista lukioista ovat profiloituneet valtakunnallisella tasolla yhteen lajiin. Tällaisia lukioita ovat esimerkiksi suunnistukseen painottunut Hankasalmen lukio, joka tekee yhteistyötä Suomen Suunnistusliiton kanssa, sekä alppihiihtoon painottunut Nilsiän lukio. Nykyisin Suomessa on yhteensä 31 urheilupainotteista lukiota. Joensuussa toimii yksi urheilupainotteinen lukio: Joensuun Yhteiskoulun lukio^{32 33}.

2.3 Urheiluakatemit

Suomen urheiluakatemit syntyivät 2000-luvun alussa toisen asteen urheiluoppilaitosjärjestelmän perustalle. Tuolloin kilpa- ja huippu-urheilijoiden urasuunnitteluun ja kouluttamiseen urheilu-uran aikana alettiin kiinnittää erityistä huomiota. Urheiluakatemioiden toiminta määritettiin esiselvityssuunnitelmassa:

”Urheiluakatemia on alueellinen yhteistyöverkosto, jonka tavoitteena on kehittää ja parantaa urheilijoiden päivittäisharjoittelun suunnittelua, toteutusta ja seuranta sekä tukea urheilijoiden kouluttautumista haluamalleen alalle tai ammattiin urheilu-uran ohessa ja urheilijoiden siirtymistä työelämään urheilu-uran aikana tai sen jälkeen.”³⁴

³² Joensuun Yhteiskoulun lukiosta lisää kappaleessa 3.1.

³³ Metsä-Tokila 2001, 252–255; ”Nuoren urheilijan ura 2011”. <<https://noc-fibin.directo.fi/@Bin/b8bc03d814dbde62e6715fc80bf93c72/1343769433/application/pdf/4186807/Ura-opas2012.pdf>>. 1.8.2012.

³⁴ ”Urheiluakatemiatoiminnan nykytilan arviointi ja tulevaisuuden kehittämiskohteet”. Akatemioiden esiselvityssuunnitelma, 2003.

Suomen urheiluoppilaitosjärjestelmään kuuluu opetusministeriöltä urheilijakoulutuksen erityisen tehtävän saaneet 13 lukiota ja 11 ammatillisen koulutuksen järjestäjää. Urheiluoppilaitosjärjestelmää luonnehdittiin valmentautumisen ja opiskelun näkökulmasta varsin toimivaksi, mutta sen ei koettu tarjoavan riittävästi opiskelumahdollisuuksia urheilijoille. Huipulle tähtävistä urheilijoista suurin osa halusi jatkaa opintojaan korkea-asteen (yliopisto- tai ammattikorkeakoulu-) opintoihin, jossa varsinaista urheilijakoulutusjärjestelmää ei ollut. Opiskelu- ja urheilukaupunkeihin alkoi syntyä yhteistyöverkostoja, urheiluakatemiaita, *”joiden yhtenä keskeisenä tavoitteena on auttaa tavoitteellisesti valmentautuvia urheilijoita opiskelun ja urheilun yhdistämisessä korkea-asteella”*.³⁵ Näin urheiluakatemit saivat Suomessa alkunsa.

Eero Oksavan mukaan urheiluakatemioiden perustamisvaiheessa oli vallalla näkemys, että urheiluakatemioiden toiminta keskitettäisiin urheiluopistoihin, kuten Vierumäelle. Nämä opistot sijaitsivat yleensä kaukana suurimmista kaupungeista, ja siten kaukana opiskelupaikoista. Ajatus sijoittaa urheiluakatemit syrjäisiin urheiluopistoihin hautautui nopeasti, ja urheiluakatemioiden alettiin etsiä paikkoja, jossa voi sekä urheilla että opiskella. Oksavan mukaan urheiluakatemioiden perustaminen tuli ajankohtaiseksi, kun Suomen Olympiakomitea ja lajiliitot huomasivat, että urheilijoiden urheilu-uran jälkeinen elämä on turvattava. Urheilijoille tulee taata opiskelumahdollisuus, ja vaikka urheilijoiden tutkinnot valmistuvat hitaammalla tahdilla, ne tulevat kuitenkin valmiiksi, ja perusta urheilu-uran jälkeiselle elämälle syntyy.³⁶

Ensimmäinen urheiluakatemia perustettiin vuoden 2001 lopussa, kun Oulun-seudun Urheiluakatemia aloitti toimintansa. Heti perään perustettiin Keski-Suomen Urheiluakatemia. Akatemiaita alkoi syntyä tämän jälkeen suurimpiin opiskelija- ja urheilukaupunkeihin. Joensuu oli varhain liikkeellä, sillä Joensuun Urheiluakatemia on maamme neljänneksi vanhin.³⁷

Nykyisin Suomessa on yhteensä 19 urheiluakatemiaa.

³⁵ ”Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää”.
<<http://www.noc.fi/@Bin/39991/Urheiluakatemit+osana+huippu-urheiluj%C3%A4rjestelm%C3%A4%C3%A4+-esitys18042007.pdf>>. 1.8.2012.

³⁶ Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

³⁷ ; ”Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää”.
<<http://www.noc.fi/@Bin/39991/Urheiluakatemit+osana+huippu-urheiluj%C3%A4rjestelm%C3%A4%C3%A4+-esitys18042007.pdf>>. 1.8.2012.

- Etelä-Karjalan Urheiluakatemia
- Etelä-Kymenlaakson Urheiluakatemia
- Etelä-Pohjanmaan Urheiluakatemia
- Etelä-Savon Urheiluakatemia
- Joensuun Urheiluakatemia
- Keski-Pohjanmaan Urheiluakatemia
- Keski-Suomen Urheiluakatemia
- Kouvolan Urheiluakatemia
- Lapin Urheiluakatemia
- Ouluseutu Urheiluakatemia
- Pohjois-Savon Urheiluakatemia
- Porvoon Urheiluakatemia
- Päijät-Hämeen Urheiluakatemia
- Pääkaupunkiseudun Urheiluakatemia, URHEA
- Satakunta Sports Academy, SSA
- Tampereen Urheiluakatemia
- Turun seudun Urheiluakatemia
- Vaasan Seudun Urheiluakatemia – Vasa Regionens Idrottsakademi
- Vuokatti Urheiluakatemia³⁸

Urheiluakatemioiden perustajatahoina ovat olleet useimmiten kunta tai oppilaitos. Esimerkiksi Oulussa urheiluakatemia syntyi Kastellin urheilulukion ympärille. Jyväskylän alueella toimiva Keski-Suomen urheiluakatemia puolestaan toimii säätiöpohjalta. Jotkut akatemioista ovat saaneet rahoituksensa EU- tai muulla projektirahoituksella, jossa on ollut mukana useita eri tahoja. Akatemioiden esiselvityssuunnitelmassa tavoitteeksi asetettiin, että urheiluakatemioiden saisivat perusrahoituksensa julkiselta sektorilta, urheilusektorilta, oppilaitoksilta sekä oman toiminnan tuotosta. Tämä on edellytys toiminnan jatkuvuudelle.³⁹

³⁸ ”Urheiluakatemioiden”. <<http://www.noc.fi/huippu-urheilu/urheiluakatemioiden/>>. 1.8.2012.

³⁹ ”Urheiluakatemioiden toiminnan nykytilan arviointi ja tulevaisuuden kehittämiskohteet”. Akatemioiden esiselvityssuunnitelma, 2003; ”Urheiluakatemioiden osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää”. <<http://www.noc.fi/@Bin/39991/Urheiluakatemioiden+osana+huippu-urheiluj%C3%A4rjestelm%C3%A4%C3%A4+-esitys18042007.pdf>>. 1.8.2012.; http://www.noc.fi/huippu-urheilu/opinto-ja_uraohjaus/urheilijoiden_opiskelumahdollisu/urheiluakatemioiden/; Eero Oksavan haastattelu, 7.5.2012, Joensuu.

Urheiluakatemioiden organisaatiossa toiminnan ohjauksesta vastaavat perustaja- ja toimijatahoista koottu johtoryhmä sekä koordinaattori. Koordinaattorit ovat osa-aikaisia ja vastaavat toiminnasta oman toimensa ohella. Koordinaatioon on varattu vähimmillään aikaa vain joitain viikkotunteja, mikä on liian vähän. Koko toiminnan kehittämisen kannalta koordinaattorin resurssien niukkuus on osoittautunut rajoittavaksi tekijäksi. Vuonna 2007 vain kahdessa akatemiassa toimi päätoiminen toiminnanjohtaja ja kahdessa päätoiminen koordinaattori. Oppilaitoksista mukana akatemioiden toiminnassa ovat yleensä toisen asteen oppilaitokset (lukiot ja ammatitopistot) sekä korkea-asteelta ammattikorkeakoulut ja yliopistot. Monet akatemit tekevät yhteistyötä myös valtakunnallisten ja alueellisten urheiluopistojen kanssa. Lisäksi Turussa, Porissa ja Oulussa akatemian piiriin kuuluu myös perusaste.⁴⁰

Urheiluakatemit syntyivät pääosin paikallisesti ilman merkittävää valtakunnallista tukea. Toiminta on nojannut ennen kaikkea alussa paikallisten toimijoiden aktiivisuuteen ja haluun kehittää lahjakkaiden urheilijoiden mahdollisuuksia kehittyä urallaan ja suorittaa opintojaan. Kun urheiluakatemit olivat saaneet liekkinsä syttymään, oli niiden jatkokehittämisen ja toimivan lajiliitto- ja urheiluseurayhteistyön kannalta välttämätöntä luoda valtakunnallinen toimintamalli, koordinointi ja resursointiperusteet sekä linkittää urheiluakatemit tiiviimmäksi osaksi suomalaista huippu-urheilujärjestelmää. Suomen huippu-urheilusta vastaa Suomen Olympiakomitea, joka otti vuonna 2007 hallituksensa päätöksellä vastaan urheiluakatemioiden valtakunnallisen koordinaatio- ja johtamistehtävän. Olympiakomitean kanssa yhteistyössä toimivat muut urheilujärjestöt, oppilaitokset, opetusministeriö, Opetushallitus ja yhteistyökumppanit. Nämä vastaavat Suomessa opiskelun, urasuunnittelun ja valmentautumisen yhteensovittamisen valtakunnallisesta koordinaatiosta ja kehittämistyöstä. Yhteisenä tavoitteena on tukea urheilijoita opiskelussa ja urasuunnittelussa urheilu-uran eri vaiheissa, kehittää mahdollisuuksia opiskella urheilu-uran aikana ja edesauttaa sekä paikallisten että valtakunnallisten toimintamallien syntymistä.⁴¹

⁴⁰ ”Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää”.
<<http://www.noc.fi/@Bin/39991/Urheiluakatemit+osana+huippu-urheiluj%C3%A4rjestelm%C3%A4%C3%A4+-esitys18042007.pdf>>. 1.8.2012.

⁴¹ ”Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää”.
<<http://www.noc.fi/@Bin/39991/Urheiluakatemit+osana+huippu-urheiluj%C3%A4rjestelm%C3%A4%C3%A4+-esitys18042007.pdf>>. 1.8.2012; ”Urheiluakatemioiden valtakunnallinen kehittämisohjelma 2010–2013”. <<http://noc-fi-bin.directo.fi/@Bin/0e60d53aa9275021ca2a00f8ab1b2744/1343774073/application/pdf/2387979/Urheiluakatemioiden%20valtakunnallinen%20kehitt%C3%A4misohjelma%202010-2013.pdf>>. 1.8.2012.

Olympiakomitean asettaman työryhmän mukaan oppilaitokset suhtautuvat huippu-urheiluun pääsääntöisesti positiivisesti ja urheilijoiden opiskelua tarkastellaan aiempaa enemmän huippu-urheilun näkökulmasta. Kuntien ja kaupunkien tuki akatemioiden kanavoituu liikuntatöiden kautta. Kuntien panos akatemioiden on ollut hyvin merkittävää, sillä harjoitusaikojen ja –paikkojen sekä valmentautumisen resurssit on saatu aiempaa tehokkaammin käyttöön. Akatemioiden toiminnassa on mukana joka paikkakunnalla myös lajiliittoja ja paikallisia seuroja. Osa urheiluakatemioiden on perustettu lajikohtaisten valtakunnallisten harjoittelukeskusten yhteyteen, kun taas joillain paikkakunnilla urheiluakatemiatoiminnan käynnistyminen on myötävaikuttanut lajikohtaisten valmennuskeskittymien syntymiseen. Myös paikallinen elinkeinoelämä on solminut yhteistyösopimuksia urheiluakatemioiden kanssa. Tämän myötä yhteistyökumppanit ovat tuoneet akatemian toimintaan mukaan oman alansa erikoisosaamista ja lisänneet akatemian näkyvyyttä ja tunnettavuutta paikallisesti.⁴²

Urheiluakatemioiden ovat osa suomalaista huippu-urheilua, joten niihin liittyy vahvasti myös marraskuussa 2008 toimintansa aloittanut huippu-urheilun muutostyöryhmä. Opetusministeriön asettaman työryhmän tehtävänä on

*”uudistaa tavoitteelliseen kansainväliseen menestykseen tähtäävän huippu-urheilun strategiset periaatteet sekä toiminnalliset vastuut eri toimijoiden kesken niin, että suomalainen huippu-urheilu on eettisiltä periaatteiltaan kestävä ja valmennusosaaminen on korkeatasoista ja kansainvälisesti kilpailukykyistä.”*⁴³

Työryhmän tavoitteena on uudistaa suomalaisen urheilun toimintatapaa monin eri keinoin. Tehtävän oli tarkoitus kestää 3–4 vuotta, joten kirjoitushetkellä työryhmän tuloksia aletaan odotella. Työryhmään kuuluu suomalaisia urheilun ja urheilujärjestöjen johtohenkilöitä. Työryhmän toimintaa seuraa Olympiakomitean ja Paralympiakomitean nimeämä ohjausryhmä, joka koostuu näiden järjestöjen toimijoista. Toinen työryhmän toimintaa seuraava ja tukeva

⁴² ”Urheiluakatemioiden osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää”.

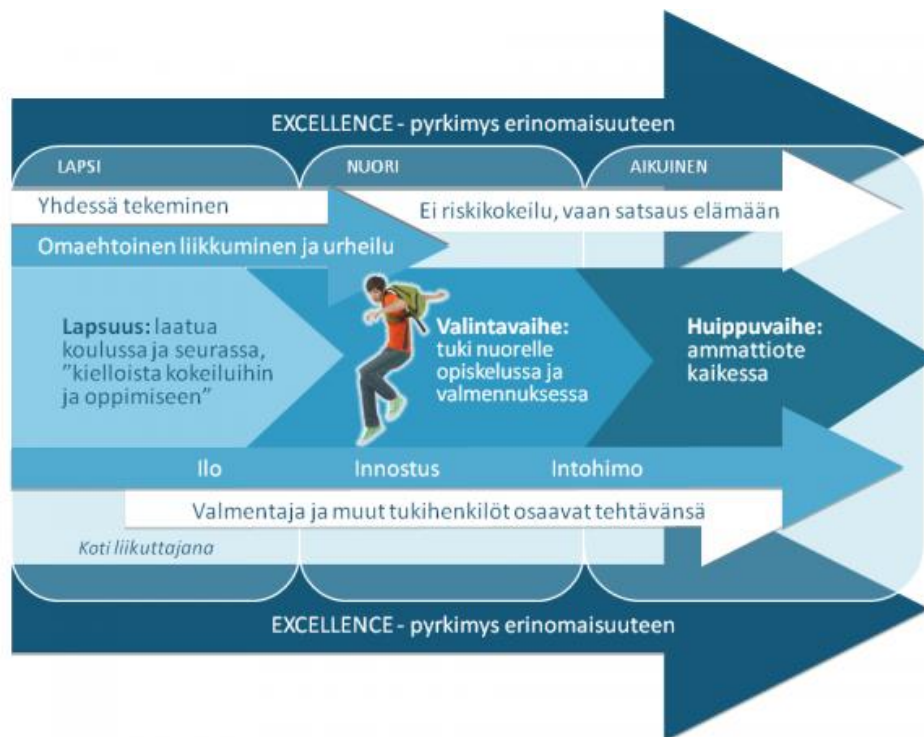
<http://www.noc.fi/@Bin/39991/Urheiluakatemioiden_osana_huippu-urheiluj%C3%A4rjestelm%C3%A4%C3%A4+-esitys18042007.pdf>. 1.8.2012.

⁴³ ”Huippu-urheilun muutos”. <http://www.huippu-urheilunmuutos.fi/site/?lan=1&page_id=22>. 2.8.2012.

ryhmä on opetus- ja kulttuuriministeriön asettama seurantaryhmä, jossa on asiantuntijoita urheilun ja muiden sitä lähellä olevien alojen huipulta.⁴⁴

Työryhmä on tutkinut urheilijoiden kehitystä ja määrittänyt sivuillaan erityisen ”urheilijan polun”, joka on kuvaus siitä, miten matka kohti maailman huippua tulisi omassa lajissa rakentaa.

Huippu-urheilun muutostyöryhmän kuvaama ”urheilijan polku”:

Lähde: ”Huippu-urheilun muutos”. <http://www.huippu-urheilunmuutos.fi/site/?lan=1&page_id=2>. 2.8.2012.

Kuvassa olevan urheilijan ura jakautuu eri ikävaiheisiin. Kuviosta on nähtävissä, mitä asioita tulee ottaa huomioon eri ikävaiheissa. Lapsuudessa on tärkeä harjoitella laadukkaasti ja monipuolisesti ja kokeilla eri lajeja. ”Kielloista kokeiluihin ja oppimiseen” viittaa siihen, että lapsen ei tule valita omaa lajiaan liian aikaisin, vaan useampia lajeja tulisi harrastaa pitkälle nuoruusikään saakka, tai ainakin kokeilla niitä. Nuoruudessa on edessä valintavaihe, jolloin nuori

⁴⁴ ”Huippu-urheilun muutos”. <http://www.huippu-urheilunmuutos.fi/site/?lan=1&page_id=28>; <http://www.huippu-urheilunmuutos.fi/site/?lan=1&page_id=22>. 2.8.2012.

tekee elämäänsä koskevia suuria päätöksiä opiskelunsa, mahdollisen tulevaisuuden ammatin ja urheilun suhteen. Nuoruusvaihe on hyvin ratkaiseva, eikä urheilijan tarvitse siitä selvittää yksin. Hän tarvitsee tukea opiskelussa ja valmennuksessa. Tässä kohti on esimerkiksi urheiluluoppilaitosten ja urheiluakatemioiden rooli hyvin tärkeä. Nuoruuden jälkeen aikuisiällä valinta omasta lajista on jo tehty, ja mahdollisesti opiskelutkin voivat olla jo takana. Tuolloin urheilija elää huippuvaihetta ja urheilu on ammattimaista.

Urheiluakatemioiden ovat yksi huippu-urheilun muutostyöryhmän toiminnan kulmakivistä. Urheiluakatemioiden ovat ratkaisevan tärkeitä nuorelle urheilijalle, kun hän pyrkii huippu-urheilun ohessa suoriutumaan myös opinnoistaan. Ilman tukea tämän tehtävän onnistuminen on hyvin vaikeaa. Urheiluakatemioiden toimivat tällä hetkellä yhdessä korkea-asteen ja toisen asteen oppilaitosten kanssa. Huippu-urheilun muutostyöryhmään kuuluva Kuortaneen Valmennuskeskuksen johtaja ja entinen huippu-urheilija, Tapio Korjus on ottanut kantaa muutostyöryhmän blogi-kirjoituksessaan siihen, että urheiluakatemioiden tulisi jalkauttaa korkeakouluista ja toisen asteen oppilaitoksista myös perusasteelle, ylä- ja alakouluihin. Korjuksen mukaan peruskouluun tulisi perustaa urheiluluokkia sen vuoksi, että lasten liikuntamäärä ja laatu pysyisivät halutulla tasolla. Korjus perustelee kantaansa sillä, että nykyajan lapset, edes seuroissa urheilevat lapset, eivät liiku tarpeeksi. Korjuksen mukaan yli 16-vuotiaille rakennettu urheiluakatemiajärjestelmä ei enää riitä, vaan myös sitä nuoremmille on saatava omaehtoisen liikunnan ja seuravalmennuksen lisäksi ammattitaitoista valmennusta myös koulupäivinä. Korjus puhuu tällaisesta ”urheilijaksi kasvamisen akatemiasta”, joka varmistaisi sen, että lahjakas lapsi saa eväät ja edellytykset huippu-urheilijaksi. Korjuksen mukaan tässä on pienen maan mahdollisuus menestyä huippu-urheilussa.⁴⁵

Korjuksen tekstistä päästään yleiseen urheiluakatemioiden koskevaan kysymykseen: Keitä varten urheiluakatemioiden ovat olemassa? Korjuksen tekstissä nousee esiin yleinen huoli nykyajan lasten ja nuorten vähäisestä liikuntamäärästä. Perusasteelle jalkautettu urheiluakatemiajärjestelmä eittävästi varmasti lisää liikunnan määrää koulussa ja toisi laadukkaampaa harjoittelua. Sama koskee peruskoululaisia vanhempikin urheilijoita. Heikot ovat saaneet urheiluakatemiavalmennuksen myötä enemmän laadukasta harjoittelua. Mutta onko tällainen malli lopulta lisäämään liikunnan ja urheilun määrää niillä, jotka eivät urheiluun halua panostaa kuin

⁴⁵”Huippu-urheilun muutos”. <http://www.huippu-urheilumuutos.fi/site/?lan=1&mode=tiedotteet&laji=2&tiedote_id=58>. 2.8.2012.

sen verran, että oma kuntotaso säilyisi hyvänä? Tässä kohtaa olisi hyvä tehdä tarkentava kysymys: Onko urheiluakatemioiden tavoitteena lisätä liikunnan määrää yleisesti, vai tarjota enemmän harjoittelua lahjakkaille nuorille urheilijoille? Jos urheiluakatemijärjestelmän tavoitteeksi otetaan liikuntamäärän kasvattaminen nuorten keskuudessa yleisemmin, tulee järjestelmän piiriin ottaa mukaan muitakin kuin jo valmiiksi urheilevia nuoria. Hyppäys liikuttamattomuudesta kohti ”ammattimaista” harjoittelua voisi karkottaa lapset ja nuoret vielä kauemmaksi liikunnasta. Huippu-urheilun muutostyöryhmä on vaikean tehtävän edessä. Edessä on pohdinnan paikka, kuinka toisaalta lisätä liikunnan määrää lasten ja nuorten keskuudessa, ja toisaalta kuinka tuottaa huippu-urheilussa menestyviä tulevaisuuden tähtiä. Ryhmän tulee miettiä, miten urheiluakatemioista kehitetään sellaisia, jotka palvelisivat näitä molempia tavoitteita. Toinen vaihtoehto on valikoida urheiluakatemioiden piiriin vain lahjakkaimmat ja motivoituneimmat nuoret urheilijat, ja panostaa täysillä ainoastaan heidän valmennukseensa.

3. Lukio-opiskelun ja urheilun yhdistäminen Joensuussa – urheilupainotteisesta yhteiskoulusta urheiluakatemiaan

3.1 Joensuun Yhteiskoulun lukio

3.1.1 Yli sata vuotta koulun historiaa

Joensuun Yhteiskoulun lukio on pitkät perinteet omaava koulu Joensuun kaupungissa. Koulun tarina alkaa vuodesta 1907. Joensuuhun perustettiin tuolloin ensimmäinen oppikoulu, joka oli avoin sekä tytöille että pojille. Koulu sai nimen Joensuun Yhteiskoulu. Perustamisprojekti oli käynnistynyt syyskuussa 1906, kun perustamishanketta varten kokoontui Joensuun raatihuoneella joukko kansalaisia, joiden päämääränä oli saada kaupunkiin täysiluokkainen eli kahdeksanluokkainen, suomenkielinen reaaliyhteiskoulu. Syksyn mittaan pidetyissä kokouksissa päätettiin perustaa koululle väliaikainen toimikunta ja taloudelliseksi perustaksi kannatusyhdistys, joka keräsi varoja koulun toimintaan. Myös kaupunki asettui tukemaan koulua taloudellisesti. Kokouksissa laadittiin koululle sääntöehdotus, joka lähetettiin senaatin vahvistettavaksi. Toukokuussa 1907 pidettiin Joensuun Yhteiskoulun Kannatusyhdistyksen perustava kokous, jossa tarkastettiin ja hyväksyttiin myös väliaikaisen toimikunnan laatima koulun ohjesääntö. Samalla ilmoitettiin sanomalehti Karjalattaressa koulun alkamisesta ja sisäänpääsyutkinnosta. Koulutyö pääsi alkamaan syksyllä 1907, kun koulun ensimmäisellä luokalla aloitti 39 oppilasta. Oppilasmäärä kasvoi tasaisesti siten, että lukuvuonna 1914–1915 koulu sai ensimmäistä kertaa täydet kahdeksan luokkaa.⁴⁶

Miksi Joensuuhun täytyi saada reaaliyhteiskoulu? Joensuussa toimivia oppikouluja⁴⁷ olivat tuolloin Joensuun suomalainen klassillinen lyseo ja Joensuun tyttölyseo. Tuolloin voimassa olleen, vuoden 1883 koulujärjestyksen mukaan klassillinen lyseo oli yliopistoon johtava koulu, jonka opetussuunnitelmassa perinteiset sivistyskielet latina ja kreikka näyttelivät tärkeää

⁴⁶ Joensuun yhteiskoulun vuosikertomukset 1907–1910 ja 1914–1915; Matikainen 2007, 13–14; Tuunanen 1986, 358.

⁴⁷ Oppikoulu oli tuolloin 8-vuotinen koulu, joka koostui keskikoulun viidestä luokasta ja lukion kolmesta luokasta. Ks. liite 1, koulujärjestelmä ennen ja jälkeen vuonna 1921 säädettyä oppivelvollisuutta.

osaa. Reaalilyseossa opetettiin latinan ja kreikan sijaan englantia, kemiaa ja piirustusta, joten reaalikoulun opetus oli klassillista käytännönläheisempää. Tyttölyseon tehtävänä oli antaa tytöille humanistista yleissivistystä, mikä täyttäisi paremmin heidän kutsumustehtävänsä kotoona. Joensuusta puuttui tytöiltä yliopistoon johtava oppilaitos, jonka puutteen Joensuun Yhteiskoulu tulisi täyttämään. Yhteisopetusaate eli ajatus tyttöjen ja poikien yhteisestä koulunkäynnistä saapui Yhdysvalloista Ruotsin kautta Suomeen. Yhteiskasvatusaate liittyi kiinteästi osaksi 1800-luvun lopun naisten vapautumisliikettä. Siellä, missä naiset alkoivat saavuttaa valtiollisia ja yhteiskunnallisia oikeuksia, lähti myös yhteiskoulu-tyyppisten oppilaitosten perustaminen nopeasti käyntiin. Suomeen perustettiin ensimmäiset yhteiskoulut 1880-luvulta lähtien, ja seuraavalla vuosikymmenellä maassa oli jo yli kymmenen yksityistä oppikoulua. Yhteiskasvatukseen suhtauduttiin aluksi hämmentävästi ja sitä pidettiin jopa siveellisesti arvelettavana. Vuoden 1905 suurlakon jälkeen maassa toteutettiin useita uudistuksia, joissa tunnustettiin naisten tasa-arvoisuus. Uudistuksista merkittävin oli naisille myönnetty äänioikeus ensimmäisenä eurooppalaisena maana. Näin ollen ajan henki oli myönteinen myös yhteiskoulujen perustamiselle.⁴⁸

Joensuun Yhteiskoulun ensimmäisiin toimintavuosiin toi omat vaikeutensa sopivien koulutilojen puute. Koulu toimi ensimmäiset vuotensa eri rakennuksissa kaupungin alueella. Koulun johtokunta aloitti toimen oman koulutalon saamiseksi. Vuonna 1912 koululle valmistui oma, arkkitehti Wivi Lönnin suunnittelema rakennus Papinkadulle, Joensuun evankelis-luterilaisen kirkon viereen, jossa annettiin kouluopetusta lopulta yhteensä yli 75 vuotta.⁴⁹ Rakennus on edelleen käytössä, ja siinä toimii nykyisin Itä-Suomen Liikuntaopisto.⁵⁰

Yhteiskoulukin joutui mukautumaan eri aikoina maassa vallinneisiin poikkeusoloihin. Vuoden 1918 sisällissodan sytyttyä koulun oppilaita ja opettajia liittyi Joensuun suojeluskuntaan ja lähti myös rintamalle liittyen taisteluihin valkoisten puolella. Joensuun yhteiskoulun lukuvuosi loppui helmikuussa 1918, kun koulun tiloista tehtiin Karjalan Ratsujääkärirykmentin kasarmi. Koulutilat vapautuivat sotilaskäytöstä kesällä ja koulutyö pääsi jatkumaan syyskuussa 1918.⁵¹ Talvi- ja jatkosodan aikanakin maanpuolustustoiminta oli vireää ja moni tyttö otti

⁴⁸ Kiuasmaa 1982, 34–35; Tuunanen 1986, 340–358.

⁴⁹ Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomukset 1907–1910; Matikainen 2007, 16–17, 29.

⁵⁰ ”Itä-Suomen Liikuntaopisto”. <<http://www.islo.fi/fi/etusivu/>>. 1.8.2012.

⁵¹ Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomus 1917–1918,

osaa Lotta-toimintaan ja pojat suojeluskuntatoimintaan. Sotavuosien 1939–1945 vaikutus kouluun oli merkittävä myös siinä suhteessa, että koulun oppilasmäärä kasvoi huomattavasti sotien aikana. Huimaan kasvuun oli useita syitä: Ensinnäkin talvisodan jälkeen siirrettiin Joensuun yhteiskouluun luovutetuilta alueilta yli sata oppilasta. Jatkosodan aikana Joensuun alueelle jäi siirtoväkeä, joista monien lapset opiskelivat yhteiskoulussa. Jatkosodan aikana suomalaisten takaisin valtaamalla alueilla useat oppikoulut olivat joutuneet hävityksen kohteeksi, ja kun Joensuu sijaitsi lähellä sotatoimialuetta, tuli näidenkin seutujen kouluista oppilaita Joensuuhun. Oppilasmäärän kasvuun vaikutti myös heti talvisodan jälkeen Joensuuhun perustetut kaksi varuskuntaa ja Onttolaan sijoitettu rajavartioston varuskunta. Useiden upseerien ja aliupseerien lapset opiskelivat Yhteiskoulussa. Yhteiskoulu antoi sekin oman panoksensa Suomen sotaponnisteluille: opetuskäytön lisäksi koulun rakennuksia käytettiin sotien aikana puolustusvoimien ja sotilassairaalan tiloina.⁵²

Sotavuodet ja sotilasmajoitus jättivät jälkensä Joensuun Yhteiskoulun koulurakennukseen. Sotavuosina oli huomattu myös koulurakennuksen käyneen ahtaaksi. Edessä olivat koulun laajennus- ja rakennustyöt. Koulurakennusta korjattiin heti sodan jälkeen, mutta laajennustyöt saivat odottaa aina 1950-luvun loppupuolelle saakka. Sotavuosien jälkeen koulun tiloja jouduttiin myös luovuttamaan Itä-Suomen seminaarin (opettajankoulutuslaitos Joensuussa) käyttöön. Tämän vuoksi tilojen laajennus tuli entistä enemmän ajankohtaiseksi. Lisäksi Joensuun Yhteiskoululla oli taloudellisesti hankalaa, kun rahan arvon aleneminen rasitti erityisesti yksityiskouluja. Koulua ehdotettiin jopa siirrettäväksi valtion haltuun. Siirtokysymyksestä tehtiin jopa eduskunta-aloite pohjoiskarjalaisten kansanedustajien toimesta, mutta päätös kaatui sivistysvaliokunnassa. Koulun silloisen rehtorin Paavo Ansaan vaikutuksesta koulun laajennus- ja korjaustöiden rahoitus saatiin järjestettyä, ja koulu pääsi laajennettuihin tiloihin keväällä 1959. Oppilasmäärän kasvettua tilat kuitenkin kävivät jälleen ahtaaksi ja seuraavan vuosikymmenen lopussa tilakysymys nousi jälleen esiin. Koulurakennusta laajennettiin jälleen vuonna 1970 (lisärakennus tuli koulun länsipäätyyn, nykyisen Kalevankadun puolelle). Koulun lisärakennuksen lisäksi koulun kellarikerrokseen rakennettiin oma uima-allas. Rakennushankkeen yhteydessä kunnostettiin myös koulun piha-alue, johon tehtiin pelikenttä kori- ja lentopallon sekä tenniksen opetusta varten.⁵³ Näin koulu korjaus- ja laajennusrakentamisen yhteydessä panostettiin myös koululiikuntaan ja sen olosuhteiden parantamiseen.

⁵² Matikainen 2007, 22–23.

⁵³ Matikainen 2007, 23–27.

1970-luvun peruskoulu-uudistus mullisti suomalaisen koululaitoksen. Entinen kansakoulu ja keskikoulun kaksi ensimmäistä luokkaa muodostivat uuden peruskoulun ala-asteen 1.–6. luokat. Keskikoulun ylemmät luokat muodostivat peruskoulun yläasteen 7.–9. luokat. Oppikoulujen keskikouluasteet luovutettiin valtioneuvoston päätöksellä kunnan käyttöön. Kunnat siirtyivät peruskoulujärjestelmään syksystä lähtien pohjoisesta etelään siinä järjestyksessä, kuin valtioneuvosto oli vuonna 1971 kouluhallituksen esityksestä vahvistanut. Joensuun kaupunki siirtyi peruskoulujärjestelmään 1.8.1974. Samana päivänä valtion koulut ja yksityiskoulut, mukaan lukien Joensuun Yhteiskoulu siirtyivät kaupungin omistukseen. Joensuun Yhteiskoulun johtokunta vastusti pitkään koulun siirtymistä kunnalliseksi, mutta suostui lopulta, kun kaupunki lupasi turvata koulun opettajien ja muun henkilökunnan työsuhteet omistajanvaihdoksen jälkeen.⁵⁴

Yhteiskoulun keskikouluaste jatkoi toimintaansa Louhelan yläasteena. Lukiota tuli Louhelan lukio. Joensuun Yhteiskoulun kannatusyhdistys lopetti toimintansa loppuvuodesta 1975. Louhelan lukio ja yläaste jatkoivat toimintaansa samassa koulurakennuksessa vuoteen 1979 asti, jolloin yläasteelle rakennettiin uusi ja ajanmukainen rakennus Rantakylään. Koulun nimeksi annettiin Rantakylän yläaste. Lukuvuonna 1980–1981 lukiolle palautettiin sen alkuperäinen nimi Joensuun Yhteiskoulu. Yläasteen muutettua Rantakylään Papinkadun koulurakennukseen jäi runsaasti tilaa. Vapautuneisiin tiloihin muutti Itä-Suomen Liikuntaopisto, joka toimii rakennuksessa edelleen.⁵⁵

Vuonna 1988 myös lukio jätti jäähyväisensä Papinkadun koulurakennukselle, kun sekin muutti yläasteen tavoin Rantakylään, jossa odottivat uudet ajanmukaiset koulutilat. Yhteiskoulun opettajakunta ei suhtautunut muuttoajatukseen aluksi suopeasti. Heidän mukaansa muun muassa liikuntatilat olivat Rantakylässä keskustaa huonommat. Rantakylään muuttoa puolsi kaupunginosan nopea kasvu, johon tarvittiin koulutuspalveluja. Kaupungin hallinnossa omaksutun strategian mukaan kaikkia kaupunginosia kehitettiin tasapuolisesti. Lukio Rantakylässä edistäisi koulutuksellista tasa-arvoa ja saavutettavuutta kaupungissa. Myös silloinen rehtori Erkki Alho oli muuton kannalla ja sai myös vähitellen opettajakunnan mielipiteen

⁵⁴ Kiuasmaa 1982, 458; Matikainen 2007, 27–28.

⁵⁵ Matikainen 2007, 28–29; Huovinen 2007, 101–103.; ”Itä-Suomen Liikuntaopisto”. <<http://www.islo.fi/fi/etusivu/>>. 9.5.2012.

muuttumaan. Hänen kantaansa lienee vaikuttanut sekin, että urheilulukiohankkeet⁵⁶ eivät olleet toteutuneet ja yläaste oli juuri muuttanut Rantakylään.⁵⁷

Nykyisin Joensuun Yhteiskoulun lukio on noin 330 oppilaan lukio. Joensuun Yhteiskoulun lukion toiminta-ajatusta on luonnehdittu 2000-luvulla sanoille ”perinteikäs ja uudistushenkisen”. Koulu on pyrkinyt säilyttämään pitkät perinteensä, vaikka ulkoiset puitteet muuttuivatkin Rantakylään muuton myötä. Pitkän historian ja vankkojen perinteiden ohessa koulu pyrkinyt vastaamaan opetustyössä ajan haasteisiin voimakkaitten muutosten aikana 1990- ja 2000-luvulla. Yhteiskoulun lukion uudistushenkisyydestä kertoo aktiivisuus eri koulutuskokeiluissa ja kouluihin liittyvissä projekteissa. Syksyllä 1992 koulu oli mukana Joensuussa käynnistyneessä nuorisoasteen koulutuskokeilussa⁵⁸. Joensuun Yhteiskoulun lukiolla on myös ystävyyskouluja eri maissa, joiden kanssa on tehty yhteistyötä aina 1970-luvulta lähtien. Esimerkiksi Viipurin englantilaisen koulun kanssa tehdyn yhteistyön myötä ovat itänaapurin kieli, kulttuuri ja historia tulleet ”jykkiläisille”⁵⁹ tutuiksi.⁶⁰ Nykyisin Joensuun yhteiskoulun lukion toiminnalle on leimallista etenkin urheilupainotteisuus.

3.1.2 Kehitys kohti urheilupainotteisuutta

Joensuun Yhteiskoulun urheilupainotteisuuden tarkkaa alkua on vaikea määritellä. Liikunta (aiemmin voimistelu) kuului koulun opetusohjelmaan alusta asti. Koululiikunnan lisäksi koulussa järjestettiin vapaaehtoista yhdistystoimintaa. 1920-luvulta lähtien koulussa toimivat muun muassa partio- ja raittiusliikkeet. Ensimmäiset maininnat koulun urheilutoiminnasta ovat 1930-luvulta, kun Joensuun Yhteiskoulu otti useana vuonna Lyseon kanssa mittaa toisistaan muun muassa hiihdossa, pesäpallossa ja jääpallossa.⁶¹

⁵⁶ Urheilulukiohankkeista ja koulun urheilupainotteisuudesta tarkemmin kappaleessa 3.1.2.

⁵⁷ Huovinen 2007, 101–103.

⁵⁸ Nuorisoasteen koulutuskokeilusta tarkemmin kappaleessa 3.1.2.

⁵⁹ Joensuun Yhteiskoulun lukiolaiset kutsuvat itseään ”jykkiläisiksi”. Nimi tulee koulun nimen lyhenteestä JYK.

⁶⁰ Matikainen 2007, 30–31.

⁶¹ Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomukset 1907–1910, 1925–1927, 1934–1936.

Joensuun Yhteiskoulun vapaaehtoista urheilutoimintaa järjesti 1950-luvulta lähtien koulun oma urheiluseura Joensuun Yhteiskoulun Kisa⁶². Kisa toimi koulun sisällä ja oli hyvin epämuodollinen, ei virallinen ”urheiluseura”. Kaikki koulun oppilaat olivat seuran jäseniä ja seuran toimielimet valittiin koulun oppilaista. Myös liikunnanopettajilla oli suuri rooli seuran toiminnan organisoinnissa. Kisa järjesti koulun omia harjoituksia ja kilpailuja eri urheilulajeissa, lähetti joukkueita ja kilpailijoita Pohjois-Karjalan oppikoulujen välisiin kilpailuihin, sekä valtakunnallisiin oppikoulujen välisiin kilpailuihin. Seura edusti siis koulua ulospäin ja toimi organisaattorina harjoitus- ja kilpailutoiminnassa. Yleisimmät urheilulajit, joissa kilpailtiin, olivat jääkiekko, koripallo, jalkapallo ja yleisurheilu. Eero Oksava muistelee, että koululla ei ollut vakuuttamisvelvoitetta urheilijoiden varalta, joten Kisan kautta urheilukilpailuihin osallistuneet urheilijat joutuivat urheilemaan omalla vastuullaan. Vaikka Kisa ei voinut vakuuttaa urheilijoitaan, seura keräsi rahaa niin sanottuun ”kipukassaan”, josta korvattiin esimerkiksi kilpailuissa rikki menneitä silmälaseja.⁶³ Vaikka seura ei ollut virallinen, oli sen toiminta mitä ilmeisimmin hyvin vilkasta ja organisoitua.

Kisan toiminta alkoi kantaa hedelmää 1970-luvun alkupuolella, kun liikunnan vapaaehtoiset ryhmät nostivat Yhteiskoulun koululiikunnan huipulle useassa lajissa, kuten tyttöjen voimistelussa, yleisurheilussa ja jääkiekossa.⁶⁴ Esimerkiksi lukuvuonna 1973–1974 Yhteiskoulu saavutti useita mestaruuksia ja mitaleita eri lajeissa Koululiikuntaliiton SM-kilpailuissa. Etenkin jääkiekossa saavutettua Koululiikuntaliiton SM-hopeaa voidaan pitää merkittävänä, sillä loppuottelussa vastassa olleessa Tampereen koulun joukkueessa oli mukana maajoukkueen pelaajia.⁶⁵ Koulun vapaaehtoinen liikuntaharrastus organisoitiin 1950-luvulta 1970-luvulle⁶⁶ pitkälti Kisan kautta.

Joensuun Yhteiskoulun 1970-luvun alun urheilumenestyksestä on pitkälti kiittäminen silloista rehtoria Erkki Alhoa. Hänen vaikutuksestaan koulu alkoi ylipäätään painottua juuri urheiluun.

⁶² Seuran perustamisesta ei ole tarkempaa tietoa. Ensimmäinen maininta on koulun vuosikertomuksessa 1955–1956.

⁶³ Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomukset 1955–1956, 1961–1962, 1964–1966; Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

⁶⁴ Matikainen 2007, 30.

⁶⁵ Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomus 1973–1974.

⁶⁶ Koulun vuosikertomuksissa ei ole mainintaa siitä, mihin asti Joensuun Yhteiskoulun Kisan toiminta jatkui. Viimeinen maininta on lukuvuoden 1973–1974 vuosikertomuksessa.

Alho aloitti koulun rehtorina vuonna 1968 korvaten tehtävässä pitkään toimineen Paavo Ansaan, joka jäi eläkkeelle. Uusi rehtori oli intohimoinen urheilumies. Hänen kiinnostuksensa liikuntaan ja musiikkiin heijastui myös Yhteiskoulun opetukseen. Mikä sitten oli rehtori Alhon panos Joensuun Yhteiskoulun suuntautumisessa juuri liikuntaan ja urheiluun? Erkki Alho aloitti Joensuun Yhteiskoulun rehtorina aikakaudella, jolloin Suomessa koulujen erikoistumiskysymykset saivat alkunsa (ks. kappale 2.1). Osa kouluista alkoi pikku hiljaa erikoistua omille painotusalueilleen. Eero Oksava painottaa, että koulujen profiloitumisissa avainasemassa on kuitenkin koulun oma väki; Erkki Alhon kiinnostus urheilua kohtaan, ja toisaalta koulun henkilökunnan myönteinen suhtautuminen suuntaukselle mahdollistivat sen, että Joensuun Yhteiskoulussa saatettiin painottaa juuri liikuntaan. Koulujen profiloitumisessa on koko koulun oltava mukana, se vaatii yhteistä näkemystä ja prosessi on pitkä, tapahtuen pitkällä aikavälillä. Koulun profiloitumisen ei voi onnistua, jos profiloitumisessa ei ole koko työyhteisö mukana täydellä tarmolla. Rehtorin lisäksi tärkeässä asemassa olivat myös koulun motivoituneet liikunnanopettajat, jotka mahdollistivat prosessin synnyn työllään. Tästä esimerkki on myös koulun oman urheiluseuran, Kisan, perustaminen ja toiminnan organisoiminen.⁶⁷ Vaikka Joensuun Yhteiskoulun profiloituminen urheiluun oli osa aikakauden uutta ilmiötä, ei prosessi lähtenyt liikkeelle mistään koulun ylemmältä taholta, vaan sai alkunsa koulun ja koulu yhteisön sisältä käsin. Rehtori Erkki Alhon aikaansaamasta kipinästä urheiluun, ja toisaalta koulun muun väen voimakkaasta myötävaikutuksesta, voidaan todeta Joensuun Yhteiskoulun urheilupainotteisuuden saaneen alkunsa sen omasta aloitteesta 1960- ja 1970-lukujen taitteessa.

Peruskoulu-uudistus toi muutoksia Joensuun Yhteiskoulun opetussuunnitelmaan ja liikunnan tuntimääriin. Peruskoulu-uudistuksen tultua Joensuussa voimaan 1974 liikunnan tuntimäärä lukiossa kasvoi. Kun koulun oppilaille oli vuonna 1969 viikossa keskimäärin 1,33 tuntia liikuntaa, oli määrä kasvanut vuoteen 1974 mennessä 2,17 viikkotuntiin.⁶⁸ Valinnainen liikunta tuli Joensuun Yhteiskoulun (Louhelan lukion) ohjelmaan 1976, jolloin silloisen kouluhallituk-

⁶⁷ Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomukset 1968–1978; Matikainen 2007, 30; Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

⁶⁸ Joensuun Yhteiskoulun opetussuunnitelmissa ilmoitettiin oppiaineiden tuntimäärät tuolloin 10-päiväisissä työjaksoissa vuosiluokittain. Vuoden 1969 opetussuunnitelmassa liikuntaa oli 10-päiväisen työjakson aikana lukion ensimmäisellä luokalla kolme, toisella luokalla kolme ja kolmannella luokalla kaksi tuntia (3 + 3 + 2). Vuoden 1974 opetussuunnitelmassa liikuntamäärät olivat kasvaneet 5 + 5 + 3 tuntiin.

Lähde: Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomus 1970–1971, Louhelan lukion vuosikertomus 1974–1975.

sen päätöksellä lukion opiskelijat saivat valita pakollisten tuntien lisäksi liikuntaa valinnaisaineena 3 tuntia/10-päiväinen työjakso (= 1,5 viikkotuntia). Eero Oksavan mukaan silloinen opetussuunnitelma mahdollisti liikkumavaraa koulun sisällä valinnaisaineiden suhteen. Muutakin valinnaisaineita koulussa oli, mutta liikunnalla oli tuolloin jo vahva rooli koulussa. Liikunta vahvisti kilpaurheilun suuntautuneiden koulun oppilaiden harjoittelua kouluaikana, ja liikunta muodostui suosituksi valinnaisaineeksi. Valinnaisen liikunnan suosion ja siitä saatujen positiivisten kokemusten myötä koulun johtokunta anoi kouluhallitukselta ja Joensuun kaupungin koululautakunnalta valinnaisen liikunnan pysyttämistä koulun lukusuunnitelmaan. Molemmilta saadun myöntävän päätöksen myötä valinnainen liikunta tuli pysyvästi koulun opetusohjelmaan syksystä 1978 lähtien.⁶⁹ Pakollisen ja valinnaisen liikunnan yhteismäärä kasvoi tämän myötä lähes neljään viikkotuntiin.

Lukioita uudistettiin jälleen 1980-luvulla, kun lukiot muuttuivat kurssimuotoisiksi. Vuonna 1981 Kouluhallitus antoi kurssimuotoista lukiota varten kaikkiin oppiaineisiin uudet oppimäärät. Uudistuksen myötä liikunnan asema heikkeni, kun sen tuntimäärää laskettiin. Pakollista liikuntaa oli oppikoulujen aikana ollut luokka-asteesta riippuen 4–5 viikkotuntia, kun se 1980-luvulla tippui kahteen. Lukuaineiden tuntimääriä vastaavasti tuolloin lisättiin. Vaikka pakollisen liikunnan tuntimäärä laskikin, saatiin Joensuun Yhteiskoulussa tätä aukkoa paikattua valinnaisella liikunnalla. Merkittävä tekijä valinnaisessa liikuntatoiminnassa oli myös 1980-luvun alussa aloitettu kerhotoiminta. Kerhotoimintaa järjestettiin useissa eri lajeissa kouluajan ulkopuolella. Kerhotunteja ei laskettu kurssimäärään, mutta se mahdollisti oman lajin harjoittamisen koulun puitteissa. Kerhotoiminnassa olivat mukana lajivalmentajat, ja eri lajien kerhot vastasivat nykyajan eri lajien valmennusryhmiä. Toiminta ei ollut ammattimaista, mutta kerhotoiminta vakiintui osaksi koulun muuta toimintaa.⁷⁰

Kerhotoiminnan myötä Joensuun Yhteiskoulun urheilupainotteisuudessa otettiin 1980-luvulla suuri askel eteenpäin, kun vuonna 1985 koulussa aloitti urheiluluokka. Kerhotoiminnasta saatujen kokemusten myötä heräsi ajatus tehdä koulun urheilijoista kiinteä ryhmä. Urheiluluokan myötä Joensuun Yhteiskoulu sai oman sisäisen profiloitumisensa urheiluun. Päätös urheiluluokasta tehtiin Joensuun kaupungin sisällä lautakuntatasolla, eikä siihen tarvinnut hakea lupaa silloiselta kouluhallitukselta. Urheiluluokan aloittamisen aikaan puuhattiin Suomessa val-

⁶⁹ Joensuun kaupunki, koululautakunnan pöytäkirja 4/1978.

⁷⁰ Lukion opetussuunnitelman perusteet 1985; Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

takunnallisella tasolla urheilulukiokokeilua, joka alkoi syksyllä 1986. Näihin kokeiluihin haettiin viralliset luvat kouluhallitukselta.⁷¹ Joensuun Yhteiskoulun urheiluluokalle ei lupaa tarvinnut hakea kouluhallituksesta, vaan päätös voitiin tehdä kaupungin sisällä⁷².

Kun urheiluluokka sai alkunsa, sen toiminnalle varattiin oma erillinen budjettinsa. Valmentajiksi palkattiin kuhunkin lajiin erikoistuneet lajivalmentajat. Lajivalmennusta annettiin ensimmäisenä lukuvuonna neljässä lajissa: yleisurheilu, suunnistus, tennis ja palloiluryhmä. Lajivalmennuksen kohdalla tehtiin päätös, että lajeja otetaan ohjelmaan sen mukaan, miten valmennettavia löytyy. Jo samana vuonna ohjelmaan otettiin pikaluistelu ja palloiluryhmästä muodostettiin valmennusryhmät jääkiekkoon ja lentopalloon. Näiden lisäksi annettiin lajivalmennusta kerhomuotoisina viikonloppuleireinä myös tanssissa ja ratsastuksessa. Vuoden 1985 lukion tuntijaon mukaan pakollista liikuntaa oli lukiossa yhteensä viisi kurssia (ensimmäisellä luokalla kaksi, toisella kaksi ja kolmannella yksi kurssi). Urheiluluokan opiskelijoiden oli tämän lisäksi mahdollista saada lajivalmennusta yhteensä viisi tuntia viikossa.⁷³

Kiinnostus urheiluluokkaa kohtaan oli alusta asti suurta. Lukuvuonna 1986–1987 urheiluvallennusta sai yli 60 opiskelijaa, seuraavana vuonna jo yli 90. Urheiluluokalla oli opiskelijoita yleensä noin 25 vuosiluokkaa kohti. Vuonna 1988, juuri ennen lukion muuttoa Rantakylään, ensimmäiset urheiluluokkalaiset kirjoittivat ylioppilaaksi. He olivat käyneet lukio-opintojensa aikana yhteensä 26 kurssia liikuntaa, josta puolet lajivalmennusta. Urheiluluokalle hakeutuneista opiskelijoista noin puolet oli Joensuusta. Loput olivat muualta Pohjois-Karjalasta tai maakunnan ulkopuolelta⁷⁴. Joensuun Yhteiskoulun urheiluluokalle ja myöhemmin Joensuun Yhteiskoulun lukioon on haettu opiskelemaan myös Pohjois-Karjalan ulkopuolelta. Joensuun Urheiluakatemia myötä valmennusryhmiin on tullut runsaasti urheilijoita ympäri Suomea, joista tosin osa opiskelee muissa oppilaitoksissa kuin Joensuun Yhteiskoulun lukiossa.⁷⁵

⁷¹ Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomus 1986–1987; Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

⁷² Tämä johtunee siitä, ettei Joensuun Yhteiskoulu ollut mukana virallisessa urheilulukiokokeilussa. Urheiluluokka voitiin perustaa kaupungin ja koulun omalla päätöksellä.

⁷³ Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomus 1986–1987 ja 1988–1989 ; Joensuun Yhteiskoulun johtokunnan pöytäkirja 2/1985; Joensuun Yhteiskoulun urheilulukiotoimikunnan pöytäkirja 3/1985.

⁷⁴ Lukuvuonna 1986–1987 urheiluluokan oppilaista 49,5 % oli Joensuusta, 38,5 % muualta Pohjois-Karjalasta ja 12 % Pohjois-Karjalan ulkopuolelta.

⁷⁵ Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomus 1988–1989; Matikainen 2007, 30; Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

Joensuun Yhteiskoulun urheiluluokan aloitettua ja toiminnan vakiinnuttua koulu haki kouluhallitukselta lupaa urheilulukiokokeiluun. Päätöksen taustalla oli Joensuun Yhteiskoulun pitkäaikainen panostaminen ja painotus urheiluun. Hakemuksen teki koulutuksen järjestäjä, Joensuun kaupungin koulutoimi ja liikuntalautakunta, mutta koulu oli myös itse hakemusprosessissa aktiivisessa osassa. Kokeilulupaa sille ei kuitenkaan annettu. Myöhemmin 2000-luvun alkupuolella hakemus uusittiin. Hakemusta perusteltiin Joensuun Yhteiskoulun lukion samanlaisella järjestelmällä, kuin urheilulukiokokeilussa mukana olleilla lukioilla. Tuolloinkin päätös oli myös kielteinen, eikä valtakunnallisia resursseja urheilun ja opiskelun yhdistämiseksi Joensuuhun saatu.⁷⁶

Syksyllä 1992 urheiluvalmennus hyväksyttiin koulun viralliseksi valinnaisaineeksi. Opiskelija sai nyt laskea urheiluvalmennuskurssit osaksi kokonaiskurssimääränsä. Urheiluvalmennuksen virallistaminen valinnaisaineena liittyi laajempaan prosessiin, valtakunnalliseen nuorisoasteen koulutuskokeiluun, jota toteutettiin myös Joensuussa. Lukion ensimmäiselle luokalle otettiin käyttöön uusi, erittäin väljä tuntijako. Siinä otettiin käyttöön ainoastaan neljä pakollista ainetta, joiden lisäksi valittiin kursseja erilaisista aineryhmistä. Valinnaisuutta lisättiin ja opiskelijoilla oli mahdollista ottaa kursseja myös muista oppilaitoksista. Tämän myötä Joensuun Yhteiskoulun lukion urheiluvalmennuksen kursseille pääsivät myös muiden oppilaitosten opiskelijat. Urheiluvalmennusryhmiin tuli opiskelijoita muista lukioista sekä myös ammatillisista oppilaitoksista. Nuorisoasteen koulutuskokeilu toteutettiin aikana, jolloin alkoi myös keskustelu luokattomasta lukio-opiskelusta. Opetussuunnitelma lisäsi valinnaisuutta ja joustavuutta, minkä myötä Joensuun yhteiskoulun lukiossa siirryttiin luokattomaan lukio-opiskeluun luvun vuoden 1994–1995 aikana. Myöhemmin lukioiden ja nuorisoasteen oppilaitosten välinen yhteistyö on vakiintunut osaksi opetusta Joensuussa. Joensuun Yhteiskoulun lukion opiskelijat ovat valinneet vuosien aikana useita kursseja kaupungin muista oppilaitoksista.⁷⁷

⁷⁶ Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

⁷⁷ Joensuun Yhteiskoulun lukion vuosikertomus 1992–1993; Matikainen 2007, 30; Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

3.1.3 Urheilupainotteisuus koulun opetussuunnitelmassa

Lukioiden opetussuunnitelman perusteissa on määritetty lukiossa opetettavat pakolliset ja syventävät, eli valinnaiset kurssit. Lukio-opintoihin kuuluu viisi kurssia liikuntaa, joista kaksi ensimmäistä on pakollisia ja kolme jälkimmäistä syventäviä kursseja. Pakollisten kurssien tavoitteet ja keskeiset sisällöt on tarkemmin määritetty kuin syventävien⁷⁸. Syventävillä kursseilla annetaan opettajalle vapaus muokata kurssien sisältöä yhdessä opiskelijaryhmänsä kanssa. Näiden lisäksi koulut voivat järjestää soveltavia, eli koulukohtaisia kursseja, omien resurssiensa puitteissa.⁷⁹

Joensuun Yhteiskoulun lukion urheilupainotteisuus tulee esille opetussuunnitelmassa tarjolla olevien kurssien suurena määränä, kun liikuntaa on yhteensä 17 kurssia. Kahden pakollisen ja kolmen syventävän kurssin lisäksi koulu järjestää 12 soveltavaa kurssia. Näihin lukeutuvat *Liikunnan lukiodiplomi* – kurssi ja *Vanhat tanssit* – kurssi. Jäljelle jäävät kymmenen kurssia ovat nimeltään *Jykki-liikunta* – kursseja.⁸⁰ *Liikunnan lukiodiplomi* – kurssi kestää koko lukion ajan. Kurssi on pääosin itsenäistä työskentelyä, ja siihen kuuluu liikuntapäiväkirjan pitämistä, oman kuntotason seuraamista sekä opinnäytetyö, joka tehdään omasta lajista. *Vanhat tanssit* – kurssi on nimensä mukaisesti vanhojen tansseihin liittyvä kurssi, jossa harjoitellaan tansseja vanhojen päivää varten. Lukion opetussuunnitelman perusteissa syventävä kurssi *Yhdessä liikkuen* on määritetty siten, että sen sisältönä ovat ”*vanhat tanssit tai joku muu yhdessä toteutettava liikunta*”. Joensuun Yhteiskoulun lukiossa vanhojen tansseille on kuitenkin varattu oma kurssinsa ja *Yhdessä liikkuen* – kurssilla keskitytään joukkuelajeihin sekä pienryhmätyöskentelyyn.⁸¹

Jykki-liikunta – kurssit muodostavat kymmenen soveltavan kurssin kokonaisuuden, joiden sisältö on kuvattu koulun opetussuunnitelmassa seuraavasti:

⁷⁸ Ks. liite 2, lukion liikunnanopetuksen tavoitteet ja sisällöt.

⁷⁹ Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003, 206–208.

⁸⁰ Ks. liite 3, Joensuun Yhteiskoulun lukion liikunnan soveltavien kurssien tavoitteet ja sisällöt.

⁸¹ Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003, 207–208; Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelma, 137–139.

”Kurssien sisältöä suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa. Jokin kurssi voidaan myös keskittää yhteen lajiin. Kursseilla on myös mahdollista harrastaa erikoisempia lajeja. Osallistujien on varauduttava siihen, että osa tunneista voi ajoittua viikonloppuun (esim. laskettelu).”⁸²

Kurssin kuvauksesta käy ilmi, että kurssien sisältö on hyvin vapaamuotoinen, ja opiskelijat voivat vaikuttaa itse kurssien sisältöön. Opiskelijoiden on kuitenkin tarvittaessa joustettava itsekkin sen verran, että esimerkiksi tarpeen tullen kurssit ajoittuvat varsinaisen kouluajan ulkopuolelle, kuten viikonloppuihin.

Liikunnan suuren kurssimäärän lisäksi koulussa on tarjolla valinnaisaineena urheiluvalmennusta. Urheiluvalmennusta on mahdollista saada 16 kurssin verran.⁸³ Urheiluvalmennus suoritetaan Joensuun Urheiluakatemiaan valmennusryhmissä, joissa urheilevat opiskelijat harjoittelevat omien lajiensa ohjelman mukaan. Urheiluvalmennusryhmiin on erillinen haku ja valintakoe. Urheiluvalmennuskurssit luetaan hyväksi lukion oppimäärään soveltavina kursseina.⁸⁴ Joensuun Urheiluakatemiaa käsitellään tarkemmin kappaleessa 3.2.

Joensuun Yhteiskoulun lukion urheilupainotteisuuden merkitys selviää, kun vertaa koulun opetussuunnitelmaa niin sanottuun ”tavalliseen lukioon”, jossa ei ole urheilupainotusta. Esimerkiksi Joensuun Lyseon lukioon verrattuna löytyy sen ja Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelmista liikunnan suhteen niin joitain yhtäläisyyksiä kuin huomattavia erojakin. Molemmissa lukioissa ovat pakolliset ja syventävät kurssit lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti yhtenevät. Myös soveltavissa eli koulukohtaisissa kursseissa on yhtäläisyyksiä. Molemmissa lukioissa on mahdollista suorittaa kolmen kurssin laajuinen liikunnan lukiodiplomi. Kurssien tavoitteena molemmissa kouluissa on seurata, arvioida ja kehittää omaa liikunnan harrastamista. Lyseon lukion liikunnan kurssilla *LI7 Retkeily- ja erätaitokurssi* tutustutaan luonnossa liikkumiseen, retkeilyyn ja erätaitoihin teoriassa sekä käytännöllisesti. Yhteiskoulun lukiossa toteutetaan vastaavanlainen kurssi *LTR 1-3 Luonnontuntemus ja retkeily*. Kurssi kuuluu koulun opetussuunnitelmassa oppiainerajat ylittäviin soveltaviin kurs-

⁸² Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelma, 139.

⁸³ Ks. liite 4, urheiluvalmennus Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelmassa.

⁸⁴ Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelma, 148–149; Joensuun Yhteiskoulun lukion opinto-opas 2011–2012, 26.

seihin, eikä se ole siten varsinainen liikunnan kurssi. Kurssiin kuuluu kuitenkin liikuntaa retkeily- ja erätaitojen muodossa, sekä näiden lisäksi muun muassa ympäristötutkimusta.⁸⁵

Merkittävin ero näiden kahden lukion liikunnassa on tarjolla olevien kurssien määrässä. Joensuun Lyseon lukiossa on mahdollista opiskella liikuntaa kahden pakollisen ja kolmen syventävän kurssin lisäksi kuusi soveltavaa kurssia. Liikuntaa on siis Joensuun Lyseon lukiossa mahdollista opiskella yhteensä 11 kurssia.⁸⁶ Vastaavasti Joensuun Yhteiskoulun lukiossa, kun lasketaan liikunnan pakolliset ja valinnaiset kurssit sekä Joensuun Urheiluakatemiaan urheiluvallennuksen kurssit yhteen, on tarjolla liikuntaa yhteensä 33 kurssin verran.⁸⁷ Joensuun Yhteiskoulun lukiossa on siis mahdollisuus suorittaa liikuntaa kolminkertainen määrä Lyseon lukioon verrattuna. Ero on niin huomattava, että voidaan todeta urheilupainotteisuuden näkyvän merkittävästi jo Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelmassa.

3.2 Joensuun Urheiluakatemia

3.2.1 Perustaminen ja toiminnan koordinointi

Joensuun Urheiluakatemia perustettiin alkuvuodesta 2003. Joensuun Urheiluakatemiaan idean isänä voidaan pitää Joensuun yhteiskoulun lukion silloista rehtoria Eero Oksavaa. Oksava myöntääkin olevansa aloitteentekijä perustamisvaiheessa. Idea Joensuun Urheiluakatemiaan perustamiseksi tuli Suomen ensimmäisistä urheiluakatemiaista, Oulusta (Ouluseutu Urheiluakatemia) ja Jyväskylästä (Keski-Suomen Urheiluakatemia). Oksava oli kuullut näiltä paikkakunnilta viestejä ja saanut esimerkkejä urheiluakatiatoiminnan käynnistämisestä. Idea heräsi perustaa urheiluakatemia myös Joensuuhun, koska Joensuussa oli Oksavan mukaan hyvät olosuhteet urheilun ja opiskelun yhdistämiselle, sillä oppilaitokset ja opiskelukampukset sijaitsevat lähellä liikuntapaikkoja. Oksava tiedusteli mielipiteitä akatiatoiminnan perustamisesta Joensuuhun kaupungin johdolta, koulutoimelta, Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymältä, Joensuun yliopistolta ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoululta. Kaikki tahot

⁸⁵ Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelma, 150; Joensuun Lyseon lukion opetussuunnitelma, 70–72.

⁸⁶ Ks. liite 5 Joensuun Lyseon lukion liikunnan koulukohtaiset kurssit.

⁸⁷ Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelma, 137–139, 149; Joensuun Lyseon lukion opetussuunnitelma 70–72.

olivat myönteisiä asialle. Urheiluakatemiatoiminta nähtiin opiskelijarekrytoinnin välineenä sekä imagoa nostattavana asiana, kun opiskelu ja urheilu voidaan yhdistää, ja sitä voidaan tukea.⁸⁸

Kun henkinen ilmapiiri asialle oli myönteinen, aloitettiin hankesuunnitelman laadinta ja yhteistyösopimusten tekeminen. Dokumentit urheiluakatemian perustamiseksi allekirjoitettiin 2003. Perustamisvaiheessa akatemia kantoi vielä nimeä Joensuun Urheiluinstituutti. Nimi muutettiin Joensuun Urheiluakatemiaksi syksyllä 2005, kun urheiluakatemit kehittyivät valtakunnallisesti merkittäväksi tekijäksi urheilun ja koulutuksen yhdistämisessä ja kehityksen moottorina toimiva Suomen Olympiakomitea edellytti kaikilta urheiluakatemioilta yhdenmukaisuutta, mikä koski myös yhteistä nimeä. Hankesuunnitelman laati Hannu Itkonen, Karjalan Tutkimuslaitoksen silloinen tutkija (nykyinen Jyväskylän yliopiston professori). Hankesuunnitelman rahoittajiksi tulivat Pohjois-Karjalan Liikunta (PoKaLi) ja Joensuun kaupungin koulutoimi. Rahoitus perustui aluksi Joensuun kaupungin vahvaan panokseen. Tämän lisäksi yhteistyöoppilaitokset, joita olivat Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymä, Joensuun yliopisto ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, osallistuivat kukin osaltaan tietyllä perusrahoituksella sekä lisäksi opiskelijakohtaisella rahoituksella. Myöhemmin rahoitus muuttui yksinomaan opiskelijakohtaiseksi rahoitukseksi.⁸⁹

Hannu Itkosen laatiman hankesuunnitelman, ja sen sisältämän organisaatiomallin mukaan Joensuun Urheiluinstituutin hallinto muodostuisi neuvottelukunnasta ja johtoryhmästä. Neuvottelukunta tulisi toimimaan eri lajien välisenä ”koordinoivana laaja-alaisena verkostona”, jolla huolehtisi tiedotuksesta eri tahojen välillä ja kokoontuisi 2 – 4 kertaa vuodessa. Neuvottelukuntaan kutsuttiin edustajat oppilaitoksista, PoKaListasta ja muista liikuntajärjestöistä, lajiliittojen alueorganisaatioista ja paikallisista urheiluseuroista. Kutsuun vastasivatkin yhteensä 14 urheilulajin ja –seuran edustajat. Neuvottelukunta kokoontui ensimmäisen kerran maaliskuussa 2003. Johtoryhmän tehtävänä olisi vastata käytännön toimien toteutumisesta muiden elinten viitoittamien päätösten suuntaisesti. Johtoryhmään kuuluivat edustajat Joensuun kaupungilta, Joensuun Yhteiskoulun lukiosta, Joensuun yliopistosta, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta, Itä-Suomen Liikuntaopistosta ja Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymästä

⁸⁸ Heinonen 2007, 242; Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

⁸⁹ Heinonen 2007, 242; Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

(ammattikoulut). Lisäksi johtoryhmään nimettiin yksi liikunta- ja koulutustutkimuksen asiantuntija.⁹⁰

Perustamisvaiheessa oli selvää, että käytännön toiminnan ylläpitäminen edellyttäisi ainakin osa-aikaisen koordinaattorin palkkaamista. Hankesuunnitelmaan kirjattiin neuvottelukunnan ja johtoryhmän lisäksi myös koordinaattorin tehtävä:

”Koordinaattorin tehtävänä olisi urheiluinstituutin perustoimintojen sujumisesta vastaaminen. Tällaisia tehtäviä olisivat muun muassa valmennusaikataulujen laatiminen, yhteydenpito eri toimijatahoihin, maksuliikenteestä ja tiedottamisesta huolehtiminen. Koordinaattorin tulisi omata myös urheilun ja valmennuksen osaamista. Koordinaattori toimisi organisaatiossa myös opinto-ohjaajana ja yhteishenkilönä potentiaalisten opiskelijoiden suuntaan.”⁹¹

Joensuun Urheiluinstituutin (Urheiluakatemia) ensimmäiseksi koordinaattoriksi valittiin silloinen Joensuun Yhteiskoulun lukion liikunnanopettaja, nykyinen Joensuun kaupungin liikuntajohtaja Timo Heinonen. Tällä hetkellä tehtävää hoitaa Joensuun Yhteiskoulun liikunnanopettaja Kimmo Hyppönen⁹²

Joensuun Urheiluakatemia johtoryhmän kokoonpano on muuttunut sen perustamisesta, vuodesta 2003 lähtien useaan kertaan. Oleellista kokoonpanossa on kuitenkin se, että siinä ovat edustettuina jo edellä mainitut tahot kaupungilta ja koulutuksen järjestäjiltä. Joensuun Urheiluakatemia ensimmäisen johtoryhmän kokoonpano oli seuraava:

Seppo Eskelinen (puheenjohtaja)	kaupunginhallituksen puheenjohtaja
Jyrki Turunen (varapuheenjohtaja)	rehtori, Pohjois-Karjalan ammattiopisto
Hannu Itkonen	tutkija, Karjalan Tutkimuslaitos
Timo Kallio	talousjohtaja, Joensuun yliopisto
Vesa Martikkala	rehtori, Itä-Suomen Liikuntaopisto

⁹⁰ Joensuun Urheiluinstituutin hankesuunnitelma; Joensuun Urheiluinstituutin toimintakertomus 2003.

⁹¹ Joensuun Urheiluinstituutin hankesuunnitelma.

⁹² Heinonen 2007, 242; Joensuun Urheiluinstituutin toimintakertomus 2003; ”Joensuun Urheiluakatemia” <<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-liikunta/urheiluakatemia/index.htx>>. 3.7.2012.

Raimo Saarelainen	vararehtori, Pohjois-Karjalan Ammattikorkeakoulu
Tuula Vihonen	koulutoimenjohtaja, Joensuun kaupunki
Eero Oksava	rehtori, Joensuun yhteiskoulun lukio
Timo Heinonen (koordinaattori)	opettaja, Joensuun yhteiskoulun lukio ⁹³

Joensuun Urheiluakatemia toiminnasta ja valmennuksesta vastaa Joensuun kaupungin liikuntatoimi yhteistyössä yhteistyöoppilaitosten sekä paikallisten liikuntajärjestöjen ja urheiluseurojen kanssa. Toimintaa johtaa nykyinen valmennuskoordinaattori Kimmo Hyppönen. Eri lajien valmennusvastuu on lajivalmentajilla. Koulutuksen järjestämisestä vastuu on oppilaitoksilla. Alun perin Joensuun Urheiluakatemia toimi Joensuun kaupungin koulutoimen alla. Vuosien 2008–2009 kaupungin hallinnollisten uudistusten sekä kuntaliitosten yhteydessä urheiluakatemia siirtyi koulutoimen alaisuudesta liikuntatoimen alle. Eero Oksavan mukaan urheiluakatemia kuuluisi koulutoimen yhteyteen, sillä toiminnassa on kyse nimenomaan eri oppilaitosten välisestä yhteistyöstä.⁹⁴

3.2.2 Opiskelu ja urheilu

Joensuun Urheiluakatemialla on yhteistyöoppilaitoksia toisella asteella ja korkea-asteella. Urheiluakatemia perustamisvaiheessa oli tärkeä saada korkea-aste mukaan akatemiatoimintaan. Johtavana ajatuksena oli se, ettei toisen asteen opintonsa päättävän ylioppilaan tai ammattiin valmistuneen urheilevan nuoren tarvitse muuttaa toiselle paikkakunnalle voidakseen urheilla ja opiskella samanaikaisesti.⁹⁵

Joensuun Urheiluakatemia yhteistyöoppilaitoksia ovat toisella asteella Joensuun Yhteiskoulun lukio, Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymä (Ammattiopisto ja Aikuisopisto Joensuu) ja Itä-Suomen Liikuntaopisto. Korkea-asteen yhteistyöoppilaitoksia ovat Itä-Suomen yliopisto (Joensuun kampus) ja Pohjois-Karjalan Ammattikorkeakoulu. Toisen asteen oppilaitoksiin hakevat 9. luokkalaiset hakevat Joensuun Urheiluakatemiaan tammikuussa ennen toisen asteen yhteishakua. Lukioon hakevien tulee hakeutua Joensuun yhteiskoulun lukioon ja ammat-

⁹³ Joensuun Urheiluinstituutin toimintakertomus 2003.

⁹⁴ ”Joensuun Urheiluakatemia”. <<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-liikunta/urheiluakatemia/index.htm>>. 3.7.2012; Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

⁹⁵ Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu.

tikouluun hakevien Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymän Joensuun toimipisteisiin. Toisen asteen opiskelijoilta edellytetään lisäksi piirin tai liiton kilpailutoimintaan osallistumista omassa ikäluokassaan. Valintatestit järjestetään tammi-helmikuun aikana.⁹⁶

Korkea-asteen opiskelijoilla on akatemiaan niin sanottu jatkuva haku, eli he voivat hakea akatemiaan milloin vain:

”Korkea-asteen opiskelijoilta edellytetään vähintään kansallisella tasolla kilpailemista (joukkuelajeissa vähintään II div. [2. divisioona, kolmanneksi korkein sarjataso] tasolla aikuisten sarjoissa tai SM-tasolla nuorten sarjoissa). Valmennukseen haun yhteyteen tulee liittää myös saavutusten ja tulosten dokumentointi sekä seuran/liiton ko. urheilijaa koskeva lausunto.”⁹⁷

Joensuun Urheiluakatemia toiminnan perustana toimii Joensuun Yhteiskoulun lukion järjestämän urheiluvalmennus. Urheiluvalmennus on ollut lukion valinnaisaineena vuodesta 1992 lähtien. Joensuun Urheiluinstituutin hankesuunnitelmaan kirjattiin, että urheiluvalmennusta laajennettaisiin siten, että myös muiden oppilaitosten opiskelijat voisivat osallistua samankaltaisesti valmennukseen.⁹⁸ Näin valmennusryhmiin saatiin urheilijoita eri oppilaitoksista ja valmennettavien määrä sekä lajimäärä alkoivat kasvaa huomattavasti.

Urheiluvalmennus Joensuun Yhteiskoulun lukion valinnaisaineena on myös linkki lukion ja urheiluakatemia välillä. Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelmassa urheiluvalmennus on oma valinnaisaineensa. Valmennuskurssit ovat soveltavia, koulukohtaisia kursseja. Valmennuskursseja on tarjolla lukuvuodessa kuusi ja yhteensä lukion aikana voi suorittaa 1–16 kurssia. Urheiluvalmennuskursseilla opiskelijat harjoittelevat kunkin lajin vaatimia kuntotekijöitä sekä lajin tekniikkaa ja taktiikkaa. Urheiluvalmennus suoritetaan akatemian valmennusryhmissä.⁹⁹

⁹⁶ ”Joensuun Urheiluakatemia” <<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-liikunta/urheiluakatemia/toinen-aste.htm>>. 3.7.2012.

⁹⁷ ”Joensuun Urheiluakatemia”. <<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-liikunta/urheiluakatemia/korkea-aste.htm>>. 3.7.2012.

⁹⁸ Joensuun Urheiluinstituutin hankesuunnitelma.

⁹⁹ Joensuun yhteiskoulun lukion opetussuunnitelma 2010.

Urheiluvalmennuksen tavoitteet ovat Joensuun yhteiskoulun lukion opetussuunnitelman mukaan seuraavat:

”Urheiluvalmennuksen tavoitteena on, että opiskelija

· kehittää oman lajinsa vaatimia kuntoja taitotekijöitä sekä lajinsa edellyttämää taktista osaamista

· oppii harjoittelemaan pitkäjänteisesti, nousujohteisesti ja tavoitteellisesti sekä oppii arvioimaan omaa kehitystään”

· oppii sovittamaan yhteen opiskelun ja urheilun vaatimukset.”¹⁰⁰

Joensuun Urheiluakatemia tarjoaa ohjattua urheiluvalmennusta kolmena päivänä viikossa yhteensä kuusi tuntia.¹⁰¹

Opiskelun ja urheilun yhdistäminen on suomalaisten urheiluakatemioiden yhteisenä tavoitteena. Joensuun Urheiluakatemiassa tätä tavoitetta tuetaan monella tapaa. Akatemiaan hyväksytyt opiskelijat osallistuvat ohjattuun valmennukseen omassa lajissaan. Joensuussa voi opiskella lukuisia eri aloja toisella asteella ja korkea-asteella. Harjoittelupaikat ja oppilaitokset sijaitsevat melko lähellä toisiaan. Urheiluakatemian urheilijoiden harjoituspaikkoja ovat esimerkiksi Joensuu Areena, Joensuun urheilutalo ja Kontiolahden ampumahiihtostadion. Yhteistyöoppilaitokset tukevat opiskelijoiden valmentautumista omalta osaltaan takaamalla heille joustavat opiskelumahdollisuudet erilaisia opintojen suoritusmahdollisuuksia. Jokaiselle akatemiaan hyväksytylle tehdään oma henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS).¹⁰²

”Jokaiselle Urheiluakatemian jäsenille tehdään HOPS, jossa käydään läpi sekä urheilua että opiskelua koskevat tavoitteet, aikataulut ja opintojen toteutus suunnitelmat. Urheilijan kohdalla tämä tarkoittaa myös konkreettista suunnitelmaa mm. siitä, aiheuttavatko esim. kisamatkat poissaoloja opintoihin ja jos aiheuttavat, niin kenen kanssa ja millä aikataululla mahdollisista erityisjärjestelyistä tulisi sopia. Lähtökohtaisesti HOPS:t tehdään urheilijan ja opinto-ohjaajan, amanuenssin tms.

¹⁰⁰ Joensuun yhteiskoulun lukion opetussuunnitelma 2010.

¹⁰¹ ”Joensuun Urheiluakatemia”. <<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-liikunta/urheiluakatemia/korkeaopiskelu.htm>>. 3.7.2012.

¹⁰² ”Joensuun Urheiluakatemia”. <<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-liikunta/urheiluakatemia/korkeaopiskelu.htm>>. 3.7.2012.

keskinäisten keskustelujen perusteella. Urheiluakatemia valmennusryhmän jäsenyydestä näkyy merkintä myös oppilaitoksen opiskelijatietorekisterissä. ¹⁰³

Keskeinen asema opiskelun ja valmentautumisen yhdistämisessä on akatemiayhteistyön oppilaitosten yhdyshenkilöillä, jotka huolehtivat siitä, että tieto yhteistyötahojen välillä kulkee. Myös akatemian koordinaattori osallistuu HOPS:n tekemiseen ja erityisjärjestelyistä neuvottelemiseen. Tärkeää on ennen kaikkea ennakointi ja kommunikaatio, jotta urheilevan nuoren sekä valmentautumista ja opiskelua voitaisiin tukea mahdollisimman hyvin. Lisäksi Joensuun Urheiluakatemiassa on käynnissä *JOUTUKE* – niminen opiskelun tukipalvelujen kehittämishanke. Hanke on osittain Euroopan sosiaalirahaston rahoittama projekti, jota hallinnoi Joensuun kaupungin liikuntatoimi. Projektin kohderyhmään kuuluvat akatemian kaikki yhteistyöoppilaitokset, niiden yhdyshenkilöt, opinto-ohjaajat ja ryhmänohjaajat sekä urheiluakatemiassa valmentautuvat opiskelijat. Projektin tavoitteena on tulevaisuudessa pyrkiä tarjoamaan paremmat olosuhteet Joensuun Urheiluakatemiassa urheilun ja opiskelun yhdistämismahdollisuuksien osalta. ¹⁰⁴

3.2.3 Urheilijat lajeittain ja oppilaitoksittain

Taulukosta 1 käy ilmi Joensuun Urheiluakatemia urheilijoiden määrän kehitys lajeittain vuosien 2003–2010 aikana. Lajimäärä on kasvanut tuona aikana 13:sta 19:een. Akatemian lajivalmennuksessa olevien valmennettavien opiskelijoiden yhteismäärä on kasvanut joka vuosi. Ensimmäisenä vuonna valmennettavia oli vielä alle 150, kun 2010 tuo määrä oli jo noin kaksinkertainen.

¹⁰³ ”Joensuun Urheiluakatemia”. <<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-liikunta/urheiluakatemia/korkeaopiskelu.htm>>. 3.7.2012.

¹⁰⁴ ”Joensuun Urheiluakatemia”. <<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-liikunta/urheiluakatemia/joensuu.htm>>. 3.7.2012; <<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-liikunta/urheiluakatemia/korkeaopiskelu.htm>>. 3.7.2012.

Taulukko 1. Joensuun Urheiluakatemia urheilijoiden määrä lajeittain 2003–2011.

	2003-	2004-	2005-	2006-	2007-	2008-	2009-	2010-
AEROBIC	1	1	1					
AH/HIIHTO	11	12	16	13				
AMPUMAHIIHTO					4	12	14	15
GOLF						2	4	5
HIIHTO					7	14	14	16
AMMUNTA	1	1						
JALKAPALLO	15	18	7	18	19	22	22	21
JUDO	3	2	4	5	7	5	6	9
JÄÄKIEKKO	39	37	29	30	29	32	42	46
KEILAILU						3		
KORIPALLO	17	16	16	23	29	22	23	27
LENTOPALLO	13	11	22	21	16	17	17	16
MUODOSTELMALUISTELU		2	2					
PAINI				1	3	3	1	3
PAINONNOSTO			2	2				1
PESÄPALLO	19	20	23	23	22	21	17	20
RATSASTUS			1			1	3	4
SALIBANDY	16	23	20	19	26	30	27	32
SUUNNISTUS		7	13	16	24	26	25	19
TAITOLUISTELU	1	1						
TANSSI		3	1				14	12
TEAM GYM			1	5	6	6	4	4
TENNIS		1	3	12	11	8	9	8
UINTI		3	6	6	5	5	5	10
YLEISURHEILU	9	15	10	18	26	23	27	26
MUUT							2	3
Yhteensä	145	173	177	212	233	253	272	296
LAJEJA	12	17	18	15	15	17	18	19

Lähde: Urheilijoiden määrät oppilaitoksittain ja lajeittain 2005–2011. Joensuun Urheiluinstituutin vuosikertomus 2003 ja 2004. Kimmo Hyppönen, Joensuun Urheiluakatemia.

Lajeista aerobic, ammunta, muodostelmaluistelu ja taitoluistelu ovat olleet mukana vain kahden tai kolmen ensimmäisenä vuonna vähäisestä urheilijamäärästä johtuen. Keilaus pysyi ohjelmassa vain yhden vuoden. Ampumahiihto ja hiihto olivat vuoteen 2007 asti samassa valmennusryhmässä, kunnes ne erotettiin omaksi lajikseen. Kun laskee molempien lajien valmennettavat yhteen, on määrä lajien eriytymisen jälkeen kaksinkertaistunut. Lajeista tanssi, painonnosto ja ratsastus on lopetettu välillä, mutta aloitettu myöhemmin uudelleen.

Lajeista suosituimmat ovat joukkuelajeja. Urheilijoiden määrässä mitattuna jääkiekko on ollut joka vuosi suosituin, salibandyn ja koripallon tullessa seuraavina. Yksilölajeista selvästi suurimmat urheilijamäärät ovat yleisurheilussa ja suunnistuksessa. Joensuun Urheiluakatemian suurimmat urheilijamäärät omaavat lajit ovat myös niitä, joissa joensuulaisseurat ovat saavuttaneet menestystä kansallisesti ja kansainvälisesti. Tällaisia ovat esimerkiksi koripallossa Joensuun Kataja ja suunnistuksessa Kalevan Rasti.

Taulukossa 2 on tilasto akatemian urheilijoiden määristä vuosittain eri yhteistyöoppilaitosten mukaan. Eniten urheilijoita akatemian valmennukseen on tullut Joensuun Yhteiskoulun lukioista. Lukio on myös kasvattanut valmennettavien määräänsä oppilaitoksista eniten (vuonna 2003 61 urheilijaa, vuonna 2010 149 urheilijaa). Myös yliopisto-opiskelijoiden määrä on kasvanut Joensuun Urheiluakatemiassa lähes joka vuosi. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden määrä laski vuosien 2005–2008 aikana, mutta kääntyi sitten uudelleen nousuun. Ammattiopiston opiskelijoiden määrä kasvoi lukuvuoteen 2007–2008 asti, mutta kääntyi sen jälkeen laskuun. Itä-Suomen Liikuntaopiston ja harjoittelukeskuksen urheilijoiden jäsenmäärät ovat pysyneet edellä mainittuja oppilaitoksia selvästi pienempinä.

Taulukko 2. Joensuun Urheiluakatemian urheilijoiden määrä oppilaitoksittain

	2003-	2004-	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-	2009-	2010-
JYK	61	75	86	93	111	118	144	149
AMK	33	32	22	22	20	34	35	42
PKKY	11	19	25	37	38	24	23	24
ISLO	4	3	3	1	1	2	1	1
YLIOPISTO	46	44	41	59	63	66	62	68
Harjoittelukeskus						5	4	11
Yhteensä	155	173	177	212	233	253	272	296

Lähde: Urheilijoiden määrät oppilaitoksittain ja lajeittain 2005–2011. Joensuun Urheiluinstituutin vuosikertomus 2003 ja 2004. Kimmo Hyppönen, Joensuun Urheiluakatemia.

4. Urheiluvalmennuksessa olevat lukiolaiset

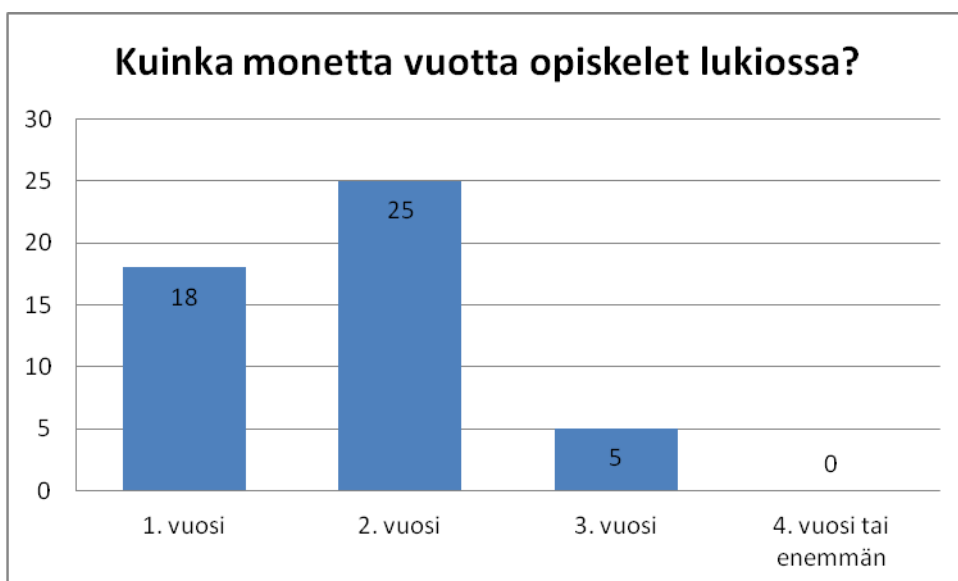
4.1 Taustatiedot

Tutkimustehtävänäni oli selvittää lukio-opiskelun ja urheilun yhdistämistä Joensuussa. Näin ollen lähdin selvittämään, miten Joensuun Yhteiskoulun urheilevat opiskelijat kokevat lukio-opintojensa ja urheilun yhdistämisen onnistuvan. Tutkittavaksi joukoksi valikoituivat lukion urheiluvalmennettavat, jotka osana lukio-opintojaan harjoittelevat Joensuun Urheiluakatemian valmennusryhmissä. Valmennettavat vastasivat kyselyyn yhteensä kolmessa ryhmässä. Teknisten ongelmien vuoksi osa vastauksista ei tallentunut järjestelmään. Vastaukset tallentuivat yhteensä 48 vastaajalta (n = 48). Kaikkiin kysymyksiin ei kuitenkaan vastattu, joten joihinkin kysymyksiin vastauksia tuli vähemmän. Joissain kysymyksissä yhdestä vastauksesta oli mahdollista myös poimia vaihtoehtoja eri kategorioihin, joten joihinkin kohtiin tuli vastauksia yli 48 kappaletta.

Vastaajista 31 oli miehiä ja 17 naisia. Suurin osa vastaajista oli 17-vuotiaita (16-vuotiaita 9, 17-vuotiaita 29, 18-vuotiaita 10). Vastaajien enemmistö oli lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoita. Myös muutama kolmannen vuoden opiskelija vastasi kyselyyn.

Vastaajat jakautuivat lukion eri vuosikursseille seuraavasti:

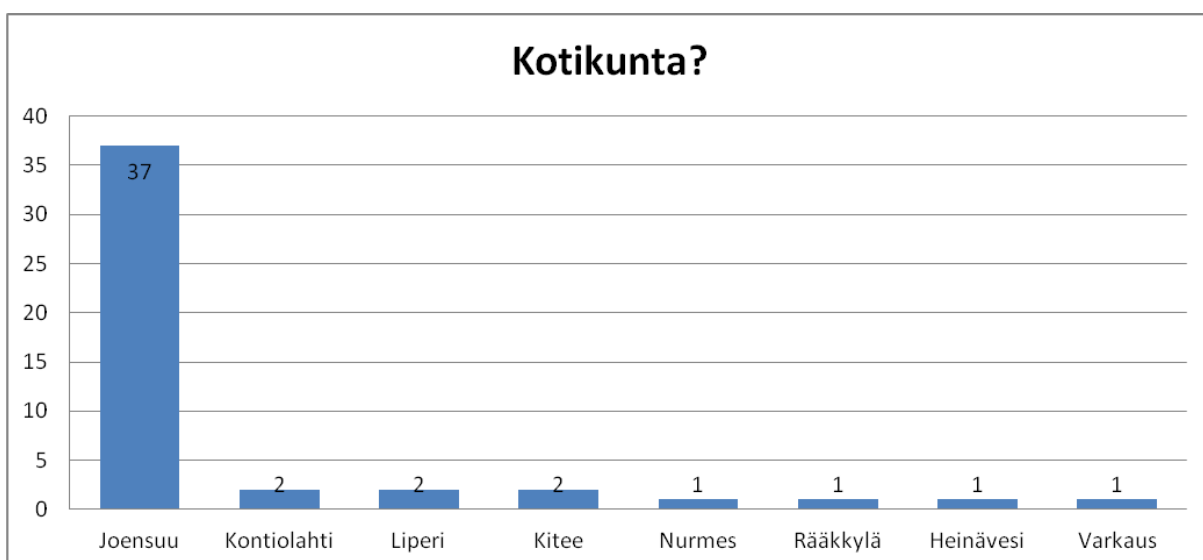
Kuvio 1.

(n = 48)

Valtaosa vastaajista oli kotoisin Joensuusta (37 vastaajaa). Tämän lisäksi muualta Pohjois-Karjalasta oli yhteensä kahdeksan vastaajaa. Kaksi vastaajaa oli kotoisin maakunnan ulkopuolelta.¹⁰⁵

Kuvio 2.

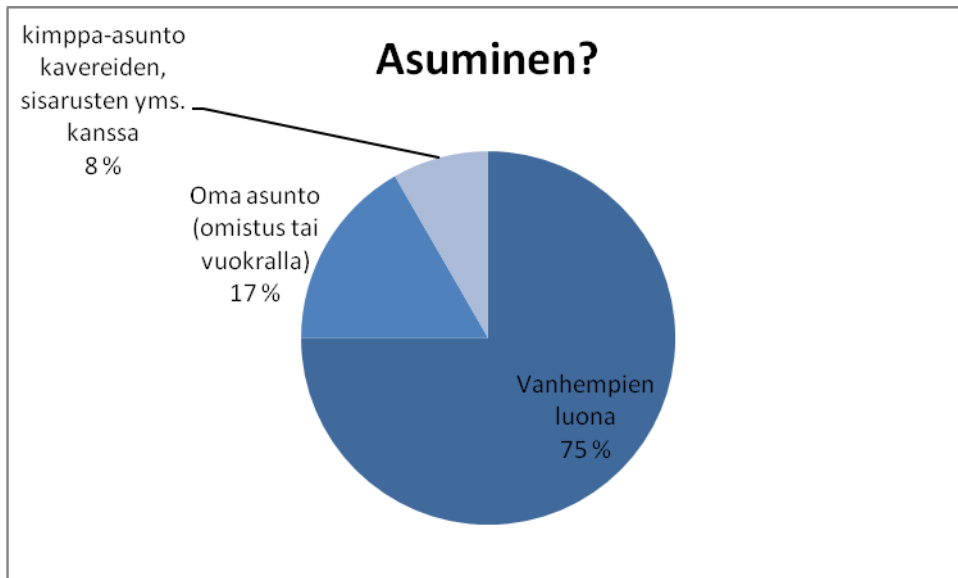

(n = 47)

¹⁰⁵ Yhteensä 47 vastaajaa ilmoitti kotikuntansa. Yksi ei ollut vastannut kotikuntaa koskevaan kysymykseen.

Valtaosa asui vanhempiensa luona (36). Myös omassa asunnossa (8) ja kimppa-asunnossa asujia (4) vastaajista löytyi.

Kuvio 3.

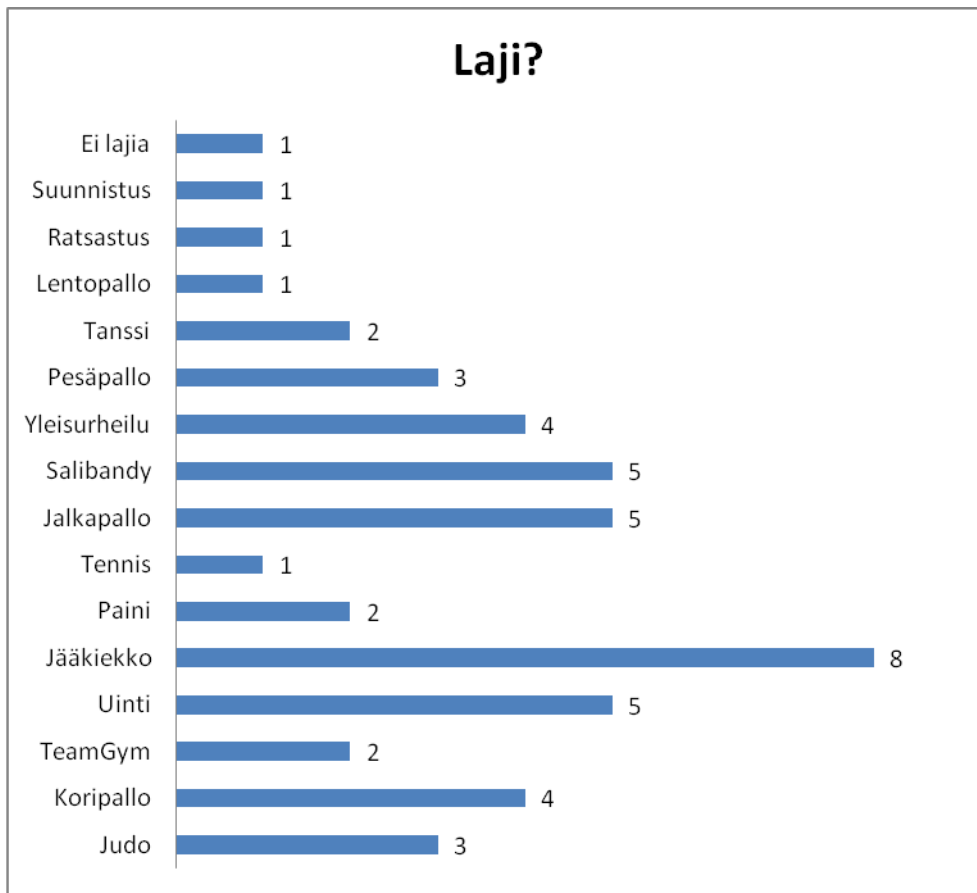
(n = 48)

Vanhempiensa luona asuvat olivat kaikki kotoisin Joensuusta, Kontiolahdesta tai Liperistä. Kauempaa tulevat opiskelijat asuivat omassa tai kimppa-asunnossa. Omassa tai kimppa-asunnossa asuvistakin (yhteensä 12 vastaajasta) puolet oli kotoisin Joensuusta.

4.2 Lajit ja menestys

Vastaajien joukossa oli valmennettavia yhteensä 15 eri urheilulajissa. Yksi vastaajista vastasi, ettei hänellä ole lajia. Eniten valmennettavia oli jääkiekossa (kahdeksan). Seuraavaksi eniten valmennettavia oli salibandyssa, jalkapallossa ja uinnissa (viisi kussakin). Jos jaetaan lajit joukkuelajeihin ja yksilölajeihin, enemmistö valmennettavista harrasti joukkuelajeja (28 vastaajaa $\approx 58\%$). Yksilölajeja harrasti 19 vastaajaa ($\approx 40\%$). Yksi vastaaja ei ilmoittanut lajiaan.

Kuvio 4.

(n = 48)

Kysyttäessä, kuinka monta vuotta lajia on harrastanut, oli pisimpään lajiaan harrastanut sitä 14 vuotta (yksi vastaaja). Lyhin aika oli viisi vuotta (neljä vastaajaa). Lisäksi yksi oli vastannut harrastaneensa lajiaan 0 vuotta. Keskimäärin omaa lajia oli harrastettu yli kahdeksan vuotta (= 8,44 vuotta). Yhteenvetona voidaan sanoa, että suurin osa oli harrastanut lajiaan yli puolet elämästään.

Kuvio 5.

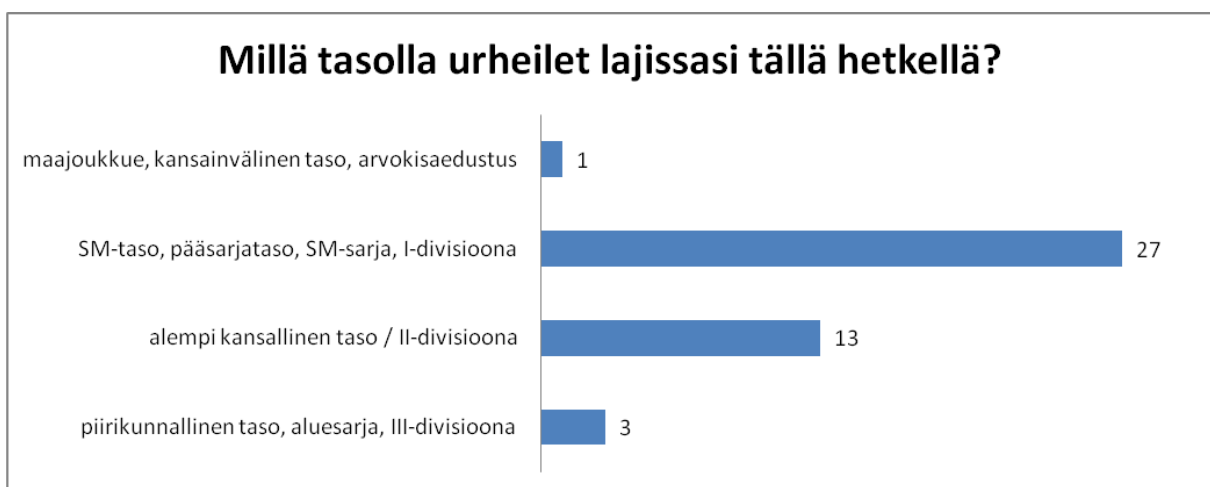

(n = 48)

Urheiluseuraa kysyttäessä edustivat vastaajat pääosin joensuulaisia seuroja. Joensuun ulkopuolisia seuroja edusti ainoastaan kolme vastaajaa. Lisäksi kolme vastaajaa ei ilmoittanut omaa seuraansa.

Kysymykseen omasta kilpailutasosta jakaantuivat vastaukset seuraavasti:

Kuvio 6.

(n = 44)

Suurin osa vastaajista urheili SM-tasolla, pääsarjatasolla tai I-divisioonatasolla (lähes 2/3 vastaajista). Yksi vastaajista oli maajoukkueetason urheilija. Muut olivat alemmaa kansallista tasoa tai piirikunnallista tasoa tai näitä vastaavalla tasolla. Kun lähes 2/3 vastaajista kilpailee vähintään kansallisella tasolla lajissaan, voidaan urheilijoiden tasoa pitää yleisesti hyvänä.

Taustatiedoista kysyin vielä ”Mikä on paras saavutuksesi urheilussa?”. Tähän pyysin sanallista vastausta. Sanallisia vastauksia tähän kysymykseen tuli yhteensä 37. Vastausten kirjo oli suuri ja osa vastauksista vaati myös tulkintaa. Lisäksi osa oli luetellut enemmän kuin yhden saavutuksen. Jaottelin annetuista vastauksista yhteensä 51 saavutusta seuraaviin kategorioihin:

Kuvio 7.

(n = 51)

Yleisimmin korkeimmiksi saavutuksiksi oli määritetty jokin henkilökohtainen saavutus (11 vastausta), kuten erään vastaajan ”*henkilökohtaisten liiketavoitteiden saavuttaminen*”. Seuraavaksi eniten vastauksia kertyi kategorioihin ”mitalisijaa alempi sijoitus SM-tasolla” sekä ”menestys kansallisella tasolla (I-divisioona tai alempi, kansalliset kilpailut / sarjat)”.

SM-sarjaan luokittelluissa saavutuksissa en eritellyt nuorten ja aikuisten SM-mitaleja. Osassa vastauksista oli mainittu esimerkiksi mitalin tulleen nuorten SM-kilpailuista, toisissa vastauksista taas esimerkiksi miesten SM-sarjasta, mutta yleisimmin vastauksista ei käynyt ilmi, oliko kyseessä aikuisten vai nuorten kilpailu. Koska vastaajat ovat nuoria (16–18-vuotiaita), on oletettavaa, että heidän saavuttamansa SM-mitalit ovat pääosin saavutettu nuorten sarjoista. Tämän vuoksi luokittelin kaikki SM-mitalisijat ja muut SM-sijoitukset yhteisiin kategorioihin.

Korkein saavutus annettujen vastausten perusteella näytti olevan erään vastaajan saavuttama 3. sija Pohjoismaiden mestaruuskilpailuissa. Toinen henkilö vastasi kysymykseen ”*virossa neljäs sija*”. Saavutusten kategorisointia vaikeutti se, että vastaukset olivat välillä hieman epäselviä. Edellä mainittu kaltaisesta vastauksesta oli vaikea päätellä, minkä tasoisesta kilpailusta oli kysymys. Yleensäkin eri lajeille ominaiset sarjaluokitukset sekä myös sanojen lyhenteet tuottivat tulkintavaikeuksia. Erään toisen henkilön vastaus ”*PM 3*” herätti myös kysymyksen, oliko kyseessä Pohjoismaiden mestaruuskilpailujen vai piirinmestaruuskilpailujen kolmas sija (tulkitsin vastauksen lopulta Pohjoismaiden mestaruuskilpailujen kolmanneksi sijaksi, koska vastaaja oli vastannut edelliseen kysymykseen saavuttaneensa menestystä kansainvälisissä kilpailuissa). Osassa vastauksista oli myös käytetty selvästi huumoria. Eräs henkilö arvosti parhaaksi urheilusaavutukseksi ”*Satanen penkistä*”. Toinen vastaaja puolestaan kertoi, että ”*pomputtelin kerra 100*”. Kuitenkin vastaajien urheilumenestystä voi pitää keskimäärin melko hyvänä. Siitä kertovat muun muassa saavutetut seitsemän SM-mitalia.

5. Akatemian arkea

5.1 Harjoittelu, valmennus ja kilpaileminen

Vastaajien taustatietojen, lajin ja siinä menestymisen jälkeen päästään päätutkimuskysymyksiin, jotka käsittelevät itse opiskelua ja urheilua ja niiden yhdistämistä. Kysymykset jakautuivat seuraaviin teemoihin: harjoittelu, (Joensuun Urheiluakatemia) aamuvalmennus, kilpaileminen, opiskelu lukiossa ja lukion jälkeen.

Harjoittelua koskevat kysymykset käsittelevät harjoittelun lisäksi myös valmennusta. Kysymyksen harjoittelun määrästä vastaukset jakautuivat seuraavasti:

Kuvio 8.

(n = 48)

Vastauksista suurin osa jakautui kohtiin *5 – 7 kertaa* tai *8 – 10 kertaa* (yhteensä 41 vastausta). Kyselyyn vastanneet lukiolaiset harjoittelevat siis keskimäärin noin kerran päivässä.

Harjoitteluun liittyen kysyin myös ”*Kuinka monta tuntia yksi harjoitus vie keskimäärin aikaa, kun lasketaan mukaan siirtyminen harjoituspaikalle?*”. Tällä kysymyksellä halusin selvittää, kuinka paljon harjoitukseen menee kerralla aikaa, jolloin tämä aika on pois kaikesta muusta,

esimerkiksi opiskelusta. Tähän kysymykseen tuli yhteensä 46 vastausta ($n = 46$). Vastaukset jakautuivat 0–4 tuntiin (yksi vastaus oli 0 tuntia). Yleisin vastaus oli kaksi (2) tuntia (yhteensä 19 vastausta). Vastausten keskiarvo oli 2,76 tuntia¹⁰⁶. Tällä keskiarvolla esimerkiksi kahdeksan kertaa viikossa harjoitteleva urheilija käyttää harjoitteluun viikottain yhteensä $2,76 * 8 = 22,08$ tuntia aikaa. Harjoittelumäärä ja siihen käytetty aika on melko suuri, ottaen huomioon, että tämä aika on poissa esimerkiksi opiskeluun käytetystä ajasta.

Kysymykseen ”*Harjoitteletko ulkomailla?*” vastaukset jakautuivat seuraavasti:

Kuvio 9.

Harjoitteletko ulkomailla?

Vastaus	kpl	%
Kyllä	8	16,7
En	40	83,3

($n = 48$)

Kahdeksan vastaajaa ilmoitti siis harjoittelevansa myös ulkomailla. Määrää voi pitää melko korkeana, kun huomioidaan vastaajien ikä (16 – 18 vuotta).

Kysyin seuraavaksi, mitä valmentajia valmennettavilla on käytössään. Kysymykseen vastattiin seuraavasti:

¹⁰⁶ Jos yhtä vastausta, joka oli 0 tuntia, ei huomioida keskiarvossa, vastausten keskiarvo on 2,82 tuntia.

Kuvio 10.

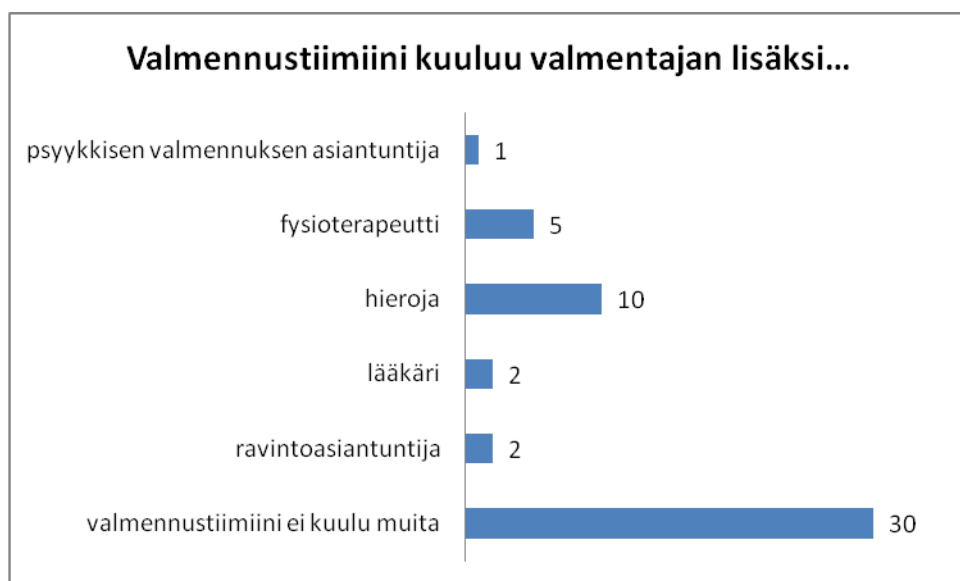

(n = 48)

Yleisimmin vastaajilla on valmentaja seuran puolesta (41 vastaajaa). Mielenkiintoista on, että ainoastaan puolet vastasi heillä käytössä olevan valmentajan urheiluakatemian puolesta. Tässä kohdassa voisi tehdä jatkokysymyksen, harjoittelevatko valmennettavat urheiluakatemian harjoituksissa yksin, kun valmentajaa ei ole käytössä? Vastaajista neljä vastasi heillä olevan käytössä henkilökohtaisen valmentajan. Kohtaan ”muu, mikä?” vastattiin kerran, ja vastaus oli ”isä”, jonka luokittelen kuuluvaksi henkilökohtaiseksi valmentajaksi. Ne vastaajat, jotka vastasivat heillä olevan henkilökohtaisen valmentajan, olivat yksilölajien harrastajia. Kuitenkaan läheskään kaikilla yksilölajien harrastajilla ei ollut käytössään henkilökohtaista valmentajaa (19 harrastajaa ja neljä henkilökohtaista valmentajaa). Enimmillään vastaajilla oli käytössään kaksi valmentajaa. Näillä vastaajilla oli urheiluakatemian valmentajan lisäksi seuran valmentaja tai henkilökohtainen valmentaja. Yhdelläkään vastaajista ei ollut sekä seuran valmentajaa että henkilökohtaista valmentajaa käytössään.

Valmentamiseen liittyen kysyin vielä, ketä muita vastaajien valmennusryhmään kuuluu valmentajan lisäksi. Vastaukset jakautuivat seuraavasti:

Kuvio 11.

(n = 41)

Valtaosalla vastaajista valmennusryhmään ei kuulu valmentajan lisäksi muita (30 vastaajaa). Eniten käytössä olivat hierojan palvelut (kymmenen vastaajaa). Lisäksi fysioterapeutin palveluita käytti viisi vastaajaa. Lisäksi muutamat ilmoittivat käyttävänsä myös ravintoasiantuntijan, lääkärin ja psykkinen valmennuksen asiantuntijan palveluita. Yhteensä 16 vastaajalla oli käytössään muitakin valmennusryhmän jäseniä kuin valmentaja.

Harjoitteluun liittyen halusin selvittää, oliko valmennusryhmän koolla (valmentaja + muut valmennusryhmän jäsenet) vaikutusta valmennettavien harjoittelumääriin. Enimmillään vastaajilla oli siis käytössään kaksi valmentajaa. Edellä mainitut 16 vastaajaa, joilla oli valmennusryhmässään muitakin jäseniä valmentajan lisäksi, harjoittelivat joko 5–7 tai 8–10 kertaa viikossa (5–7 ≈ 44 %, 8–10 ≈ 56 %). Harjoittelumäärä oli samaa luokkaa kuin muillakin vastaajilla, joten valmennusryhmän koolla ei ollut merkittävää vaikutusta harjoittelumääriin. Esimerkiksi eniten harjoitelleen vastaajan (yksi vastaaja vastasi harjoittelevansa 11–13 kertaa viikossa) valmennusryhmään ei kuulunut seura- ja urheiluakatemiavalmentajan lisäksi muita.

Selvitin myös, onko kilpailutasolla, harjoittelumäärällä ja valmennusryhmän koolla vaikutusta toisiinsa. Otin tarkasteluun kaikki vähintään kansallisen tason valmennettavat (kansallinen taso + kansainvälinen taso = yhteensä 28 vastaajaa). Näistä 28 vastaajasta 13:lla oli kaksi valmentajaa käytössään ja 15:llä yksi valmentaja. Heistä 14:llä valmennusryhmään ei

kuulunut valmentajan lisäksi muita ja 14:llä kuului (kolmella valmentaja + 3 muuta henkilöä, yhdellä valmentaja + 2, kymmenellä valmentaja + 1). Muihin, alemmalla tasolla kilpaileviin valmennettaviin verrattuna korkeamman tason valmennettavilla valmentajien määrällä tai valmennusryhmän koolla ei ollut merkittävää vaikutusta kilpailutason saavuttamiseen. Harjoittelumäärissä korkeamman tason valmennettavat sijoittuivat pääosin kärkipäähän. Valmennettavista 14 harjoitteli 5–7 kertaa viikossa, 13 8–10 kertaa viikossa ja yksi 11–13 kertaa viikossa. On selvää, että korkeammalla tasolla kilpailevat harjoittelevat myös keskimäärin muita enemmän. Koska valmentajien ja valmennusryhmään kuuluvien muiden henkilöiden määrällä ei ollut selvää vaikutusta kilpailutason, ja toisaalta harjoittelumäärät ovat korkeat, on tuloksista pääteltävissä, että kilpailutason saavuttaminen on kiinni omasta motivaatiosta ja oman harjoittelun määrästä ja laadusta.

Seuraavaksi tutkin urheiluakatemiaan aamuvalmennusta. Pyysin valmennettavia arvioimaan omia urheiluakatemiaan harjoitusmääriään, valmennuksen laatua ja sen sopivuutta heidän omaan valmentautumiseensa. Vastaajille kertyi aamuvalmennustunteja kuluneen lukuvuoden (2011–2012) aikana seuraavasti (lukuvuoden aikana järjestetään yhteensä noin 210 aamuvalmennustuntia):

Kuvio 12.

(n = 48)

Valmennettavat osallistuivat harjoituksiin ahkerasti, muodostihan urheiluvalmennus merkittävän osan heidän lukio-opinnoistaan (enimmillään 16 lukiokurssia). Lähes 2/3

vastaajista kertyy yli 150 tuntia harjoittelua urheiluakatemiaan valmennuksessa. Mitä pienemmäksi tuntimäärä laskee, sitä mukaa vastaajien määräkin vähenee. Pienimpään kategoriaan (vähemmän kuin 50 tuntia) vastasi alle 17 % vastaajista.

Seuraavaksi pyysin vastaajia arvioimaan, kuinka hyvin urheiluakatemiaan harjoittelu sopii heidän muuhun valmentautumiseensa. Vastaukset jakautuivat seuraavasti:

Kuvio 13.

(n = 48)

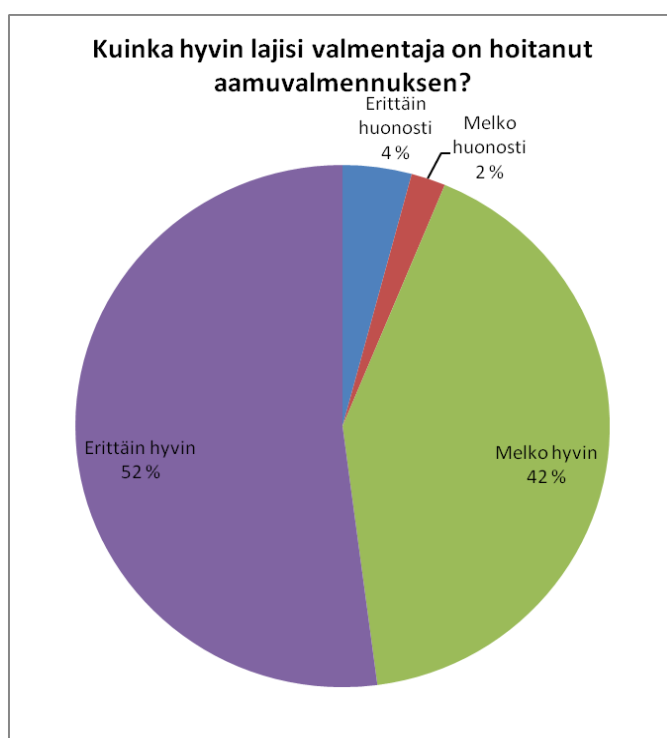
Kuvio osoittaa selvästi sen, että vastaajilla ei ole juuri ongelmia sovittaa urheiluakatemiaan harjoittelua muuhun omaan harjoitteluunsa. Yli 93 % vastajista vastasi, että aamuvalmennus sopii heidän muuhun harjoitteluunsa ”erittäin hyvin” tai ”melko hyvin”.

Pyysin vastaajilta myös sanallisia perusteluita tähän kysymykseen. Vastauksia annettiin 43 kappaletta. Aamuvalmennuksen yhteensopivuutta muuhun valmentautumiseen perusteltiin muun muassa sillä, että aamuharjoituksissa voi keskittyä eri asioihin kuin iltaharjoituksissa. Myös harjoittelun suurempi määrä nähtiin positiivisena asiana, kun koulupäivän aikanakin voi harjoitella. Yhden vastaajan mukaan myös ”*Treenimäärä saadaan tarpeeksi suureksi ja on mahdollisuus yhteen vapaapäivään.*”. Harjoittelumäärän kasvun lisäksi aamuvalmennus auttaa siis myös rytmittämään harjoittelua. Lisäksi vastaajat näkivät harjoittelun rytmittävän myös koulupäivää ja sopivan hyvin yhteen muun koulunkäynnin kanssa. Vastauksista kävi

ilmi myös se, että aamuharjoitukset ja omat iltaharjoitukset yhdessä eivät ole liian rankka yhdistelmä. Negatiivisina puolina nähtiin oikestaan vain aikaiset herätykset. Urheiluakatemian aamuharjoitusten alkaessa klo 8 aamulla ovat varsinkin kaueampaa harjoitukseen matkustavien aamuherätykset aikaisia.

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan aamuvalmennuksen laatua.

Kuvio 14.

(n = 48)

Tulokset aamuvalmennuksen laadusta jakautuvat samoin kuin edellisen kysymyksen vastaukset akatemiavalmennuksen sopivuudesta muuhun harjoitteluun. Yli 93 % vastajista olivat erittäin tai melko tyytyväisiä aamuvalmennuksen järjestämiseen.

Sanallisia vastauksia kysymykseen annettiin 41. Sanallisissa perusteluissa kiitosta saivat valmentajat tietotaito ja harjoitusten laatu. Lisäksi pari vastaajaa nosti esiin valmentajan motivoitumisen harjoitusten suunnitteluun ja järjestämiseen. Jotkut vastaajista totesivat valmentajan olevan saman kuin iltaharjoituksissa, joten harjoittelun suunnittelu ja harjoitusten yhteensopivuus on täten helpompaa järjestää. Monille vastaajista oli tärkeää myös se, että valmentaja on ylipäänsä paikalla. Eräs vastaaja myös antoi valmentajalle kehuja siitä, että

mikäli hän ei ole paikalla, on valmennettavia informoitu siitä, mitä harjoituksissa tehdään. Vastauksista enimmäkseen annettiin valmennuksesta kiitosta, mutta myös jonkin verran kritiikkiä. Osa vastaajista ei ollut tyytyväisiä valmentajan valmennustyyliin. Eräs valmennettava vastasi:

”En tykkää yhtään tämän hetkisestä aamuvalmentajasta. Valmennustyyli on huono ja ottaa enemmän omat poikapelaajat huomioon. Hänellä on tietyt ”lempparit”.”

Osa toivoi uudenlaisia ja kehittävämpiä harjoitteita. Myös se, ettei valmentaja neuvu tarpeeksi, sai kritiikkiä. Erään vastaajan mukaan valmentaja ei ollut työhönsä sopiva. Kritiikki rajoittui kuitenkin pääasiassa henkilökohtaisiin syihin. Kun otetaan huomioon se, miten tyytyväisiä valmennettavat olivat urheiluakatemia valmennuksen laatuun, sen sopivuuteen omaan harjoitteluun, heidän esille nostamiinsa positiivisiin puoliin valmennuksen vaikutuksesta omaan harjoitteluun ja opiskeluun, voidaan kokonaisuudessaan vastausten perusteella todeta, että Joensuun Urheiluakatemia valmennus palvelee Joensuun Yhteiskoulun lukion urheiluvalmennettavia hyvin.

Kilpailemisesta halusin selvittää valmennettavien kilpailukauden pituutta ja tiheyttä ja kilpailutasoa. Aluksi kysyin kilpailukauden pituutta kuukausissa. Tähän kysymykseen vastasi 42 vastaajaa. Vastaukset vaihtelivat siten, että kilpailukausia oli eri puoilla vuotta. Jaottelin vastaukset talvikausiin, kesäkausiin ja ympärivuotisiin kilpailukausiin siten, miten kilpailukuukausien pääosa vuodenkiertoon osuu. Tällä jaottelulla halusin selvittää sitä, miten suurella osalla valmennettavista kilpailukausi on pääosin samanaikaisesti kouluvuoden (elokuu – toukokuu) kanssa. Jako toteutui seuraavasti:

Kuvio 15.

Kilpailukausi	Määrä	%
talvikausi	21	50 %
kesäkausi	14	33 %
ympäri vuoden	7	17 %

(n = 42)

Puolella vastaajista kilpailukausi on talvikaudella. Lisäksi 17 % vastaajista kilpailukausi on ympäri vuoden. Täten yhteensä 67 %:lla vastaajista kilpailukausi on pääosin samanaikaisesti kouluvuoden kanssa. Kesäkaudella kilpailevilla pääosa kilpailuista on koulun kesäloman aikana.

Kysyin seuraavaksi, kuinka usein valmennettavat kilpailevat lajissaan. Vastaukset jakautuivat seuraavasti:

Kuvio 16.

(n = 48)

Vastauksissa on otettava huomioon lajien väliset erot. Esimerkiksi palloilulajeissa kilpailuja (= otteluita) järjestetään huomattavasti useammin kuin yleisurheilussa. Kuviosta voidaan kuitenkin todeta, että vastaajista lähes puolet (20 vastaajaa) kilpailee lajissaan vähintään viikottain. Huomionarvoista on myös se, että kuusi vastaajaa ei kilpaile lajissaan ollenkaan. Nämä vastaajat olivat judon, painin, salibandyn sekä tanssin (kaksi vastaajaa) harrastajia. Yhdellä vastaajalla ei lajia ollut ollenkaan.

Seuraavaksi kysyin, minkä tasoisissa kilpailuissa valmennettavat käyvät.

Kuvio 17.

(n =47)

Kysymykseen vastattiin lähes samoin, kuin kysymykseen ”Millä tasolla urheilet lajissasi tällä hetkellä?” (kuvio 6). Halusin erottaa kilpailemisen kuitenkin erikseen siksi, että tällä voin ottaa huomioon myös ne valmennettavat, jotka eivät kilpaile lajissaan. Pääosa vastaajista kilpailee toiseksi ylimmässä luokassa (SM-taso, pääsarjataso, SM-kilpailut, I-divisioona).

Kysyin aiemmin, harjoittelevatko valmennettavat ulkomailla (kuvio 9). Tämän lisäksi halusin selvittää, kilpailevatko valmennettavat myös ulkomailla.

Kuvio 18.

Kilpailetko ulkomailla?

Vastaus	kpl	%
Kyllä	4	8,5 %
En	43	91,5 %

(n = 47)

Vastaajista neljä käy kilpailuissa myös ulkomailla. Määrä on pienempi kuin ulkomailla harjoittelevat (kahdeksan vastaajaa). Kuitenkin neljää ulkomailla kilpailevaa valmennettavaa voi pitää merkittävänä määränä, kun kyse on lukio-ikäisistä, 16 – 18-vuotiaista nuorista.

5.2 Opiskelun ja urheilun yhdistäminen

Opiskelua koskien halusin aluksi selvittää, miksi valmennettavat olivat valinneet opiskelupaikakseen juuri Joensuun Yhteiskoulun lukion. Heidän tuli arvioida, miten paljon esitetyt seikat vaikuttivat heidän valintaansa (erittäin paljon, paljon, jonkin verran, ei lainkaan, en osaa sanoa). Vastaukset jakautuivat prosentuaalisesti seuraavasti:

Kuvio 19.

Miten paljon seuraavat seikat vaikuttivat siihen, että valitsit juuri Joensuun Yhteiskoulun lukion?

	Erittäin paljon	Paljon	Jonkin verran	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Vastaajien määrä
Halusin lukioon yliopäätään	29,2 %	41,7 %	25 %	2,1 %	2,1 %	48
En saanut muuta opiskelupaikkaa	4,3 %	8,7 %	2,2 %	82,6 %	2,2 %	46
Koulun läheinen sijainti	8,7 %	10,9 %	17,4 %	60,9 %	2,2 %	46
Joensuun Urheiluakatemia	78,7 %	14,9 %	4,3 %	2,1 %	0 %	47
Valmentajan mielipide	10,9 %	21,7 %	26,1 %	37 %	4,3 %	46
Valmentajan läheisyys	8,7 %	13 %	30,4 %	39,1 %	8,7 %	46
Harjoitteluolosuhteet	36,2 %	31,9 %	21,3 %	6,4 %	4,3 %	47
Joukkue / seura lähellä	31,1 %	24,4 %	20 %	20 %	4,4 %	45
Urheilu- / joukkuekaverit samassa koulussa	32,6 %	19,6 %	30,4 %	15,2 %	2,2 %	46

Yksittäisistä syistä selvästi merkittävin oli Joensuun Urheiluakatemia. Lähes 80 %:lle vastaajista sillä oli ”erittäin paljon” merkitystä, kun he valitsivat toisen asteen opiskelupaikkaa. Moni vastaaja halusi myös lukioon ylipäätään (”erittäin paljon” 29,2 %, ”paljon” 41,7 %, ”jonkin verran” 25 %). Kohta ”en saanut muuta opiskelupaikkaa” ei vaikuttanut selvästi vastaajien ratkaisuun. Tämä viittaisi siihen, että Joensuun Yhteiskoulun lukio oli vastaajille todennäköisesti ensimmäinen vaihtoehto opiskelupaikaksi. Myöskään koulun läheisyydellä ei ollut juuri vaikutusta opiskelupaikan valintaan. Yli 60 %:lle vastaajista koulun sijainti ei vaikuttanut valintaan. Vaikka valtaosa vastaajista on kotoisin Joensuusta, kertoo tulos myös sen, että opiskelun ja urheilun vuoksi oltiin valmiita myös matkustamaan, sillä useampi valmennettava tuli lukioon muualta maakunnasta ja sen ulkopuoleltakin.

Valmentajaa koskevat vaihtoehdot jakoivat mielipiteitä enemmän. Enemmistö vastaajista vastasi valmentajan mielipiteellä tai läheisyydellä olevan merkitystä ”jonkin verran” tai ”ei lainkaan”. Ne, joille oli merkitystä, oli valmentajan mielipiteellä suurempi arvo, kuin tämän läheisyydellä. Valmentajan läheisyys oli myös vaihtoehdoista se, johon tuli eniten ”en osaa sanoa”-vastauksia. Monet vastaajista arvostivat myös Joensuun Urheiluakatemia tarjoamia harjoitteluolosuhteita, ja enemmistön päätökseen niilläkin oli vaikutusta.

Eniten mielipiteitä jakoi kysymys joukkueesta ja seurasta sekä urheilu- ja joukkuekavereista. Toisille näillä seikoilla oli enemmän vaikutusta kuin toisille. Joukkueella ja seuralla oli merkitystä eniten judon ja uinnin harrastajille. Heistä kaikki vastasivat ”erittäin paljon” tai ”paljon”. Myös selvä enemmistö jääkiekkoilijoista (kuusi vastaajaa kahdeksasta) arvosti joukkueen tai seuran merkityksen suureksi. Kavereiden merkitys oli suurin painoijoille, jotka vastasivat näillä olevan ”erittäin paljon” tai ”paljon” merkitystä. Myös uimarit (4/5 vastaajaa), jääkiekkoilijat (6/8) ja jalkapalloilijat (4/5) pitivät kavereiden merkitystä suurena.

Annoin vastaajille mahdollisuuden tuoda myös listan ulkopuolelta syitä opiskelupaikan valintaan. Eräs vastaaja oli kuullut suosituksia koulusta muualta. Toinen vastaaja oli vaihtanut paikkakuntaa ja joukkuetta, mikä vaikutti hänen valintaansa tulla opiskelemaan Joensuun Yhteiskoulun lukioon. Muut vastaukset koskivat urheiluakatemiaa, tai sitten vastaajat totesivat, ettei heillä ollut muita vaikuttavia syitä valintaansa.

Seuraavaksi kysyin, olivatko vastaajat huomioineet urheilu-uraansa liittyviä asioita lukion kurssivalintoja tehdessään. Vastauksessa tuli myös tarkentaa sanallisesti, mitä valintoja he olivat mahdollisesti tehneet, tai miksi eivät olleet tehneet.

Kuvio 20.

Oletko huomioinut urheilu-uraasi liittyviä asioita lukion kurssivalintoja tehdessäsi?

Vastaus	kpl	%
Kyllä, miten?	20	44,4 %
En, miksi?	25	55,6 %

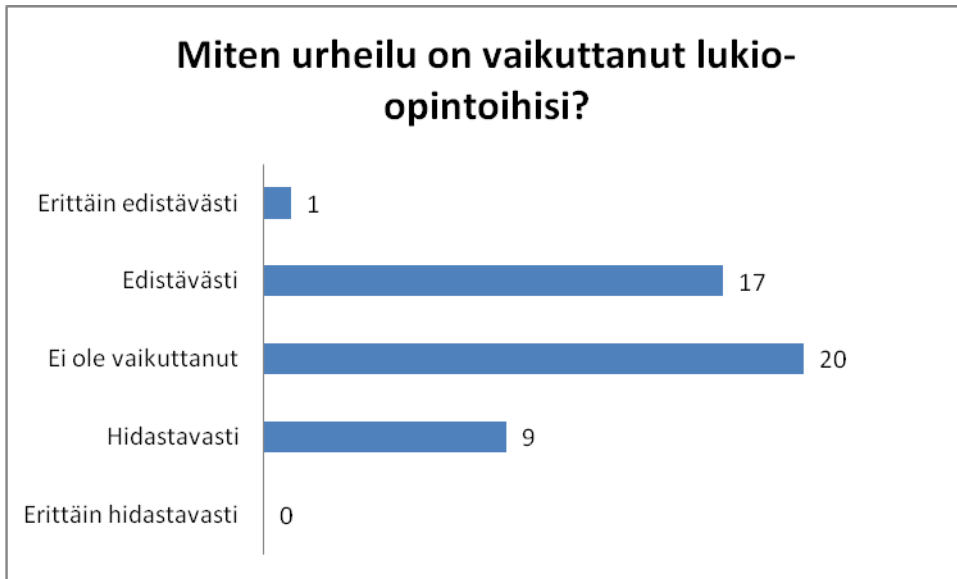
(n = 45)

Vastaukset kysymykseen jakautuivat lähes tasan. Pieni enemmistö ei ollut tehnyt kurssivalintojaan ottaen urheilu-uraansa liittyviä asioita huomioon. Sanallisissa perusteluissa ”kyllä”-vastauksen antaneet olivat perustelleet vastaustaan muun muassa siten, että olivat ottaneet vähemmän opiskelua silloin, kun täytyi antaa urheilulle aikaa. Kursseja otettiin sen mukaan, kun urheilu antoi myöten. Esimerkiksi kilpailukausi vaikutti joillain siten, että opiskelutaakkaa haluttiin tuolloin vähentää. Jotkut taas ottivat kursseja enemmän lukion alkupäähän, ettei myöhemmin tarvitsisi enää opiskella niin paljoa. Eräällä vastaajalla lukion kurssivalinnat tähtäsivät pidemmälle tulevaisuuteen: *”miten ne vaikuttavat tulevaisuuden ammattiin ja ja siihen järkevään koulun ja urheilun yhdistämiseen”*.

Heidän, jotka olivat vastanneet kysymykseen ”ei”, yleisin perustelu oli *”ei ole ollut tarvetta”*. Jotkut olivat myös perustelleet asiaa sillä, ettei heidän urheilunsa ole kovin pitkälle tähtäävää. Osa myös nosti vastauksissaan opiskelun urheilua tärkeämmäksi. Tarkasteltaessa kysymystä edellä mainittujen 28 vähintään kansallisen tason urheilijan kannalta suhde näiden vastausten kohdalla pysyi likipitään samana (”kyllä” 13, ”ei” 12, ei vastausta 3), joten kilpailutasolla ei ollut vaikutusta opiskelun suunnitteluun.

Kysyin seuraavaksi ”Miten urheilu on vaikuttanut lukio-opintoihisi?” Vastaajien tuli arvioida, onko urheilu edistänyt tai hidastanut heidän opiskeluaan tai onko sillä ollut vaikutusta ollenkaan. Pyysin myös sanallisia perusteluita vastaukselle. Kysymykseen vastattiin seuraavasti:

Kuvio 21.

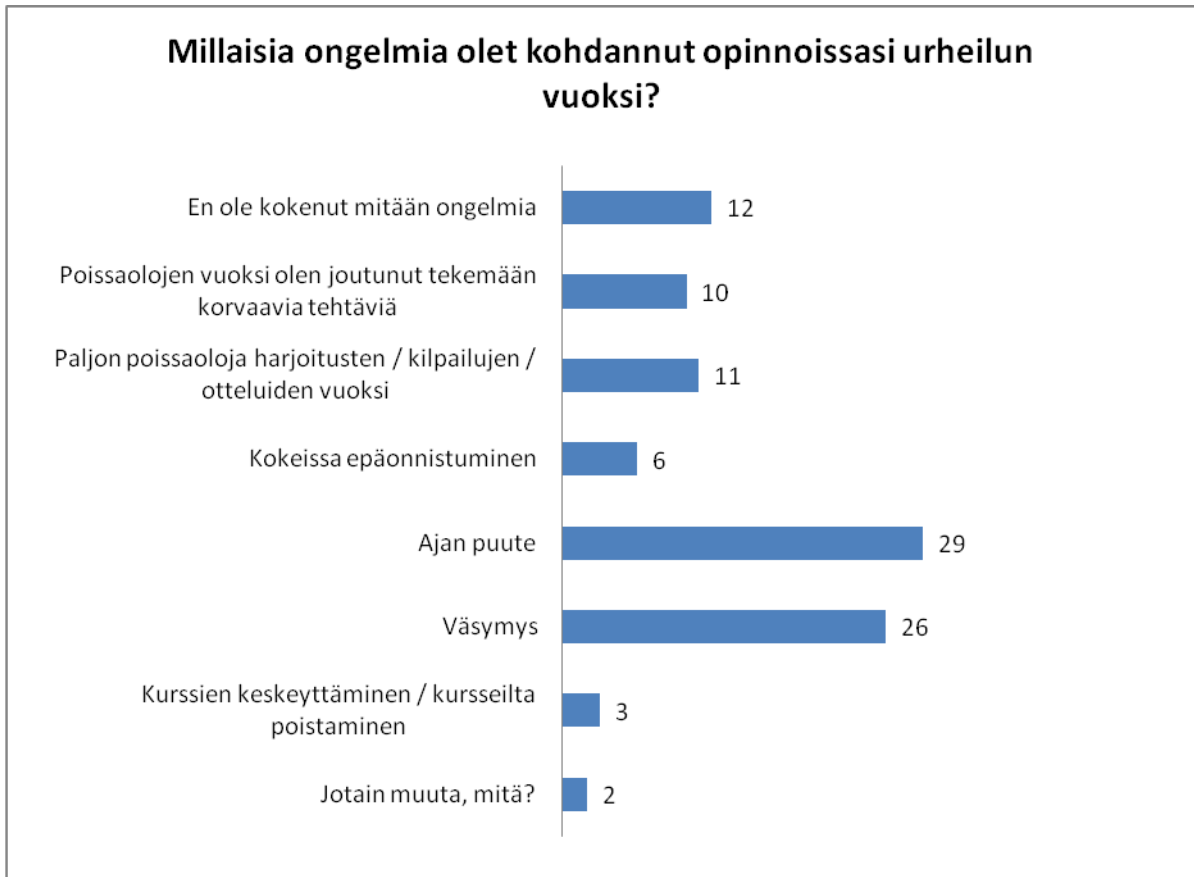

(n = 47)

Eniten vastauksia keräsi kohta ”ei ole vaikuttanut”. Kuitenkin suuremmalle osaajalle vastaajista urheilu on pikemmin edistänyt kuin hidastanut opiskelua (edistänyt 17 – hidastanut 9). Ääripäihin (”erittäin edistävästi” tai ”erittäin hidastavasti”) ei juuri vastauksia tullut. Sanallisissa vastauksissa heidän mukaansa, joiden mielestä urheilu edistää opiskelua, on urheilu tasapainottanut opiskelua sekä tuonut vaihtelua koulupäiviin. Esille nousi myös monissa vastauksissa se seikka, että urheilu virkistää koulupäivää ja auttaa jaksamaan keskittymään oppitunneilla. He, joiden mielestä urheilu on hidastanut opiskelua, perustelivat asiaa sillä, että urheilu vie aikaa opiskelulta. Jotkut myös valittelivat täysiä lukujärjestyksiä, kun aamupäivä menee valmennukseen ja iltapäivä on täynnä oppitunteja.

Tästä päästään seuraavaan kysymykseen. Kysyin ”Millaisia ongelmia olet kohdannut opinnoissasi urheilun vuoksi?”. Tähän kysymykseen vastaajat saivat valita ennalta annetuista vaihtoehtoista sopivimmat tai saivat myös antaa oman vaihtoehdon.

Kuvio 22.

(n = 48)

Selvästi suurimmat ongelmat liittyivät vastaajien mukaan ajan puutteeseen ja väsymykseen. Yli puolet vastaajista mainitsivat nämä molemmat syyt ongelmiksi. Myös poissaolot toivat omat vaikeutensa opiskelun ja urheilun yhdistämiseen. Neljännes vastaajista ei ollut kokenut mitään ongelmia. Kohtaan ”Jotain muuta, mitä?” oli annettu kaksi vastausta. Toisessa mainittiin, etteivät kurssit sovi lukujärjestykseen. Toisesta vastauksesta ei saanut selvää (kyseessä oli ilmeisesti järjestelmässä oleva häiriö).

Sanallisissa vastauksissa yleisimmäksi ongelmaksi mainittiin harjoitusten ja läksyjen / muun omatoimisen opiskelun toisiltaan viemä aika. Joskus valmennettavien oli iltaisin valittava näistä vain toinen, kun sekä harjoituksiin että opiskeluun ei jäänyt aikaa. Toinen esille nostettu ongelma oli se, että vaikka sekä urheiluun että opiskeluun jäisi aikaa, ei aikaa jää arkisin näiden lisäksi muuhun. Erään vastaajan mukaan ”Aikaa ei jää kuin urheilulle ja koululle. Nukkumiseenkin jää vähemmän aikaa.”

Tässä kohdassa on paikka pohtia, onko urheilua ja opiskelua mahdollista rytmittää eri tavalla niin, että aikaa jäisi näiden ohella muuhunkin elämiseen? Vai ovatko lukioikäiset urheiluvalmennettavat siinä tilanteessa, että jos he haluavat panostaa molempiin, on kaikesta muusta luovuttava? Toinen yleinen ongelmakohta oli väsymys. Osa vastaajista valitteli sanallisissa vastauksissa sitä, heidän päivänsä venyvät pitkiksi, eivätkä he saa tarpeeksi levätä. Esimerkiksi erään vastaajan iltaharjoitus saattoi alkaa vasta klo 21. Kun tämän lisäksi päivän ohjelmaan kuuluu aamuharjoitus klo 8, koulupäivä iltapäivään asti, kotona ruokailua, opiskelua ja valmistautumista illan harjoitukseen, on päivä todella pitkä, ja aikaa lepoon jää vähän. Kuinka nuori urheilija ehtii tällaisena päivänä palautua, varsinkin jos seuraavana päivänä odottaa samanlainen ohjelma?

Seuraavaksi kysyin valmennettavilta kysymyksen, joka on tutkimukseni pääkysymys: ”Millaiseksi olet kokenut urheilun ja opiskelun yhteensovittamisen?” Vastaajien tuli valita itselleen sopiva vaihtoehto. Lisäksi pyysin perustelevaan vastausta sanallisesti.

Kuvio 23.

(n = 48)

Lähes kaikki vastaajat kokevat, että opiskelun ja urheilun yhteensovittaminen onnistuu helposti tai melko helposti (”erittäin helposti” 5, ”melko helposti” 45). ”Erittäin vaikeaksi” urheilun ja opiskelun yhdistämisen oli kokenut kaksi vastaajaa. Toinen vastaajista ilmoitti, ettei harrasta urheilua ja toisessa vastauksessa oli ilmeisti kyseessä sama häiriö järjestelmässä kuin edellisessä vastauksessa. Tämän perusteella voidaan sanoa, että oikeastaan yksikään

valmennettava ei ole kokenut urheilun ja opiskelun yhdistämistä vaikeaksi. Sanallisissa vastauksissa nousi esiin se, että opiskelun ja urheilun yhdistäminen onnistuu, jos vain itse niin haluaa. Monet korostivat omatoimisuutta ja aktiivisuutta asioiden järjestämisessä. Yhden vastaajan mukaan *”Lukujärjestys ja treenien määrä pitää tehdä sen mukaan kuinka paljon pystyy tekemään ettei jompikumpi kärsi.”* Monet myös nostivat tämänkin kysymyksen kohdalla esille sen, että aamuharjoittelu auttaa keskittymään opiskeluun myöhemmin päivällä. Myös koulun ja opettajien kerrottiin joustavan tarvittaessa opiskeluun liittyvissä asioissa. Tässäkin kohtaa ongelmana nähtiin oikeastaan vain ajoittainen ajan puute.

Mielenkiintoista kyselyn tuloksissa oli se, että vaikka valmennettavat kokivat urheilun aiheuttavan jonkin verran ongelmia opiskelussa, itse opiskelun ja urheilun yhdistäminen koettiin helpoksi. Lähes kaikki vastaajat kokivat tämän olevan helppoa tai erittäin helppoa. Tähän kysymykseen useat valmennettavat antoivat vastaukseksi sen, että asia on kuitenkin itsestä ja omasta tahdosta kiinni. Tästä voi päätellä, että valmennettavat olivat valmiita hyväksymään sen, että jos haluaa sekä urheilla että opiskella, on kestettävä ajoittaista väsymystä sekä ajan puutetta. Tähän liittyen voisi myös tehdä jatkokysymyksen siitä, mistä kaikista he ovat mahdollisesti joutuneet luopumaan urheilun ja opiskelun vuoksi?

Pyysin vastaajia antamaan sanallisen vastauksen kysymykseen ”Miten kehittäisit Joensuun Urheiluakatemiaa toimintaa, että se palvelisi paremmin opiskelun ja urheilun yhdistämistä?” Kysymykseen vastasi 29 valmennettavaa, joista suurin osa kuitenkin ei muuttaisi mitään. Joitain kehittämisideoita kuitenkin annettiin. Seuraavassa on poimittu niistä muutamia:

”Ruokailun voisi järjestää niin että aina pääsisi syömään suoraan harjoittelusta. Näin treenien jälkeen opiskelukin sujuisi paremmin.”

”kydyt ympärivuoden”

”Saisi kymmenen kurssia kuuden sijaan.”

”Harjoituspaikat olisivat vielä lähempänä koulua”

”hieronta ja fysioterapia palveluita”.

5.3 Tulevaisuus ja jatko-opinnot

Opiskeluun ja urheiluun liittyen pyysin vastaajia pohtimaan myös heidän tulevaisuuttaan ja mahdollisia jatko-opintojaan lukion jälkeen. Ensimmäiseksi kysyin, aikovatko vastaajat hakea jatko-opiskelupaikkaa heti lukion jälkeen.

Kuvio 24.

”Aiotko hakea heti lukion jälkeen jatko-opiskelupaikkaa?”

Vastaus	kpl	%
Kyllä	26	54,2 %
En	3	6,2 %
En tiedä vielä	19	39,6 %

(n = 48)

Yli puolet vastaajista tiesi varmuudella hakevansa jatko-opiskelupaikkaa heti lukion jälkeen. Toisaalta kuitenkin lähes 40 % vastaajista ei ole tehnyt suunnitelmia jatko-opiskelunsa suhteen. Tässä yhteydessä täytyy ottaa huomioon se, että vastaajista suurin osa oli vasta lukion ensimmäisen tai toisen vuoden opiskelijoita. Monelle heistä lukion jälkeiset suunnitelmat ovat oletettavasti hyvin epävarmoja.

Seuraavaksi kysyin, mihin oppilaitokseen vastaajat aikovat mahdollisesti hakea. Vastaajat saivat valita vaihtoehtoista useamman.

Kuvio 25.

(n = 42)

Selvä enemmistö aikoo hakea korkea-asteen opintoihin, yliopistoon tai ammattikorkeakouluun. Muihin oppilaitoksiin kerääntyi myös muutamia valintoja. Kohtaan ”johonkin muuhun, mihin?” oli vastattu ”*en tiedä*”, sekä ”*amk*” (=ammattikorkeakoulu) ja ”*pelastusopisto*”. Pelastusopisto on myös ammattikorkeakoulu, joten nämä vastaukset huomioon ottaen ovat yliopisto ja ammattikorkeakoulu yhtä suosittuja jatko-opiskelupaikkoja vastaajien keskuudessa.

Seuraava kysymys koski sitä, mitkä asiat vaikuttavat jatko-opiskelupaikan valintaan. Kysymys oli samanlainen kuin kysymys Joensuun Yhteiskoulun valintaa koskien (kuvio 19). Vastaukset jakautuivat prosentuaalisesti seuraavalla tavalla:

Kuvio 26.

Miten paljon seuraavat asiat vaikuttavat jatko-opiskelupaikkasi valintaan?

	Erittäin paljon	Paljon	Jonkin verran	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Vastaajien määrä
Oppilaitoksen kiinnostavuus	66,7 %	27,1 %	6,2 %	0 %	0 %	48
Oppilaitoksen sijainti	12,8 %	34 %	38,3 %	14,9 %	0 %	47
Urheiluakatemia kyseisellä paikkakunnalla	8,3 %	20,8 %	35,4 %	31,2 %	4,2 %	48
Valmentajan mielipide	2,2 %	17,4 %	17,4 %	58,7 %	4,3 %	46
Valmentajan läheisyys	4,3 %	13 %	21,7 %	54,3 %	6,5 %	46
Harjoitusolosuhteet	25,5 %	29,8 %	29,8 %	12,8 %	2,1 %	47
Urheiluseura / joukkue	19,6 %	30,4 %	30,4 %	17,4 %	2,2 %	46
Urheilu- / joukkuekaverit	22,2 %	17,8 %	22,2 %	33,3 %	4,4 %	45
Arjen järjestelyt opiskelupaikkakunnalla (kulkeminen, asunto...)	35,6 %	35,6 %	26,7 %	2,2 %	0 %	45

Tässä kysymyksessä vastaukset hajaantuivat enemmän kuin kysymyksessä lukiopaikan valinnasta (kuviot 19). Suurin vaikutus jatko-opiskelupaikan valinnassa on oppilaitoksen kiinnostavuudella (”erittäin paljon” 66,7 %). Myös oppilaitoksen sijainnilla oli jonkin verran vaikutusta, kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin sen kiinnostavuudella. Merkittävin ero verrattuna lukiopaikan valintaan on urheiluakatemiassa. Vastaajista alle 30 %:n mielestä on urheiluakatemiassa ”erittäin paljon” tai ”paljon” vaikutusta jatko-opiskelupaikan valintaan, kun lukiota koskevassa kysymyksessä yli 90 % oli sitä mieltä, että urheiluakatemia vaikutti heidän valintaansa ”erittäin paljon” tai ”paljon”. Valmentajaa koskevissa kysymyksissä vastaukset jälleen hajaantuivat, tosin yli puolelle valmentaja ei vaikuta jatko-opiskeluun. Jonkin verran vaikutusta on joukkue- ja urheilukavereilla sekä seuralla ja joukkueella. Arjen

järjestelyt opiskelupaikkakunnalla näyttää olevan monelle merkittävä tekijä, koska yli 70 % vastaajista pitää tätä merkittävänä tekijänä.

Pyysin myös mainitsemaan sanallisesti joitain muita mahdollisia syitä jatko-opiskelupaikan valintaan. Tähän kysymykseen vastasi 23 valmennettavaa, joista monella ei ollut antaa muita syitä. Annetuista vastauksista kävi ilmi se, ettei monella ollut vielä tarkkoja suunnitelmia jatko-opiskelunsa suhteen. Kaksi vastaajista mainitsivat ”*uravalinta*” tai ”*tulevaisuuden suunnitelmat ammatin suhteen*”. Myös perhe tai seurustelukumppanin etäisyys oli joillain syy, joka saattaa vaikuttaa asiaan.

Tutkimuksen tuloksissa on huomionarvoista se, että vaikka vastaajille Joensuun Urheiluakatemia oli tärkein yksittäinen syy valita opiskelupaikaksi Joensuun Yhteiskoulun lukio, ei urheiluakatemia enää määritä heidän jatko-opiskelupaikkaansa. Toki tässä on otettava huomioon se, että vastaajille ei jatko-opiskelu ollut kyselyn tekohetkellä ajankohtaista, sillä heidän lukio-opintonsa olivat vielä kesken. Kuitenkin yli puolet jo tiesi hakevansa jatko-opiskelupaikkaa heti lukion jälkeen (kuvio 24). Jos jatko-opiskeluvalintaa tarkastellaan taas korkeimman tason (kansallinen tai kansainvälinen taso) valmennettavien kohdalta, pysyy suhdeluku likipitään samana kuin muillakin. Urheiluakatemia ei ole heillekään merkityksellinen jatko-opiskelupaikkaa valitessa. Urheiluakatemiaa tärkeämmäksi osoittautuivat oppilaitoksen kiinnostavuus, olosuhteet ja arjen järjestelyt, harjoitteluolosuhteet, oma seura / joukkue, urheilukaverit sekä oppilaitoksen sijainti. Vain valmentajan mielipiteellä tai läheisyydellä oli heille vähemmän merkitystä kuin urheiluakatemialla. On tietysti mahdollista, etteivät vastaajat ole pohtineet vielä jatko-opiskeluun liittyviä kysymyksiä tarkemmin, mikä voisi selittää urheiluakatemian merkityksen laskua jatko-opiskeluun liittyen. Ensiksi täytyisi selvittää se, aikovatko he ylipäätään jatkaa urheilua lukion jälkeen. Tämän jälkeen voisi vasta selvittää, miten paljon urheilu määrittää heidän mahdollista jatko-opiskeluaan. Siihen asti asia jää arvailun asteelle.

Tulevaisuuteen liittyen selvitin vielä valmennettavien tavoitteita heidän urheilu-uransa suhteen. Kysymykseen ”Mitä tavoitteita sinulla on urheilu-urallasi?” sain 38 vastausta, ja vastausten kirjo on melko monipuolinen. Vastaajista kymmenellä (10) ei ollut tavoitetta tai he olivat lopettamassa lajinsa harrastamista. Joillain oli yleisiä tavoitteita, kuten ”*pitää motivaatio korkealla*”. Poimin vastauksista ne, joista oli tunnistettavissa selvät tavoitteet, ja

jaottelin nämä vastaukset seuraaviin kategorioihin: *ammattilaisuus, kansainvälinen menestys, SM-tason menestys ja päästä lajissa mahdollisimman korkealle*. Ammattilaisuus oli tavoitteena kuudella (6) vastaajalla, kansainvälisyys neljällä (4), SM-tasolla menestyminen yhdeksällä (9) ja lajissa pääsy mahdollisimman korkealle tasolle seitsemällä (7). Näin ollen 38 vastaajasta yli puolella oli tavoitteena menestyä lajissaan ja päästä mahdollisimman pitkälle.

Kysyin myös, uskovatko vastaajat voivansa saavuttaa tavoitteensa opiskelun ohessa.

Kuvio 27.

Vastaus	kpl	%
Kyllä	42	93,3 %
En	3	6,7 %

(n = 45)

Vastaajista yli 90 % oli sitä mieltä, että he voivat saavuttaa tavoitteensa opiskelun ohessa. Viimeisenä kysymyksenä pyysin vastaajia arvioimaan ”*Mitkä ovat mielestäsi suurimmat vaikeudet, jotka voivat estää urheilutavoitteidesi saavuttamisen opiskelun ohella (tämän hetken näkömä)?*”. Kysymyksessä ei eritelty, koskeeko se lukio- vai jatko-opiskelua, joten kysymys saatettiin nähdä kummasta näkökulmasta tahansa. Kysymykseen vastasi 33 valmennettavaa. Sanallisista vastauksista eniten mainintoja sai opiskelu itsessään ja siitä johtuva aja puute tai tekemisen paljous (11 vastausta). Loukkaantuminen oli seuraavaksi yleisin (8). Kolme (3) vastaajaa viittasi työn ja rahan tuomiin esteisiin. Lisäksi kaksi (2) vastaajaa mainitsi harjoitteluun liittyvät vaikeudet.

6. Päätelmät

Osana lukioden erikoistumista Suomeen syntyi urheilulukioden ja urheilupainotteisten lukioden verkosto 1970–1980-luvulta lähtien. Erikoislukioden tehtävä oli turvata urheilullisesti tai taiteellisesti lahjakkaiden oppilaiden opiskelu lahjakkuuksiaan kehittäen. Osana tätä kehitystä urheiluun painottuneet lukiot turvasivat urheilevien lukiolaisten opiskelua urheilun asettamat reunaehdot huomioon ottaen. Ensimmäiset urheilulukiot Suomessa olivat Kuortaneen ja Mäkelänrinteen lukiot. Näissä olivat ensimmäiset kokeilut, ja pian ne levisivät muihinkin lukioihin. Kouluhallituksen taivuttua 1980-luvun alussa se myönsi kokeilulupia ja asetti erillisen urheilulukion työryhmän, joka ehdotti varsinaisten urheilulukioden perustamista. Kokeilu alkoi 1986 ja johti lopulta nykyisten 13 erityisen tehtävän urheilulukion syntyyn. Näiden ohella maassa on yli 30 urheilupainotteista lukiota, joilla ei ole erityistä tehtävää, ja sen mukanaan tuomaa taloudellista tukea, mutta urheilupainotteiset lukiot pystyvät tarjoamaan lähes yhtä paljon tukea urheilun ja opiskelun yhdistämiseen kuin varsinaiset urheilulukiot.

Urheiluun painottuneiden oppilaitosten perustalle syntyivät urheiluakatemit 2000-luvun alussa. Tavoitteena urheiluakatemioiden oli turvata urheilun ja opiskelun yhdistäminen myös korkea-asteella. Urheiluakatemioiden perustivat erilaiset tahot, ja myös niiden rahoitus oli peräisin useimmista eri lähteistä. Urheiluakatemioiden haasteena ovat niukat resurssit, esimerkiksi päätoimisten koordinaattorien puute. Toiminta nojaa yleensä paikallisten toimijoiden aktiivisuuteen. Myös paikallinen taloudellinen panostus on tärkeää, ja urheiluakatemioiden on ratkaisevan tärkeää esimerkiksi oppilaitosten, kunnan ja paikallisten yritysten niille antama rahallinen tuki. Urheiluakatemit ovat osa suomalaista huippu-urheilua, mutta niiden tulevaisuus on vielä auki. Tulevaisuudessa on selvitettävä, miten urheiluakatemioiden kehittäminen, että ne palvelisivat suomalaista huippu-urheilua. Toinen kysymys on, ovatko urheiluakatemit tarkoitettu ainoastaan huipuille, vai kehitetäänkö toimintaa myös niiden urheilijoiden tarpeet huomioiden, jotka eivät tähtää urheilussa absoluuttiselle huipulle?

Joensuun Yhteiskoulun lukio on urheilupainotteinen lukio Joensuun kaupungissa. Joensuun Yhteiskoulu perustettiin yli sata vuotta sitten alun perin kaupungin ensimmäiseksi sekä tytöille että pojille avoimeksi oppikouluksi. Koulussa oli aktiivista urheilutoimintaa jo varhain. Viimeistään se puhkesi kukkaansa rehtori Erkki Alhon kauden alkaessa 1960-luvun lopussa.

Urheilumies Alho sai koko koulun mukaan urheilupainotuksen taakse. Vaikka 1980-luvulle tultaessa koulun pakollinen liikunta väheni, saatiin tätä aukkoa paikattua valinnaisilla liikuntaryhmillä. Urheilupainotteisuuden myötä kouluun perustettiin urheiluluokka vuonna 1985. Urheiluvalmennus alkoi jo 1980-luvun alussa, mutta oppiaine virallistettiin vasta 1992. Vaikka Joensuun Yhteiskoulun lukiolla on pitkä historia urheilutoiminnassa ja urheilupainotteisuudessa, ei koululle ole myönnetty virallisen urheilulukion statusta.

Joensuun Urheiluakatemia syntyi Joensuun Yhteiskoulun lukion urheiluvalmennuksen luomalle perustalle 2000-luvun alussa. Joensuussa oltiin varhain liikkeellä tässä kehityksessä, ja urheiluakatemia on maan neljänneksi vanhin. Myös Joensuussa toiminta lähti liikkeelle paikallisten toimijoiden aktiivisuudesta. Etenkin Joensuun Yhteiskoulun lukio ja silloinen rehtori Eero Oksava ansaitsevat kiitokset urheiluakatemia perustamisesta Joensuuhun. Joensuun Urheiluakatemia myötä urheiluvalmennus on avautunut lukion lisäksi muillekin oppilaitoksille, mikä on puolestaan lisännyt urheiluvalmennettavien ja lajien määrää. Joensuussa on hyvät harjoitteluolosuhteet lyhyiden välimatkojen päässä, mikä tukee opiskelun ja urheilun yhdistämistä omalta osaltaan. Joensuun Urheiluakatemiassa tukea annetaan myös esimerkiksi henkilökohtaisen opintosuunnitelman muodossa. Nykyisin urheiluakatemia valmennusryhmiin kuuluu lähes 300 nuorta urheilijaa, jotka harjoittelevat yli 20 lajissa. Eniten valmennettavia on edelleen kuitenkin Joensuun Yhteiskoulun lukiosta.

Joensuun Yhteiskoulun lukion urheiluvalmennettavat vastasivat kyselytutkimukseen urheilun ja lukio-opiskelun yhdistämisestä. Vastajat olivat pääosin alle 18-vuotiaita lukio-opiskelijoita, joista suurin osa kilpaili vähintään kansallisella tasolla lajissaan. He harjoittelivat ja kilpailivat paljon. Harjoittelu oli korkealle tähtäävää, koska monien tavoitteena oli parantaa suorituksiaan sekä nostaa tasoaan urheilijana, joten urheiluakatemia valmennuksella ja opiskelun tukemisella oli heille tilausta.

Opintojen ja urheilun sovittaminen hyvin yhteen on mahdollista Joensuun Yhteiskoulun lukiossa ja Joensuun Urheiluakatemiassa. Urheiluakatemia valmennusryhmät tarjoavat valmennettavien mukaan laadukasta valmennusta ja sen sovittaminen omaan harjoitteluun on mahdollista. Valmennettavat olivatkin enimmäkseen hyvin tyytyväisiä Joensuun Urheiluakatemia valmennukseen ja siihen, miten hyvin sen yhdistäminen onnistuu heidän muuhun harjoitte-

luunsa. Akatemiavalmennus antoi heille mahdollisuuden myös rytmittää ja suunnitella harjoitteluaan kokonaisvaltaisemmin.

Joensuun Yhteiskoulun lukio tarjoaa urheiluvalmennettaville yleissivistävän lukio-opetuksen ohella urheiluvalmennuksesta lukiokursseja. Koulu myös ohjaa opiskelijoita urheilun ja opiskelun yhdistämiseen liittyvissä asioissa. Kuitenkin vastuu näistä on viime kädessä kuitenkin opiskelijalla ja valmennettavalla itsellään. Suurimmalla osalla urheilu ei joko vaikuta tai vaikuttaa edistävästi opiskeluun. Ne, jotka kokivat urheilun tuovan ongelmia opiskeluun, kokivat suurimmiksi ongelmiksi ajan puutteen tai väsymyksen. Valmennettavien mukaan opiskelun ja urheilun yhdistämiseen liittyvät haasteet täytyy jokaisen itse kohdata ja selvittää. Heidän mukaansa tämä on omasta itsestä kiinni, mutta täysin mahdollista. Kaiken kaikkiaan valmennettavat kokivat opiskelun ja urheilun yhdistämisen olevan melko helppoa.

Toisen asteen opiskelupaikkaa valitessaan vastaajille tärkein yksittäinen syy valintaansa oli Joensuun Urheiluakatemia. Myös lukio-opinnoilla yleensä, harjoitteluolosuhteilla, joukkueella ja urheilukavereilla oli vaikutusta opiskelupaikan valintaan. Vaikka valmennettavat olivat valinneet pääosin urheiluakatemia vuoksi opiskelupaikkansa lukiossa, välttämättä urheiluakatemia ei vaikuta heidän mahdolliseen jatko-opiskelupaikkansa valintaan. Opiskeluun lukion jälkeen vaikutti heidän mukaansa eniten oppilaitoksen kiinnostavuus. Myös arjen järjestelyillä opiskelupaikkakunnalla sekä harjoitusolosuhteilla oli vaikutusta. Verrattuna lukio-paikan valintaan eniten eroa oli urheiluakatemia merkityksellä, jonka ei koettu juuri vaikuttavan jatko-opiskelupaikan valintaan. Näin ollen urheilun merkitys jatko-opiskelupaikan suhteen on pienempi kuin lukion suhteen. Tosin ei voida kuitenkaan sanoa, että vaikutusta ei olisi ollenkaan. Ilman jatkokysymyksiä on vaikea selvittää, miten paljon urheilu lopulta määrittää jatko-opiskelua. Mielenkiintoista olisikin selvittää tarkemmin, miten pitkälle tehtyjä suunnitelmia lukioikäisillä (16–19-vuotiailla) nuorilla on urheilun suhteen, ja missä määrin se vaikuttaa heidän elämäänsä lukion jälkeen.

Toinen mielenkiintoinen seikka on se, että vaikka Joensuun Yhteiskoulun lukiolla on jo melko pitkä historia urheilupainotuksessa, se ei ole saanut opetusministeriön myöntämää urheilulukion statusta, ja sitä kautta valtiolta tulevaa taloudellista tukea. Kappaleessa 2.2 tarkastelin sitä, millä ehdoilla urheilulukioasiaa tutkinut työryhmä valitsi urheilulukiot kokeiluun, ja lopulta antoi niille varsinaisen urheilulukiostatuksen. Koska Joensuun Yhteiskoulun lukiolla on

käytettävissään koulun ulkopuolista valmennustietoutta, harjoittelupaikat sijaitsevat melko lähellä koulua ja koululla on pitkältä aikaväliltä näyttöä urheilutoiminnasta, se täyttäisi työryhmän asettamat kaikki ehdot. Ensimmäisten urheilulukioiden jälkeen ainoastaan yhdelle uudelle lukiolle on myönnetty urheilulukiostatus (Pohjois-Haagan yhteiskoulu, Helsinki). Joensuuhun tätä statusta ei ole myönnetty, vaikka ottaen huomioon Joensuun Yhteiskoulun lukion ja Joensuun Urheiluakatemia toiminnan laadun, sekä myös Joensuun kaupungin urheilutoiminnan tason, on statuksen epäämiselle vaikea nähdä perusteita.

Urheilun ja opiskelun yhdistäminen on ajankohtainen, mutta vähän tutkittu tema. Urheiluopilaitoksista ja urheiluakatemioista ei ole juuri tehty tutkimusta. Jatkoa ajatellen näissä olisi tutkittavaa jokaisessa erikseen, ja toisaalta vertailevalla otteella kaikissa yhdessä. Urheiluakatemiaprosessiin käy kovat kehityksen tuulet, ja mielenkiintoista on seurata tämän kehityksen jatkoa. Tulevaisuus näyttää, millainen urheiluakatemioiden asema tulee olemaan, mitä ne tarjoavat ja keitä ne palvelevat.

Lähteet

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Joensuun kaupunginarkisto

Joensuun Yhteiskoulun lukio

Joensuun Yhteiskoulun vuosikertomukset 1907–1989

Louhelan lukion vuosikertomukset 1974–1975

Joensuun Yhteiskoulun lukion vuosikertomukset 1992–1993

Joensuun Yhteiskoulun johtokunnan pöytäkirjat 1985

Joensuun Yhteiskoulun urheilulukiotoimikunnan pöytäkirjat 1985

Koulutuslautakunta (koululautakunta)

Koululautakunnan pöytäkirjat 1978

Kyselytutkimus Joensuun Yhteiskoulun lukion urheiluvalmennettaville. Joensuun Yhteiskoulun lukio, 21.5.2012 ja 23.5.2012. Materiaalit tekijän hallussa.

- Kyselylomake (*Typala*-järjestelmä, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu)
- Vastaukset
- Vastausten yhteenveto ja grafiikka

PAINETUT LÄHTEET

Kirjallisuus

Ahonen, Sirkka 2003. Yhteinen koulu – tasa-arvoa vai tasapäisyyttä? Koulutuksellinen tasa-arvo Suomessa Snellmanista tähän päivään. Vastapaino, Tampere.

Blom, Heikki 1994. Erityislukioiden ja niiden toiminta. Teoksessa Jakku-Sihvonen, Ritva & Blom, Heikki (toim.). Lukion tila 1994. Helsinki. Opetushallitus, 295–328.

Gröhn, Tomi & Riihivuori, Tomi-Pekka 2008. Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää. Urheilun ja opiskelun yhdistäminen korkea-asteella. Liikuntapedagogiikan pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Heinonen, Timo 2007. Joensuun Urheiluakatemia. Teoksessa *Sata vuotta – eikä suotta! Joensuun yhteiskoulu 1907–2007*, toim. Leo Huovinen, Päivi Happonen, Tauno Hirvonen, Martta Hytönen ja Hilikka Pusa. Joensuu 2007, 242–244.

Huovinen, Leo 2007. Lukio Rantakylään. Teoksessa *Sata vuotta – eikä suotta! Joensuun yhteiskoulu 1907–2007*, toim. Leo Huovinen, Päivi Happonen, Tauno Hirvonen, Martta Hytönen ja Hilikka Pusa. Joensuu 2007, 101–103.

Itkonen, Hannu 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. TammerPaino Oy, Tampere.

Jokinen, Antti 2008. Urheilijoiden kokemuksia yliopisto-opiskelun ja huippu-urheilun yhdistämisestä. Liikuntapedagogiikan pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Järvinen, Tero 2002. Lukioiden erikoistuminen ja koulukasvatuksen uusi suunta. Nuorisotutkimus 2/2002, 17–31.

Kaarninen, Mervi & Kaarninen, Pekka 2002. Sivistyksen portti. Ylioppilastutkinnon historia. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.

Kiuasmaa, Kyösti 1982. Oppikoulu 1880–1980. Oppikoulu ja sen opettajat koulujärjestyksestä peruskouluun. Kustannusosakeyhtiö Pohjoinen, Oulu.

Leivo, Jukka 1999. Urheilulukiolaisen koulutus-, ammatti- ja urheilu-uran yhteensovittaminen. Liikuntapedagogiikan pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 1985. Kouluhallitus. Valtion painatuskeskus, Helsinki.

Matikainen, Erkki 2007. Piispasen talosta Pataluotoon – Poimintoja sadan vuoden taipaleelta. Teoksessa *Sata vuotta – eikä suotta! Joensuun yhteiskoulu 1907–2007*, toim. Leo Huovinen, Päivi Happonen, Tauno Hirvonen, Martta Hytönen ja Hilikka Pusa. Joensuu 2007, 13–31.

Metsä-Tokila, Timo 2001a. Koulussa ja kentällä. Vertaileva tutkimus huipulle tähtäävän urheilun ja koulutuksen yhdistämisestä. Painosalama Oy, Turku.

Metsä-Tokila, Timo 2001b. Urheilulukioiden kehitys Suomessa. *Kasvatus-lehti* 5/2001, 516–522.

Tuunanen, Erkki 1986. III Koulujen kaupunki. Teoksessa *Joensuun kaupungin historia II-IV*. Kirjapaino Oy Maakunta. Joensuu, 297–402.

Haastattelut

Eero Oksavan haastattelu 7.5.2012, Joensuu. Muistiinpanot ja äänitallenne tekijän hallussa.

Digitaaliset lähteet

Asiakirjat

Joensuun Urheiluinstituutin hankesuunnitelma. Tekstitiedosto. Kimmo Hyppönen, Joensuun Urheiluakatemia.

”Urheiluakatemiatoiminnan nykytilan arviointi ja tulevaisuuden kehittämiskohteet”. Akatemioiden esiselvityssuunnitelma, 2003. Tekstitiedosto. Kimmo Hyppönen, Joensuun Urheiluakatemia.

Tilastot

Joensuun Urheiluakatemian urheilijoiden määrät oppilaitoksittain ja lajeittain 2005 – 2011. Tekstitiedosto. Kimmo Hyppönen, Joensuun Urheiluakatemia.

Vuosikertomukset

Joensuun Urheiluinstituutin toimintakertomus 2003. Tekstiedosto. Kimmo Hyppönen, Joensuun Urheiluakatemia.

Joensuun Urheiluinstituutin toimintakertomus 2004. Tekstiedosto. Kimmo Hyppönen, Joensuun Urheiluakatemia.

Internet-lähteet

Huippu-urheilun muutos. <http://www.huippu-urheilunmuutos.fi/site/?lan=1&page_id=1>. 2.8.2012.

Itä-Suomen liikuntaopisto. <<http://www.islo.fi/fi/etusivu/>>. 3.7.2012.

Joensuun Lyseon lukion opetussuunnitelma. Linkki Joensuun Lyseon lukion www-sivulla. <<http://tiedotuskanava.jns.fi/index.php?732>>. 9.5.2012.

Joensuun Urheiluakatemia. <<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-liikunta/urheiluakatemia/index.htx>>. 3.7.2012.

Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelma. Linkki Joensuun Yhteiskoulun lukion www-sivulla. <<http://www.yhteiskoulunlukio.jns.fi/index.php?743>>. 9.5.2012.

Joensuun Yhteiskoulun lukion opinto-opas 2011–2012. Linkki Joensuun Yhteiskoulun lukion www-sivulla. <<http://www.yhteiskoulunlukio.jns.fi/index.php?743>>. 9.5.2012.

Koulutusnetti. <<http://www.koulutusnetti.fi/>> 31.7.2012.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003. Linkki Opetushallituksen www-sivulla. <http://www.oph.fi/download/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf>. 9.5.2012.

”Nuoren urheilijan ura 2011”-opas. Suomen Olympiakomitean www-sivu. <<https://noc-fi-bin.directo.fi/@Bin/b8bc03d814dbde62e6715fc80bf93c72/1343769433/application/pdf/4186807/Ura-opas2012.pdf>> 1.8.2012.

Opetushallitus. <<http://www.oph.fi/opetushallitus/>>. 3.7.2012.

Suomen Olympiakomitea. <<http://www.noc.fi/>>. 1.8.2012.

”Urheiluakatemit”. Suomen Olympiakomitean www-sivu. <<http://www.noc.fi/huippu-urheilu/urheiluakatemit/>>. 1.8.2012.

”Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää”. Suomen Olympiakomitean nimeämän työryhmän esitys urheiluakatemiosta osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää, 2007. Suomen Olympiakomitean www-sivu. <<http://www.noc.fi/@Bin/39991/Urheiluakatemit+osana+huippu-urheiluj%C3%A4rjestelm%C3%A4%C3%A4+-esitys18042007.pdf>>. 1.8.2012.

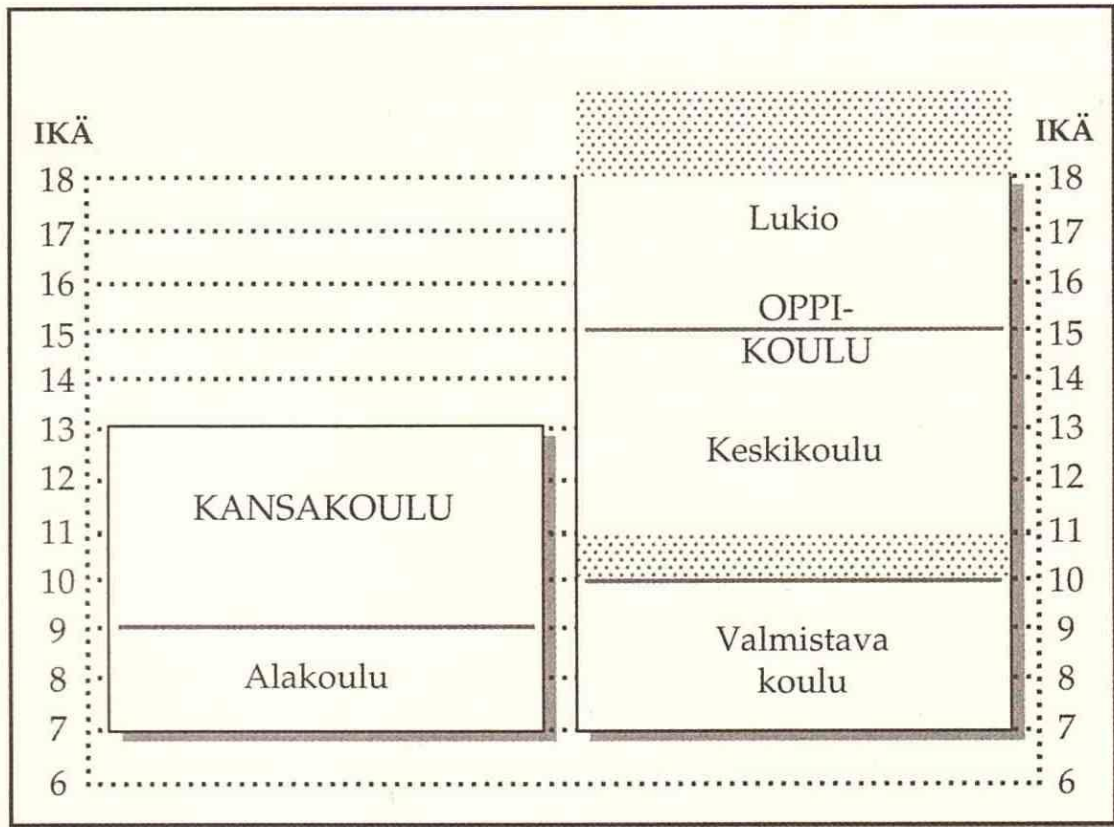
”Urheiluakatemioiden valtakunnallinen kehittämisohjelma 2010–2013.” Suomen Olympiakomitean www-sivu. <<http://noc-fi-bin.directo.fi/@Bin/0e60d53aa9275021ca2a00f8ab1b2744/1343774073/application/pdf/2387979/Urheiluakatemioiden%20valtakunnallinen%20kehitt%C3%A4misohjelma%202010-2013.pdf>>. 1.8.2012.

Yle Urheilu. <<http://yle.fi/urheilu/>>. 2.8.2012.

Liitteet

Liite 1. Koulujärjestelmä Suomessa ennen ja jälkeen vuonna 1921 säädettyä oppivelvollisuutta. (1/2)

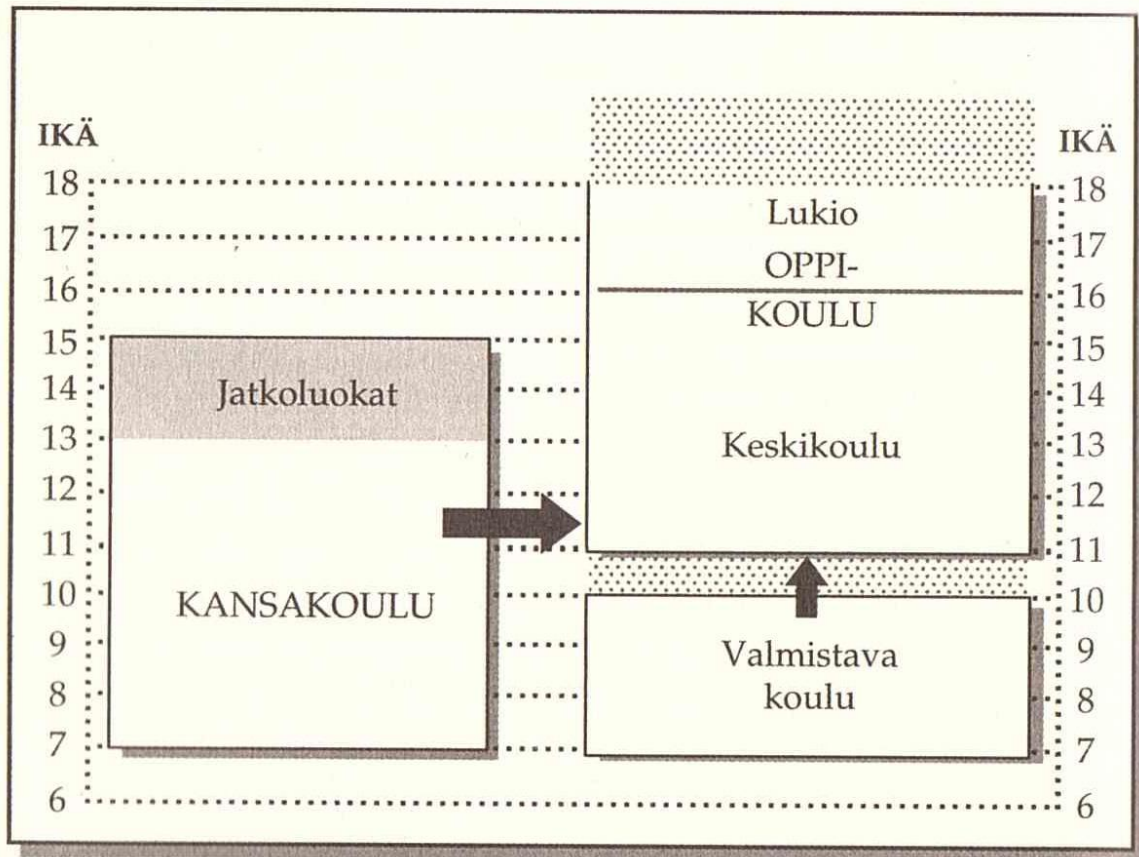
Ennen:

Kuvio 1. Rinnakkaiskoulujärjestelmä vuoden 1866 kansakouluasetuksen ja vuoden 1872 koulujärjestyksen mukaan. Kaupungeissa oli 7–8-vuotiaille alakouluja. Kansakoulusta saattoi pyrkiä myös oppikouluun (vuodesta 1905 kahden luokan jälkeen). Oppikouluun pyrittiin 9–13-vuotiaina.

Jälkeen:

(2/2)

Kuvio 2. Oppivelvollisuuskoulu vuoden 1921 oppivelvollisuuslain mukaan. Kansakoulun neljä alinta luokkaa toimivat oppikoulun pohjakouluna. Jatkoluokkia oli vain kaupungeissa.

Lähde: Ahonen 2003, 18, 68.

Liite 2. Lukion opetussuunnitelman perusteet. Lukion liikunnanopetuksen tavoitteet ja sisällöt.

5.19 Liikunta

Liikunnanopetuksen tehtävänä on edistää terveellistä ja aktiivista elämäntapaa sekä ohjata opiskelijaa ymmärtämään liikunnan merkitys fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Liikunnan myönteiset kokemukset vahvistavat psyykkistä vireystilaa ja jaksamista koulutyössä. Liikunnassa opiskelija ilmaisee itseään ja kokee elämyksiä. Se on toiminnallinen oppiaine, jossa kehitetään opiskelijoiden fyysis-motorisia ominaisuuksia sekä tuetaan heidän tasapainoista kasvuaan ja kehitystään. Liikunnan avulla vahvistetaan sosiaalisia taitoja ja yhteenkuuluvuutta, ohjataan vastuullisuuteen ja reilun pelin hengen ymmärtämiseen sekä hyviin tapoihin. Liikunnanopetus tukeutuu eettiseen ja esteettiseen arvopohjaan.

Fyysisen kunnan harjoittamisen ja seurannan avulla opiskelijaa ohjataan ymmärtämään hyvän kunnan merkitys jaksamiselle ja työkyvylle. Monipuolisella liikunnan opetuksella luodaan valmiuksia omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen.

Liikuntaa opetetaan monipuolisesti ottaen huomioon vuodenaajat ja paikalliset olosuhteet. Opetusjärjestelyinä käytetään yksilö-, pienryhmä- sekä ryhmäopetusta. Suomalaisen liikuntakulttuurin perinteet otetaan huomioon valittaessa liikuntamuotoja. Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille opetusta eriytetään yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Opetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon turvallisuus, monikulttuurisen oppilasaineksen erityistarpeet sekä uskonnollinen vakaumus.

Opetuksen tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää taitojaan ja tietojaan eri liikuntamuodoissa
- saa valmiuksia omaehtoiseen liikuntaharrastukseen
- osaa arvioida omaa fyysistä kuntoaan sekä asettaa itselleen tavoitteita
- toimii hyvien tapojen mukaisesti, noudattaa sovittuja sääntöjä sekä osaa liikua luonnonarvoja kunnioittaen
- osaa työskennellä rakentavasti, turvallisesti ja vastuullisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä.

Arviointi

Liikunnan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus ja asennoituminen sekä taidot, tiedot ja toimintakyky.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla syvennetään peruskoulussa opittuja taitoja ja tietoja sekä annetaan mahdollisuus tutustua uusiin lajeihin. Tarvittaessa opetusta eriytetään opiskelijälähtöisesti. Kurssien suunnittelussa tulee ottaa huomioon vuodenajat niin, että pakollisten kurssien aikana pyritään harjoittamaan kesä- ja talviliikuntaa sekä sisä- ja ulkoliikuntaa. Opetuksessa tulee korostaa liikunnan vaikutusta terveyteen ja hyvinvointiin. Opiskelussa huomioidaan turvallisuus ryhmiä muodostettaessa.

1. Taitoa ja kuntoa (LI1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- jatkaa peruskoulussa opittujen liikuntataitojen syventämistä ja harjoittamista
- saa ohjausta monipuoliseen liikuntaan
- saa myönteisiä liikuntakokemuksia
- tutustuu mahdollisuuksien mukaan uusiin liikuntalajeihin
- ymmärtää monipuolisen fyysisen kunnan harjoittamisen periaatteet ja toimii terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävästi.

Keskeiset sisällöt

- fyysisen kunnan harjoittelu, oman fyysisen kunnan mittaaminen ja arviointi
- lihahuolto ja rentoutus
- sisä- ja ulkopalloilu, mailapelit
- voimistelu eri muodoissaan
- tanssi eri muodoissaan
- talviliikunta
- uinti ja vesipelastus
- yleisurheilu
- suunnistus ja luontoliikunta

2. Liikuntaa yhdessä ja erikseen (LI2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa lajitaitojaan ja -tietojaan
- saa perustiedot kunto-ohjelman laatimiseen ja toteuttamiseen
- saa ohjausta henkilökohtaisen, terveyttä edistävän liikuntaharrastuksen aktivoimiseen
- oppii vastuulliseen toimintaan itsenäisesti ja ryhmässä
- oppii arvostamaan ja ylläpitämään terveyttä ja työkykyä
- kehittyä sosiaalisessa kanssakäymisessä.

Keskeiset sisällöt

- fyysisen kunnan harjoittelu, lihahuolto ja rentoutus
- sisä- ja ulkopalloilu, mailapelit

- voimistelu eri muodoissaan
- tanssi eri muodoissaan
- talviliikunta
- kuntouinti ja vesiliikunta
- luontoliikunta
- jokin uusi liikuntalaji

Syventävät kurssit

Kurssien tavoitteena on opiskelijälähtöisyyden korostuminen, yhteistoiminnallisuuden edistäminen ja koulun yhteishengen vahvistaminen. Syventävien kurssin sisältöjen tarkentaminen tapahtuu opiskelijoiden kanssa yhdessä.

3. Virkisty liikunnasta (LI3)

Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta. Kurssi koostuu yhdestä tai useammasta liikuntamuodosta. Opettaja tarkentaa yhdessä opiskelijaryhmän kanssa kurssin sisällön.

4. Yhdessä liikkuen (LI4)

Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden yhteisiä liikuntaharrastuksia. Työtavoissa painottuu opiskelijaryhmän yhteistoiminta. Kurssin sisältönä ovat vanhat tanssit tai jokin muu yhdessä toteutettava liikunta.

5. Kuntoliikunta (LI5)

Kurssin tavoitteena on oman säännöllisen liikunnan tehostaminen, oman kunnon kohottaminen ja seuraaminen sekä jatkuvan liikunnan harrastamisen merkityksen oivaltaminen. Opiskelijat laativat henkilökohtaisen liikuntasuunnitelman kurssille, joka toteutetaan sekä itsenäisesti että ryhmässä. Opettaja tarkentaa sisällön yhdessä opiskelijaryhmän kanssa.

Lähde: Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003, 206–208.

Liite 3. Joensuun Yhteiskoulun lukion liikunnan soveltavat (= koulukohtaiset) kurssit.

Joensuun Yhteiskoulun lukiossa järjestetään liikunnan soveltavia kursseja yhteensä 12 kurssia, joista kymmenen on Jyrki-liikunta – kursseja ja kaksi muuta Liikunnan lukiodiplomi – ja Vanhat tanssit – kurssi.

Soveltavat kurssit

6. Liikunnan lukiodiplomi (LI6)

Liikuntadiplomikurssin suorittaminen alkaa ensimmäisenä lukiovuonna ja jatkuu lukio-opintojen päättymiseen saakka. Kurssi suoritetaan suurimmaksi osaksi itsenäisesti työskennellen. Itsenäinen työskentely sisältää liikuntapäiväkirjan pitämistä sekä oman kunto- ja taitotason kehityksen seuraamista sekä opinnäytetyön tekemisen. Opinnäytetyön aiheen tulee olla sidoksissa omaan lajiin. Opinnäytetyön aihe sovitaan opettajan kanssa. Kurssiin kuuluu myös lajitaitojen arviointi sekä kunto- ja uimataitotesti.

Arviointi: Diplomi arvioidaan asteikolla 1–5.

Opiskelija saa liikuntadiplomien suorittamisesta erillisen todistuksen lukion päättötodistuksen liitteeksi.

7. Jykki-liikunta (LI7-16)

Kurssien sisältöä suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa. Jokin kurssi voidaan myös keskittää yhteen lajiin. Kurseilla on myös mahdollista harrastaa erikoisempia lajeja. Osallistujien on varauduttava siihen, että osa tunneista voi ajoittua viikonloppuun (esim. laskettelu).

8. Vanhat tanssit (LI17)

Kurssilla harjoitellaan vanhoja salonkitansseja ja kurssi huipentuu vanhojen päivään ja tanssiesityksiin. Tavoitteena on myös vuorovaikutustaitojen vahvistaminen ja yhteisöllisyyden tunteminen.

Lähde: Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelma, 139.

Liite 4. Urheiluvalmennus Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelmassa.

5.23. URHEILUVALMENNUS

Urheiluvalmennuksen tehtävänä ja tarkoituksena on tukea ja edistää opiskelijan urheilu-uran kehitystä osana lukio-opintoja. Urheiluvalmennuksessa harjoitellaan kunkin lajin vaatimia kuntotekijöitä sekä lajin tekniikkaa ja taktiikkaa.

Urheiluvalmennus suoritetaan Joensuun Urheiluakatemian valmennusryhmissä. Valmennusta annetaan niissä lajeissa, jotka kulloinkin kuuluvat Joensuun Urheiluakatemian valmennusohjelmaan.

Tavoitteet

Urheiluvalmennuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää oman lajinsa vaatimia kunto- ja taitotekijöitä sekä lajinsa edellyttämää taktista osaamista
- oppii harjoittelemaan pitkäjänteisesti, nousujohteisesti ja tavoitteellisesti sekä oppii arvioimaan omaa kehitystään
- oppii sovittamaan yhteen opiskelun ja urheilun vaatimukset.
-

Arviointi

Valmennuskurssit arvioidaan asteikolla suoritettu (/hylätty).

Urheiluvalmennus (VLM 1-16)

Valmennuskurssit ovat koulukohtaisia, soveltavia kursseja.

Valmennuskursseja on tarjolla 6 kurssia / opiskeluvuosi. Lukioaikana voi suorittaa 1–16 kursseja. Kurssien sisältö vaihtelee lajeittain.

Lähde: Joensuun Yhteiskoulun lukion opetussuunnitelma, 148–149.

Liite 5. Joensuun Lyseon lukion liikunnan koulukohtaiset kurssit.

Koulukohtaiset kurssit

6. Oman kunnan kurssi (LI6k)

Monipuolista ja virkistävää liikuntaa sekä tutustumista uusiin lajeihin. Ohjataan opiskelijoita kohti liikunnallista elämäntapaa. Kurssin arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus ja asennoituminen sekä taidot, tiedot ja toimintakyky. Arviointi numeroin 4 - 10 tai suoritusmerkinnällä (suoritettu/hylätty).

7. Retkeily- ja erätaitokurssi (LI7k)

Opiskelijat tutustuvat retkeilyyn ja eränkävynnin perustaitoihin sekä saavat tietoja ja taitoja elämyksellisestä luonnossa liikkumisesta. Teoriaopiskelua retkivalmisteluista, ensiaputaidoista, vaeltamisesta ja jokamiehen oikeuksista sekä käytännössä toteutettu retkivaellus. Arviointi suoritusmerkinnällä (suoritettu/hylätty).

8. Liikunnan erikoiskurssi (LI8k)

Kurssin sisällössä huomioidaan opiskelijoiden erityistarpeet. Kurssiarviointina numeroarviointi tai suoritusmerkintä

9. Lyseo Personal Training (LI9-11k)

Lyseo Personal Training -kurssi tukee terveen, liikunnallisen elämäntavan vakiinnuttamista sekä oman lajin yhä monimuotoisempaa harrastamista seuroissa tapahtuvan harjoittelun rinnalla. Mahdollisuus kuntotestaukseen ja harjoitusanalyysien tekemiseen. Mahdollisuus suorittaa lukion liikuntadiplomi. Kurssit LI9 - LI11 voi suorittaa joka vuosi. Arvioinnissa huomioidaan osallistuminen ja harjoituspäiväkirjan pitäminen. Arviointina suoritusmerkintä (suoritettu/hylätty).

Lähde: Joensuun Lyseon lukion opetussuunnitelma, 72.

Liite 6. Kyselylomake Joensuun Yhteiskoulun lukion urheiluvalmennettaville opiskelun ja urheilun yhdistämisestä

Hei!

Olen Kalle Turpeinen, historian opiskelija Itä-Suomen yliopistosta. Teen opinnäytetyötäni Joensuun Yhteiskoulun lukiosta ja Joensuun Urheiluakatemiasta. Tämä kysely muodostaa siinä merkittävän osan. Haluan selvittää lukion urheiluvalmennettavien, eli myös Sinun, kokemuksia opiskelun ja urheilun yhdistämisestä.

Kyselyyn vastataan nimettömänä. Antamiasi vastauksia käsitellään ainoastaan tutkimuskäyttöön. Tiedot käsitellään niin, ettei niistä ole tunnistettavissa kenenkään henkilöllisyyttä. Mielipiteesi on tärkeä! Vastaathan rehellisesti ja oman mielipiteesi mukaisesti. Tutkimuksesta vastaa Itä-Suomen yliopisto ja Joensuun Urheiluakatemia.

Vastausohjeet:

Kyselyssä on avoimia kysymyksiä sekä kysymyksiä, joihin on vastausvaihtoehdot.

Avoimiin kysymyksiin vastataan sanallisesti.

Joissain kysymyksissä on useampia vastausvaihtoehtoja. Niiden perässä on ilmoitettu suluisissa, kuinka monta vaihtoehtoa voit valita (esim. valitse yksi / voit valita monta). Joissain kysymyksissä on pyydetty sanalliset perustelut vastausvaihtoehtojen lisäksi. Niihin on varattu tila kysymyksen perässä. Perustele vastaus mielellään myös sanallisesti.

Taustatiedot

1. Sukupuoli?

- Mies

- Nainen

2. Ikä?

3. Kuinka monetta vuotta opiskelet lukiossa?

- 1. vuosi

- 2. vuosi

- 3. vuosi

- 4. vuosi tai enemmän

4. Kotikunta?

5. Asuminen?

- Vanhempien luona
- Oma asunto (omistus tai vuokralla)
- Kimppa-asunto kavereiden, sisarusten yms. kanssa

6. Laji?

7. Kuinka monta vuotta olet harrastanut lajiasi?

8. Seura?

9. Millä tasolla kilpailet lajissasi tällä hetkellä?

- Maajoukkue, kansainvälinen taso, arvokisaedustus
- SM-taso, pääsarjataso, SM-sarja, I-divisioona
- Alempi kansallinen taso / II-divisioona
- Piirikunnallinen taso, aluesarja, III-divisioona

10. Paras saavutuksesi urheilussa?

Harjoittelu

11. Kuinka monta kertaa harjoittelet viikossa keskimäärin? (valitse yksi)

- alle 5 kertaa
- 5 – 7 kertaa
- alle 8 kertaa
- 8 – 10 kertaa
- 11 – 13 kertaa
- 14 kertaa tai enemmän

12. Kuinka monta tuntia yksi harjoitus vie keskimäärin aikaa, kun lasketaan mukaan siirtymien harjoittelupaikalle?

13. Harjoitteletko ulkomailla?

- Kyllä
- En

14. Valmentajatilanteesi? Minulla on... (voit valita monta)

- henkilökohtainen valmentaja
- valmentaja seuran puolesta
- valmentaja urheiluakatemian puolesta
- harjoittelu-/valmennuskeskusvalmentaja
- muu, mikä? _____
- minulla ei ole valmentajaa

15. Valmennustiimiini kuuluu valmentajan lisäksi... (voit valita monta)

- psyykkisen valmennuksen asiantuntija
- fysioterapeutti
- hieroja
- lääkäri
- ravintoasiantuntija
- muu, mikä? _____
- Valmennustiimiini ei kuulu muita

Akatemiavalmennus

16. Arvioi, kuinka monta harjoitustuntia sinulle kertyy Urheiluakatemian aamuharjoituksista kuluneen lukuvuoden aikana (lukuvuoden aikana järjestetään yhteensä n. 210 aamuvalmennustuntia). (valitse yksi)

- vähemmän kuin 50 tuntia
- 50 – 99 tuntia
- 100 – 149 tuntia

- 150 tuntia tai enemmän

17. Kuinka hyvin aamuvalmennukset sopivat muuhun valmentautumiseesi? (valitse yksi)

- Erittäin hyvin
- Melko hyvin
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

18. Perustelut edelliseen vastaukseen?

19. Miten hyvin lajisi valmentaja on hoitanut aamuvalmennuksen? (valitse yksi)

- Erittäin hyvin
- Melko hyvin
- Ei hyvin eikä huonosti
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

20. Perustelut edelliseen vastaukseen

Kilpaileminen

21. Milloin lajissasi on kilpailukausi? (kuukaudet, esim. syyskuu – huhtikuu)

22. Kuinka usein kilpailet lajissasi? (valitse yksi)

- kerran viikossa tai useammin
- joka viikko
- kerran kuukaudessa
- parin kuukauden välein
- kerran puolessa vuodessa tai harvemmin
- en kilpaile

23. Minkä tasoisissa kilpailuissa käyt? (valitse yksi)

- Kansainväliset kilpailut, arvokilpailut, maaottelut

- SM-taso, pääsarjataso, SM-kilpailut, I-divisioona
- Alempi kansallinen taso, II-divisioona
- Piirikunnallinen taso, III-divisioona
- En kilpaile

24. Kilpailetko ulkomailla?

- Kyllä
- En

Opiskelu

25. Miten paljon seuraavat asiat vaikuttivat siihen, että valitsit juuri Joensuun Yhteiskoulun lukion? (1=erittäin paljon, 2=paljon, 3=jonkin verran, 4= ei lainkaan, 5=en osaa sanoa)

- Halusin lukioon ylipäättään
- En saanut muuta opiskelupaikkaa
- Koulun läheinen sijainti
- Joensuun Urheiluakatemia
- Valmentajan mielipide
- Valmentajan läheisyys
- Harjoitusolosuhteet
- Joukkue/seura lähellä
- Urheilu-/joukkuekaverit samassa koulussa

26. Oliko koulun valintaan jokin muu kuin edellä mainittu syy, mikä?

27. Oletko huomionnut urheilu-uraasi liittyviä asioita lukujärjestystä laatiessasi?

- kyllä, miten? _____
- en, miksi? _____

28. Miten urheilu on vaikuttanut lukio-opintoihisi? (valitse yksi)

- Erittäin edistävästi
- Edistävästi
- Ei ole vaikuttanut
- Hidastavasti
- Erittäin hidastavasti

29. Perustelut edelliseen vastaukseen

30. Millaisia ongelmia olet kohdannut opinnoissasi urheilun vuoksi? (voit valita monta)

- En ole kokenut mitään ongelmia
- Poissaolojen vuoksi olen joutunut tekemään korvaavia tehtäviä
- Paljon poissaoloja harjoitusten/kilpailujen/otteluiden vuoksi
- Kokeissa epäonnistuminen
- Ajan puute
- Väsymys
- Kurssien keskeyttäminen / kursseilta poistaminen
- Jotain muuta, mitä? _____

31. Perustelut edelliseen vastaukseen

32. Millaiseksi olet kokenut urheilun ja opiskelun yhteensovittamisen? (valitse yksi)

- Erittäin helpoksi
- Melko helpoksi
- Melko vaikeaksi
- Erittäin vaikeaksi

33. Perustelut edelliseen vastaukseen

34. Miten kehittäisit Joensuun Urheiluakatemiaa toimintaa, että se palvelisi paremmin opiskelun ja urheilun yhdistämistä?

Lukion jälkeen

35. Aiotko hakea lukion jälkeen jatko-opiskelupaikkaa?

- Kyllä
- En
- En tiedä vielä

36. Jos aiot jossain vaiheessa hakea jatko-opiskelupaikkaa, mihin aiot hakea?

- yliopistoon
- ammattikorkeakouluun
- ammattikouluun
- liikuntaopistoon, kansalaisopistoon yms.
- johonkin muuhun, mihin? _____

37. Miten paljon seuraavat asiat vaikuttavat jatko-opiskelupaikkasi valintaan? (1=erittäin paljon, 2=paljon, 3=jonkin verran, 4= ei lainkaan, 5=en osaa sanoa)

- Oppilaitoksen kiinnostavuus
- Oppilaitoksen sijainti
- Urheiluakatemia kyseisellä paikkakunnalla
- Valmentajan mielipide
- Valmentajan läheisyys
- Harjoitusolosuhteet
- Urheiluseura/joukkue
- Urheilu-/joukkuekaverit
- arjen järjestelyt opiskelupaikkakunnalla (kulkeminen, asunto...)

38. Onko jotain muita syitä, jotka vaikuttavat jatko-opiskelupaikkasi valintaan, mitä?

39. Mitä tavoitteita sinulla on urheilu-urallasi?

40. Uskotko voivasi saavuttaa tavoitteesi opiskelun ohessa?

- Kyllä

- En

41. Mitkä ovat mielestäsi suurimmat vaikeudet, jotka voivat estää urheilutavoitteidesi saavuttamista opiskelun ohella (tämän hetken näkymä)?

Muista vielä lähettää vastauksesi!!

Kiitos vastauksistasi!!